Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ
ΠΟΛΙΤΙΚΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ-ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ
Δ. Π. ΤΑΓΚΟΠΟΥΛΟΣ

ΧΡΟΝΟΣ Γ'. | ΑΘΗΝΑ, Κυριακὴ 5 τοῦ Θερι ινοῦ 1905. | ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Οἰκονόμου ἀριθ. 4 — ΑΡΙΘ. 151

Η ΜΑΧΑΙΡΙΑ
ΤΗΣ ΤΡΙΤΗΣ

Οὔτε οἱ ἀναρχικὲς ἰδέες, οὔτε ἡ πολιτικὴ παραλυσία δολοφόνησε τὸν ἄμοιρο Ντεληγιάννη. Ἂν εἶταν τὸ ἕνα ἢ τὸ ἄλλο, θὰ λέγαμε πὼς ἀπὸ τὸ αἷμα ποὺ τόσο ἄτιμα κι ἄδικα χύθηκε θὰ φύτρωνε κάποιο καλὸ λουλοῦδι, κάποια συναίσθηση στοὺς ἄρχοντές μας, πὼς ὁ λαὸς ἄρχισε νὰ ξυπνάει καὶ νὰ μεταχειρίζεται τὴν ἄγρια βία ἐνάντια σ' ἐκείνους ποὺ ἀγωνίζουνται μὲ τὴν «πολιτικὴ βία» νὰν τονὲ μεταμορφώσουνε σὲ τετράποδε, ἄξιο μόνο γιὰ φόρτωμα καὶ γιὰ περιφρόνηση. Ἂν ὁ δολοφόνος τῆς περασμένης Τρίτης εἶταν ἄνθρωπος περιωπῆς, κανένας ὑπάλληλος ἀδικοπαμένος ἢ κανένας ἄγνὸς κι ἀψεγάδιαστος πατριώτης, ἂν ἡ δολοφονία γινότανε ὕστερ' ἀπὸ τὸν πόλεμο ἢ ἀπάνου σὲ καμιὰ μεγάλη πολιτικὴ ἀναμπαμπούλα, ἢ ὕστερ' ἀπὸ τὴν ψήφιση κανενὸς ἄδικου νόμου, ἢ ἀφορμὴ τῆς δολοφονίας θὰ σκέπαζε κάπως τὸ ἀποτέλεσμα, καὶ στὴν πολιτικὴ ἱστορία τῆς χώρας μας δὲ θὰ περνοῦσε μοναχὰ γι' ἄτιμη πράξη χωρὶς τὴν παραμικρὴ ἐλαφρυντικιὰ δικαιολογία.

Μὲ τὸν τρόπο ὅμως ποὺ γινε ἡ δολοφονία, μὲ τὴ θέση ποὺχε στὴν κοινωνία μας ὁ δολοφόνος καὶ μὲ τοὺς λόγους ποὺφερε γιὰ νὰ δικαιολογήσει τὸ ἄναντρο κι ἄτιμο ἔγκλημά του, ὁ θάνατος τοῦ Ντεληγιάννη φεύγει πιὰ ἀπὸ τὴν πολιτικὴ ἱστορία καὶ θρονιάζεται στὴν κοινωνική μας ἱστορία, μαυρίζοντας μιὰ ὁλάκαιρη σελίδα της ἡ ὁποία δὲ θὰ πάψει νὰ φωνάζει σ' αἰῶνα τὸν ἄπαντα πὼς στὴ Ρωμαΐκη κοινωνία θρέφουνται τέτια τέρατα, ποὺ δὲν τὄχουνε γιὰ τίποτα νὰ δολοφονοῦν ἕναν πρωθυπουργό, γιατὶ ὁ πρωθυπουργὸς αὐτός, λέει, διάταξε νὰ κυνηγηθοῦν οἱ χαρτοπαῖχτες κ' ἔτσι πέταξε στοὺς δρόμους ἑκατὸ διακόσους νοικοκυραίους ποὺ ζοῦσαν τόσο τίμια δουλεύοντας. Ἡ μαχαιριὰ τῆς Τρίτης δὲ σώριασε καταγὶς μόνο τὸν πρωθυπουργό μας· χτύπησε κατάκαρδα καὶ τὴν κοινωνία μας· κ' ἔτσι μὲ μιὰ μαχαιριὰ εἴχαμε μαζὶ δυὸ θύματα, τὄνα πιὸ ἀξιολύπητο ἀπὸ τἄλλο.

Πόσο μακριὰ μπορεῖ νὰ τραβήξει κανεὶς σχολιάζοντας ἀπὸ τὴν κοινωνική του ὄψη τὸ ἄτιμο ἔγκλημα! Καὶ τί ἀληθινὸ πελάγωμα μπορεῖ νὰ πάθει ἂ θελήσει νἀνακατέψει σ' αὐτὸ καὶ λίγη πολιτική, ἀφοῦ ἡ πολιτική μας μὲ τὴ θαματουργὴ ἐπέμβασή της σὲ κάθε ποινικὴ ὑπόθεση ἔχει δουλέψει σκυλήσια γιὰ ναὐξηθεῖ πόσο πολὺ τὸ ἔγκλημα στὴ χώρα μας ποὺ νὰ θεωρεῖται ἡ δολοφονία ἑνὸς ἀνθρώπου, ἂς εἶναι καὶ πρωθυπουργὸς ἀκόμα, πράξη συνειθισμένη.

Μὰ ὅσο ἄτιμη κι ἂν εἶταν ἡ μαχαιριὰ τῆς Τρίτης κι ὅσο κι ἂν πηγάζει ἀπὸ τὸ κοινωνικό μας ξεχαρβάλωμα, δὲ μπορεῖ νὰν τἀρνηθεῖ κανεὶς πὼς ἡ μαχαιριὰ δὲ θὰ ἐπηρεάσει καθόλου τὴν πολιτικὴ ζωή μας καὶ δὲ θἀλλάξει σημαντικὰ τὴ πολιτικὴ φυσιογνωμία τῆς χώρας μας. Πάρτε τὴ δολοφονία τοῦ Ντεληγιάννη γιὰ φυσικὸ θάνατο, ποὺ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ τότε λεῦτερα τὴ γνώμη του, καὶ συλλογιστεῖτε τί κακὸ ἢ τί καλὸ μπορεῖ νὰ φέρει ὁ θάνατος ἑνὸς πολιτικοῦ σὰν τὸ Ντεληγιάννη, ποὺ εἴκοσι κι ἀπάνου χρόνια ἔγραψε μὲ τὸ χέρι του τὴν πολιτικὴ ἱστορία τοῦ τόπου μας, εἴτε δημοκοπικὰ ἀντιδρῶντας στὰ σχέδια τοῦ Τρικούπη, εἴτε κυβερνῶντας τὴ χώρα μὲ τὰ δικά του πολιτικὰ προγράμματα ποὺ δὲ μᾶς τὰ παρουσίαζε πάντα χρωματισμένα μὲ τὴν ἴδια μπογιά.

Ἡ πολιτικὴ ἱστορία τοῦ Ντεληγιάννη, ὕστερ' ἀπὸ τὸ θάνατο τοῦ Κουμουντούρου, εἶναι καὶ πολιτικὴ ἱστορία τῆς Ἑλλάδας. Μιὰ τέτια ἱστορία μπορεῖ νἄχει μερικὲς πατριωτικὲς σελίδες, ἄλλες νοικοκυρίστικης πολιτικῆς, ἄλλες στολισμένες μὲ ὄνειρα εὐγενικὰ καὶ μεγάλα—χρυσὲς σελίδες ἀλίμονο! κανένας ἀκόμα πολιτικός μας δὲν τὰ κατάφερε νὰ γράψει σ' αὐτὴ —ἔχει ὅμως καὶ τὶς δημοκοπικὲς σελιδοῦλες της, ποὺ πολὺ φοβούμαστε μήπως αὐτὲς εἶναι κ' οἱ πιὸ σημαντικές.

Θἄτανε χάρισμα θεϊκὸ γιὰ τὸν πολυτυραγνισμένο αὐτὸν τόπο ἂ μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ντεληγιάννη πέθαινε μιὰ καὶ καλὴ καὶ ἡ καταραμένη Πολιτικὴ Δημοκοπία ποὺ τόσα κακὰ μᾶς φόρτωσε στὴ ράχη μας.

Ο ΝΟΥΜΑΣ

ΑΠΟ ΤΑ „ΜΙΚΡΑ ΤΡΑΓΟΥΔΙΑ"

Ψυχή, τώρα ποῦ βρέθηκες στὸ ἐρημικὸ ἀκρογιάλι
Κι' ἀχολογοῦν τὰ κύματα μὲ ἁρμονικὲς φωνές,
Ψυχὴ ποῦ σκλάβα σέρνεσαι μὲς στῆς ζωῆς τοὺς δρό-
[μους,
Πέταξε τώρα ἐλεύθερη σ' ἀπόμακρες ἀχτές.

Πὲς τὰ κρυφὰ τραγούδια σου, τοὺς γιγαντένιους πό-
[θους,
Μίλησε μὲ τὸν ἄνεμο γιὰ κάποιο μυστικό,
Ἄκου, βογγοῦν τὰ κύματα κι' ἀντιλαλοῦνε οἱ ὄχτοι,
Πάρε, ψυχή, γιὰ λύρα σου μυριόφωνο γιαλό.

Ἄνοιξε τὶς φτεροῦγες σου καὶ στὸ σκοτάδι τρέχα,
Μ' ἐνθύμησες καὶ μὲ ὄνειρα ζῆσε, ψυχή μου, πειά,
Ἂς εἶν' τρανὸ τὸ πέταγμα, τρανὸ καὶ μὴ γυρίσῃς
Μιὰ τώρα ποῦ ξεκίνησες ἀπ' τὴν ἀκρογιαλιά.

ΑΛΑΞΑΝΔΡΟΣ ΜΑΥΡΟΥΔΗΣ

ΝΕΚΡΙΚΟΣ ΔΙΑΛΟΓΟΣ

Ἔρχεται ὁ Σουρῆς γυμνός, ἔξον ποὺ φορεῖ τὸ καστόρι 'του καὶ μιὰ βελάδα.

Σουρῆς. Προσκυνῶ.

Γαβριήλ. Καλῶς τον. (Ἀπὸ μέσα του). Εἶναι νὰ σπαρταρᾶς. (Δυνατά). Ἀπὸ ποῦ εἶσαι τοῦ λόγου σου κ' εἶσαι ἔτσι φορεμένος;

Σουρῆς. Ἐγώ, πρωτοστάτορά μου, πότε εἶμαι ἀπὸ τὴν Κρήτη, πότε εἶμαι ἀπὸ τὴ Σμύρνη, πότε ἀπὸ τὴ Χιό... Σὰ ζοῦσε ὁ μακαρίτης ὁ Σκυλίτσης ποὺ χάριζε βελάδες, πάντα εἴμουνα Χιώτης.

Γαβριήλ. Ἔχεις λοιπὸν πολλὲς πατρίδες;

Σουρῆς. Πολλές. Ἀπαράλλαχτα σὰν τὸν Ὅμηρο, ξέρεις. Βλέπεις, ἕνα εἴμαστε... ἐγὼ κι' ὁ Ὅμηρος.

Γαβριήλ. Τί; ποιητὴς εἶσαι καὶ τοῦ λόγου σου;

Σουρῆς. Ποιητής, μάλιστα... σὰ δὲ μὲ κοιτάζεις ἀπὸ κοντά. Τὸ λέει κι' ὁ Ξενόπουλος.

Γαβριήλ. Καὶ πῶς σὲ λένε;

Σουρῆς. Σουρῆ.

Γαβριήλ. Σουρῆ... ουρῆ... Μπᾶ! πῶς γίνεται;.., Τὸ χριστιανικό σου τ' ὄνομα.

Σουρῆς. Γιώργης.

Γαβριήλ. Ἔλα ἔλα! Ὁ Γιώργης ὁ Σουρῆς πέθανε τώρα τόσα χρόνια.

Σουρῆς. Ἐγὼ εἶμαι, ἀλήθια... δὲν πέθανα. Ἐκεῖνο εἴτανε χωρατὸ τοῦ Πάλλη,

Γαβριήλ. Τοῦ Πάλλη; Ἀφτὸς ὅλο ἄνοστα χωρατὰ κάνει... Ξέρω ἕνα φίλο του ποὺ τὴν ἔπαθε ἄσκημα τὴν πρωταπριλιά. Ἄσε μιὰ φορὰ νὰ μᾶς ἔρθει ἐδῶ μὲ τὸ καλό, καὶ τότες βλέπει πὼς ἐδῶ δὲν ἔχει χωρατά.

Σουρῆς. (Ἀστράφτουν τὰ μάτια του). Ναὶ ναί! πρωτοστάτορά μου. Νὰν τὸν ψήσεις, νὰν τόνε... (δὲ βρίσκει λόγια ἀπὸ τὸ πάθος).

Γαβριήλ. Δὲν πρέπει πάλι κ' ἐσὺ νὰ θυμώνεις τόσο γιὰ ἕνα χωρατό.

Σουρῆς. Δὲν εἶναι μοναχὰ τὸ χωρατὸ παρὰ μοῦκοψε καὶ μιὰ συντρομή. Ἄ τὸ σκύλο! πολὺ μοῦ κάθησε στὸ στομάχι!

Γαβριήλ. Αἴ, ἔτσι εἶναι ὁ κόσμος· πότε ἐγώ, πότε ἐσύ... Νά, δὲν εἶδες τί ἔλεγε τὶς προάλλες καὶ γιὰ σένα ἕνας παπᾶς στὸ Νουμᾶ;

Σουρῆς. Νουμᾶ; Δὲν τὸν ξέρω, δὲν τὸν ἄκουσα ποτές μου.

Γαβριήλ. Ἄλλος πάλι Χαντζίδακις. Κι' ἀφτὸς τὸν ἀνήξερο μᾶς κάνει. Ἔλα, τὸ εἶδες. Ἔλεγε πὼς ὅταν περγελᾶς τὰ λειτουργικά, τοῦ πειράζεις κι' ἐσὺ τὸ δικό του τὸ στομάχι καὶ τοῦ φέρνεις ἀνα-

γοῦλα. Καὶ τώρα πές μου. Γιατὶ τρέμεις ἔτσι ὅλη τὴν ὥρα ;

Σουρῆς. Μὴν τὰ ρωτᾶς. Μιὰ *Ψυχαρολουσία* ποὺ-φαγα... Μοῦδωκε μιὰ ποῦντα ποὺ μ' ἔφερε ὡς ἐδῶ κι' ἀκόμα δὲ γλύτωσα,

Γαβριήλ. Καὶ γιατὶ δὲν ἔπινες λίγο κρασὶ τοῦ Στασινόπουλου νὰ σὲ γιατρέψει ;

Σουρῆς. (Στενάζει σπαραχτικά). Δὲν ἔδινε πιά... χάρισμα.

Γαβριήλ. Ἔννια σου, μὴν κλαίγεσαι, ἐγὼ θὰ σὲ φροντίσω. (Φωνάζει ἕναν ἄγγελο). Εἶναι, λέει, ὁ Σουρῆς. Πάρ' τονε μέσα καὶ βάλ' τον ἐκεῖ στὴν ἀδειανὴ τὴ θέση, στῶν πολυγράφων τὴ σειρά. Ξέρεις, μεταξὺ τοῦ Ἀντωνιάδη καὶ τοῦ Τζέτζη.

Ἄγγελος. Ἐκείνη τὴν ἔχουμε φυλαγμένη τοῦ Ἀμπελᾶ.

Γαβριήλ. Ὄχι, δῶσ' τη τοῦ Σουρῆ. Γιατί, καθὼς πάει ὁ Ἀμπελᾶς, ὡς ποὺ νἄρθει ἐδῶ δὲ θὰν τόνε χωράει πιὰ ἡ θέση. Καὶ κοίταξε, ζέστανέ τον κομάτι. Κάνε του μιὰ φωτιὰ μὲ μερικούς του τόμους... μὲ τοὺς ἄχρηστους... ἔχει γιὰ ἕνα δυὸ αἰῶνες. Σὰ σωθοῦν αὐτά, ρῆξε στὴ φωτιὰ τοῦ Ἀμπελᾶ τοὺς τόμους. Τέτιους δίχως ἄλλο ἔχει νὰ καῖμε ὡς στὴ Δεφτερη τὴν Παρουσία.

Κ. Τ.

ΤΟ ΓΙΟΦΥΡΙ

ΤΗΣ ΑΡΤΑΣ

ΤΡΑΓΩΔΙΑ *

ΦΛΩΡΟΣ

Ὦ συφορὰ ἀνιστόρητη !... Κι' ἀπόξω σκούζουν.

ΦΩΝΗ

Ἀργοῦνε καὶ δὲν φαίνουνται! Πάμετε ἀπάνου!

ΦΛΩΡΟΣ

Σκασμός ! Δὲ φεύγει ἀπ' τὸ μαχαῖρι τὸ σραχτάρι.
Τὰ μοιρολόγια τὰ στερνὰ λὲν ἐδῶ μέσα.

ΘΩΜΑΣ

Ὦ Τύχη, πόσο δυνατὸ τὸ χέρι σου εἶναι,
Καὶ μᾶς χτυπᾷς νικήτρα πάντοτε νὰ μένῃς.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ὠϊμένα, δὲ νειριάζουμαι
Σ' ὕπνο τρικυσμένο·
Νά ! ζωντανὴ συντάζουμαι
Στὸν Ἅδη νὰ πηγαίνω.
Παιδί μου ! ξενητεύουμαι
Σὲ χῶρες ἄλλου τόπου
Καὶ μὲ τὴ γῆς παντρεύουμαι.

ΘΩΜΑΣ

Ὦ ριζικὸ τοῦ ἀνθρώπου !

ΠΕΤΡΟΣ

Οἱ δυό μας ἤρθαμε, Θωμᾶ, γιὰ νὰ σοῦ ποῦμε
Πῶς πρέπει μιὰ ὥρα ἀρχήτερα νὰ πάρῃ τέλος
Αὐτὴ ἡ δουλιά. Πάρ' τὴν ἀπόφαση καὶ κάμε
Ὅ,τι εἶναι γιὰ νὰ γίνῃ δίχως πολλὰ λόγια,
Καὶ πρὶν ἀπ' ὅλους φύγῃ ἡ ἀπομονὴ κ' ἐρθοῦνε
Σὰ σίφουνας χαμοῦ καὶ κάμουν τὰ δὲν πρέπει.
Μιὰ καὶ γραφτό της ἦταν ἔτσι νὰ πεθάνῃ
Τοῦ κάκου θἆναι ὅ,τι κι ἂν κάμῃς νὰ τὴ σώσῃς.
Σφίξ' τὴν καρδιά σου, ἄσε παράμερα τὴ λύπη
Καὶ δείξου, ὅπως μᾶς τόταζες σωστὸς σωτήρας.
Ψυχὴ ποὺ μιὰ καὶ τὴ σημάδεψεν ὁ Χάρος
Ἀπὸ τὰ μαῦρα νύχια του δὲν ξεγλυτόνει.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἄκου, πῶς σκούζουν ! τέλιονε· μὴ χάνουμε ὥρα
Πολυακριβὴ κ' εἶναι ἄδικο τόσον κοσμάκη
Νὰ τὸν κρατᾷς μὲς στὴ λαχτάρα τῆς ἐλπίδας.

ΘΩΜΑΣ

Ὤ ! πῶς τὰ λέτε! πιὸ ἄπονα δὲν ξέρτε λόγια
Νὰ δείξετε τὴν ἀγριοσύνη τῆς καρδιᾶς σας ;
Ἐλᾶτε κι ὅλους πάρτε μας γιὰ νὰ μπορέστε
Μὲ τὸ χαμό μας πιὸ τρανὴ χαρὰ νὰ νοιῶστε.
Ποιὸς σᾶς κρατάει ; χυθῆτε σὰν ἀχόρταγα ὄρνια
Σὲ σάρκες ποὺ δὲν ἔγιναν ψοφίμια ἀκόμα.
Δὲν τήνε δίνω ἐγὼ καὶ κάμετε ὅ,τι θέλτε.

ΠΕΤΡΟΣ

Θωμᾶ, γιὰ σκέψου λογικὰ καὶ μὴ θελήσῃς
Κακὸ τρανώτερο στὸ σπίτι σου νὰ φέρῃς.
Δίκιο ἔχεις νὰ πονῇς· ποιὸς ἀντιλέει ; μὰ ρώτα
Καὶ τὸ μυαλό σου, ἂν ἄδικα κ' ἐμεῖς μιλοῦμε.
Τίποτ' ἀπ' ὅλ' αὐτὰ δὲν κάνουμε μονάχοι·
Δύναμη πιὸ τρανὴ μᾶς κάνει τέτια γνώμη
Νὰ δείχνουμε καὶ σ' ἔργατα σκληρὰ μᾶς σπρώχνει.
Ἡ τύχη σου εἶναι ; εἶναι ἄλλο τίποτα ; δὲν ξέρω.
Μὰ τὴ θωρῶ πῶς δυνατὴ εἶναι τόσο, ποὺ οὔτε
Κ' ἐσὺ δὲ μπόρεσες μ' αὐτὴ νἀντιπαλέψῃς.
Νοιῶσ' το καὶ δεῖξε, ὅπως τὸ λές, πῶς ἄντρας εἶσαι.

ΘΩΜΑΣ

Ὤ! πόσο φρόνιμα μιλᾶς γι' αὐτὸ καὶ πιὸ ἄγρια.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἄστε τὰ λόγια καὶ δὲν ἤρθαμ' ἐδῶ πέρα
Νὰ στήσουμε κουβέντα γιὰ νὰ χάνουμε ὥρα.
Θὰ βαριεστήσουν νὰ προσμένουνε καὶ τότες
Νίβω τὰ χέρια μου γιὰ ὅ,τι κατόπι γίνῃ.

ΘΩΜΑΣ

Καὶ τί θὰ γίνῃ ; Ναί, θὰ γίνῃ ὅ,τι ἐγὼ θέλω.
Τοῦ χαλασμοῦ κ' ἐμένα μ' ἔπιασε ἄγρια λύσσα
Κι ὅλοι στὸ θάνατο χεροπιαστοὶ θὰ πᾶμε.
Χαλᾶστε τὴ Σμαράγδω ! μὰ μαζὶ κ' ἐμένα
Νεκρὸ θὰ δῆτε κ' ὕστερα καθῆστε μόνοι
Νὰ βαριοκλάψτε ἀπάνου στὴ φευγάτη ἐλπίδα
Καὶ ζωντανοὶ τὰ μοιρολόγια σας νἀκοῦστε.
Θέλω περίσσια συντροφιὰ νἄχῃ ἡ Σμαράγδω
Κάτου στὸν Ἅδη ποὺ θὰ πάῃ· καὶ θὰ τὴν ἔχῃ.
Μιὰ καὶ τὰ λόγια μου δὲ θέλτε νὰ πιστέψτε,
Ἄς κάμω γιὰ τιμὴ τοῦ Χάρου πανηγύρι
Ποὺ νὰ κερνοῦν τὰ μάτια τὸ κρασὶ τοῦ πόνου.

ΠΕΤΡΟΣ

Σκέψου, Θωμᾶ, λιγάκι.

ΘΩΜΑΣ

Νὰ σκεφτῶ δὲν ἔχω.

ΜΑΘΙΟΣ

Καὶ πότε ἐσκέφτης νὰ σκεφτῆς καὶ τώρα;

ΘΩΜΑΣ

Ἀλήθια
Πάντα ἤμουνα ἄσκεφτος, τὸ βλέπω.

ΠΕΤΡΟΣ

Συλλογίσου
Τὸ τί κακὸ θὰ κάνῃς.

ΘΩΜΑΣ

Τίποτα δὲν ξέρω.

ΜΑΘΙΟΣ

Τώρα μᾶς δείχνεις τὴν ψυχή σου.

ΘΩΜΑΣ

Καὶ τὸ βλέπεις
Πόσο μὲ τὴ δική σας μοιάζει.

ΠΕΤΡΟΣ

Ἐσὺ εἶσαι κεῖνος
Ποὺ τὴ ζωή του θἄδινε γιὰ μᾶς ;

ΘΩΜΑΣ

Σᾶς τόπα
Πῶς πρῶτα ἀπ' ὅλους σας ἐγὼ θὲ νὰ πεθάνω.
Νὰ ποὺ κρατάω τὸ λόγο.

ΠΕΤΡΟΣ

Θάνατο σκορπῶντας.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἀπὸ κακία πεθαίνεις.

ΘΩΜΑΣ

Κι ἀπὸ μῖσος σ' ὅλα.

ΠΕΤΡΟΣ

Θωμᾶ, δὲν εἶναι μπορετὸ νἄλλαξες τόσο.
Ὅ,τι μᾶς λὲς δὲ δείχνει νἄσαι κεῖνος ποὺσαι.
Γύρισε γνώμη· ἡ κακοσύνη δὲν ταιριάζει
Στὸν ἄντρα ποὺ ψηλὰ ἀπ' τοὺς ἄλλους λέει πῶς στέκει.

ΘΩΜΑΣ

Δὲν εἶναι ἀλήθια· τώρα χαμηλότερά σας
Στέκω, γι' αὐτὸ καὶ πιὸ κακώτερός σας εἶμαι.
Πάντα ὁ μικρὸς καὶ πιὸ κακιὰ ψυχὴ δὲν ἔχει ;
Νόμος τῆς φύσης εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν ἀλλάζει.

ΜΑΘΙΟΣ

Χάνουμε ἀνώφελα τὴν ὥρα καὶ τὰ λόγια.

ΘΩΜΑΣ

Ἔτσι θαρρῶ κ' ἐγώ.

ΜΑΘΙΟΣ

Κι ὅμως θὰ γίνῃ κεῖνο
Ποὺ πρέπει κι ἂς τελιόνουμε. Ποῦναι ἡ Σμαράγδω;

ΘΩΜΑΣ

Πρῶτ' ἀπὸ ἐμὲ θἀρχίστε!

ΠΕΤΡΟΣ

Ἀλλοίμονό μας ! Πάλι
Σὲ λόγια θὰ χαθοῦμε καὶ φωνάζουν κάτου.

ΘΩΜΑΣ

Ἔτσι κ' ἐγὼ τοὺς φώναξα, μὰ δὲ μ' ἀκούσαν.

ΠΕΤΡΟΣ

Θωμᾶ, θυμήσου πῶς μᾶς πλάνευες μὲ λόγια
Ὡς χτὲς ἀκόμα ὅτι κανεὶς δὲ θὰ μπορέσῃ
Νὰ σ' ἐμποδίσῃ γιὰ νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι.
Ὅ,τι ἔχεις τόση δύναμη, ποὺ κάθ' ἐμπόδιο,
Ὅποιο κι ἂν εἶναι, θὰ περάσῃς γιὰ νὰ φτάσῃς
Ἐκεῖ ποὺ ὁ νοῦς σου σ' ἔσπρωχνε. Κ' ἐμεῖς θωρῶντας
Τὴν τόση θέλησή σου, ἀκούγαμε μὲ πίστη
Τυφλὴ τὰ λόγια σου καὶ θέλαμε βοηθοί σου
Πιστοὶ σ' ὅ,τι ἄρχισες νὰ μείνουμε ὡς τὸ τέλος.
Θυμήσου ἀκόμα ὅτι μονάχος σου μᾶς εἶπες
Πῶς δὲ θἀφήσῃς ἄδικα τόσα κεφάλια
Ἀθῶα νὰ κόψουνε στοῦ ποταμιοῦ τὸ ρέμα,
Καὶ θὰ παλέψῃς μὲ τὴν Τύχη ὅσο μπορέσῃς,
Γιὰ νὰ νικήσῃς καὶ χαρὰ σ' ἐμᾶς νὰ φέρῃς.
Σ' ἀκούσαμε καὶ πάλι καὶ κανεὶς δὲν εἶπε
Πῶς μᾶς γελᾶς· κι ἀπόμεινες μὲς στὴν ψυχὴ μας
Ἴδιος σὰν πρῶτα, ὁ δυνατὸς ποὺ δὲν τρομάζει
Τῆς τύχης τοὺς κατατρεγμοὺς καὶ ποὺ θὰ σώσῃ
Ἀπ' ἄδικο χαμὸ τόσους πιστοὺς συντρόφους.
Ποῦ εἶναι ἡ τρανή σου δύναμη ποὺ θὰ νικοῦσε
Τὸ θάνατο τὸν ἴδιο γιὰ νὰ λάμψῃ ἡ Τέχνη,
Καὶ ποὺ προστάτης ὁλωνῶν θὲ νὰ γενόταν ;
Καὶ τί εἶναι τάχα μιὰ ζωὴ μπροστὰ σὲ τόσες
Ἄλλες ποὺ ἐσὺ τὶς ἔφερες σιμὰ στὸ χάρο
Καὶ ποὺ μαζί τους θἄφτανες μιὰ μέρα
Στῆς δόξας τὸ δυσκολοσίμωτο παλάτι ;
Μικρὸς πῶς εἶμαι ξέρω το· μὰ ἂν εἶχα βάλει
Στὸ νοῦ μου κατιτὶ τρανὸ νὰ κάμω, νοιώθω
Πῶς θἔχα καὶ τὴ δύναμη νὰ τὸ τελιώσω.

(*) Ἡ ἀρχὴ στὸ 148 φύλλο.

Ἐσὺ μᾶς τὄμαθες πῶς θέλουν τὰ μεγάλα
Θυσίες ποῦ πλερώνουνται καὶ μ' αἷμ' ἀκόμα.
Καὶ τώρα στοὺς μικροὺς ἐμᾶς νὰ βρῇς γυρεύεις
Τόσο μεγάλη δύναμη ποῦ μὲ τὸ χάρο
Νἀντικρυστοῦμε ἀδείλιαστοι καὶ δίχως πόνο,
Ἐνῷ ἐσὺ τρέμεις τὴ Σμαράγδω σου νὰ χάσῃς;
Καὶ δὲ στοχάζεσαι πῶς μὲ τὸ θάνατό της
Τόσες ψυχὲς θὰ ξαγοράσῃς ἀπ' τὸ Χάρο,
Ποῦ πέφτουν τῆς δικῆς σου θέλησης σφαχτάρια;
Ὄχι! δὲν εἶσαι γεννημένος γιὰ τὴ δόξα.

ΘΩΜΑΣ

Φτάνει· μὲ νίκησαν τὰ λόγια σου. Δὲν ἔχω
Τὴ δύναμη νἀντισταθῶ στὴν κρύα σου σκέψη.
Ὀμπρός! ἀφοῦ τὸ θέλετε ἂς χτιστῇ ἡ Σμαράγδω
Στοῦ γιοφυριοῦ τὰ θέμελα· κι ἀνίσως εἶναι
Γραφτὸ τῆς τύχης μου νὰ χτίσω τὸ γιοφύρι
Σκοτόνοντας ὅ,τι εἶχα πιὸ ἀκριβὸ στὸν κόσμο,
Θὰ μάθω, καὶ μαζί μου ὅλοι ὅσοι κυνηγᾶνε
Τὰ πιὸ τρανώτερα ὄνειρα, πῶς δὲ σιμόνει
Κανεὶς τὴν ἀπλοφτέρουγη τὴ δόξα, δίχως
Ὁ μαῦρος πόνος στὴν ψυχή του νὰ ριζώσῃ.
Καὶ τώρα στὸ ποτάμι μ' ὅσους σᾶς προσμένουν
Πηγαίνετε κ' ἐγὼ ἔρχουμαι μὲ τὴ Σμαράγδω.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἀλήθια; ἀπ' τὴ χαρὰ θὰ τρελλαθοῦν οἱ δόλιοι.

ΘΩΜΑΣ

Ἐκεῖ ἂς γελοῦν, ἐνῷ τὸ κλάμα ἐδῶ θἀρχίσῃ.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τἄκουσα ὅ,τι εἶπες· τὄβαλες λοιπὸν στὸ νοῦ σου
Μὲς στὸ γιοφύρι νὰ στοιχιώσῃς τὴ Σμαράγδω;
Ὅλη ἡ κακούργικη ψυχή σου φανερώθη!

ΘΩΜΑΣ

Ἄκουσε, μάννα· ἂς μὴν ἀρχίσουμε καὶ πάλι
Ξεροωνητὰ καὶ κλάματα ποῦ δὲ θὰ φέρουν
Κανένα κέρδος.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Καὶ θαρρεῖς πῶς θὲ νἀφήσω
Ἐγὼ νὰ τὴ στοιχιώσῃς; Συφορὰ ποῦ σ' ἠύρε.

ΘΩΜΑΣ

Ἀλλιῶς νὰ γίνῃ δὲν μπορεῖ.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πῶς εἶμαι μάννα
Δὲ σκέφτεσαι, κι ὅτι μπορῶ γιὰ τοῦ παιδιοῦ μου
Τὴ ζωὴ μ' ὅλον τὸν κόσμο νὰ παλέψω μόνη;

ΘΩΜΑΣ

Πάρ' τὴν ἀπόφαση κ' ἐσὺ πῶς ἡ Σμαράγδω
Θὲ νὰ πεθάνῃ· ἡ μοῖρά της τῶχε γραμμένο.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Τήνε σκοτόνεις γιὰ νὰ σώσῃς τὴ ζωή σου.

ΘΩΜΑΣ

Σώπα! τὴν ἡσυχία σκοτόνω τῆς ψυχῆς μου.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Εἶσαι φονιᾶς; ποῦ ἡ μαύρη σου ψυχὴ δὲν ἔχει
Ταῖρι.

ΘΩΜΑΣ

Ὅ,τι κι ἂν μοῦ πῇς χαμένα λόγια θἄναι.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἀπ' τὸ παιδί σου θὰ τὸ βρῇς αὐτὸ ποῦ κάνεις.

ΘΩΜΑΣ

Μόνος δὲν κάνω τίποτα· καλὰ τὸ ξέρεις.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Χύνεις τἀθῶό της αἷμα γιὰ νὰ πάρῃς δόξα.

ΘΩΜΑΣ

Ἄκουσα τόσα· πὲς κ' ἐσὺ λόγια φαρμάκι.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Κάλλιο νὰ σὲ φαρμάκονα πρωτοῦ τὴν πάρῃς.

ΘΩΜΑΣ

Τὸ τέλος τὄξερες· γιατὶ νὰ μοῦ τὴ δώσῃς;

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ἐσὺ φταῖς ποὔθελες νὰ χτίσῃς τὸ γιοφύρι.

ΘΩΜΑΣ

Ἐσὺ ποῦ μοῦ τὴν ἔδωσες.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Μὰ θὰ τὴν πάρω
Μέσ' ἀπ' τὴν ἀγκαλιὰ τοῦ χάρου, κι ἂς πεθάνῃς
Κ' ἐσὺ καὶ τὸ παιδί σου κι ὅλοι ὅσοι γυρεύουν
Τὸ θάνατό της γιὰ νὰ σώσουν τὴ ζωή τους.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μάννα μου, σώπα! Τίποτα οἱ θυμοὶ δὲν κάνουν
Κι οὔτε ὅσα λὲς στὸν ἄντρα μου μὲ τόση πίκρα.
Ἀγάπη πάλι ἂς ἔρθῃ ὡς πρὶν ἀνάμεσό σας.
Ποιὸς μὲ τὴν τύχη του μπορεῖ νἀντιπαλέψῃ
Καὶ ποιὸς τἀδύνατα μπορεῖ νὰ καταφέρῃ;
Μήτε ὁ Θωμᾶς δὲ ζήτησε τὸ θάνατό μου,
Μήτε κ' ἐσὺ ἀπ' τὸ θάνατο θὰ μὲ γλυτώσῃς.
Ἄκου με τί θὰ πῶ χωρὶς φωνὲς καὶ θρήνους.
Ἐπῆρα τὴν ἀπόφαση γιὰ νὰ πεθάνω.
Μὴ σᾶς τρομάζουνε τὰ λόγια μου· τὸ θέλω
Ἥσυχα νὰ μἀκούσετε, ὅπως θἀντικρύσω
Κ' ἐγὼ τὸ θάνατο σὲ λίγο δίχως τρόμο.
Τόσοι ἄνθρωποι φτωχοὶ προσμένουν μὲ λαχτάρα
Ἀπ' ὥρα σ' ὥρα νἀγροικήσουνε μιὰ λέξη
Ποῦ τὴν ἐλπίδα τῆς ζωῆς θὰ ξαναφέρῃ
Στὰ πονεμένα στήθια τους. Μὴ δὲν τἀξίζουν
Νὰ σδήσῃ μιὰ ζωὴ γιὰ νὰ σωθοῦνε τόσες;
Πρόθυμη ἐγὼ πηγαίνω μοναχή μου
Νὰ γίνω ταῖρι τοῦ στοιχιοῦ· φτάνει μονάχα
Τἀστέριωτο γιοφύρι νὰ χτιστῇ καὶ νἄχω
Ἐκεῖ κρυφὴ παρηγοριὰ πῶς ὁ Θωμᾶς μου
Καὶ τὸ παιδί μου γλύτωσαν ἀπὸ τὸ χάρο.
Ναί, μάννα μου, μὴ θλίβεσαι τοῦ κάκου τώρα.
Δὲ ματαλλάζει ἡ γνώμη μου κι ὅλοι ἂς τὸ ποῦνε.
Τὸ ξέρεις πῶς μὲ γέννησες γιὰ νὰ πεθάνω
Μιὰ μέρα· νά, ποὔρθε ἡ στιγμή· τί νὰ λυπᾶμαι;
Χαρά μου ἐμένα ποῦ μπορῶ μὲ τὴ ζωή μου
Νὰ ξαγοράσω τὴ ζωὴ τόσου κοσμάκη.
Ἐγὼ γυναῖκα δὲν ἀξίζω ὅσο ἕνας ἄντρας·
Τὸ ξέρω καὶ γι' αὐτὸ καθόλου δὲ δειλιάζω
Νὰ τρέξω πρὸς τὸ θάνατο· κι ἀφοῦ τὸ θέλῃ
Ἡ τύχη μου νὰ λάβω τέτιο τέλος, εἶναι
Σωστὸ μ' αὐτὴν ἐγὼ νἀντιπαλεύω τώρα;
Χτίσε, Θωμᾶ μου, τὸ γιοφύρι δίχως νἄχῃς
Κανένα βάρος στὴν καρδιὰ γιὰ τὸ χαμό μου.
Μόν' τὸ παιδί μου νἀγαπᾷς ὡς σἀγαποῦσα.

ΘΩΜΑΣ

Ὠϊμέ! βαριά μου μοῖρα, τί μοῦ μελετοῦσες!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μὴν κλαῖς· ὁ θάνατός μου τὴ ζωὴ χαρίζει.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Σμαράγδω μου!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Περήφανη, μάννα μου, νἄσαι,
Γιατὶ πεθαίνει ἡ κόρη σου σώζοντας κόσμο.

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Πῶς τὸ χαμό σου νὰ βαστάξω ἡ δόλια! ὠϊμένα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Κάμε καρδιά· θὰ σμίξουμε
Κάπου ἀλλοῦ μιὰ μέρα·
Μονάχα στὸ παιδάκι μου
Νἄσαι γλυκιὰ μητέρα.
Τὸν πέπλο τὸ νυφιάτικο
Φέρε μου, μάννα, νὰ φορέσω·
Θέλω σὰ νύφη στοῦ στοιχιοῦ
Τὴν ἀγκαλιὰ νὰ πέσω.
Στολίστε με μὲ λούλουδα λευκὰ
Καὶ μὲ στεφάνι γάμου·
Καμε νὰ γίνῃ ψίκι ξακουστὸ
Τὸ ξόδι μου, Θωμᾶ μου.
Παρθένες λιγερὲς καὶ νιόπαντρες
Πανέμνοστες ἂς ἔρθουν νὰ στολίσουν
Τὸ ταῖρι τοῦ στοιχιοῦ.
Νὰ γλυκοτραγουδήσουν

Κ. ΘΕΟΤΟΚΗ

ΖΩΗ ΤΟΥ ΧΩΡΙΟΥ

Ὁ Πέτρος Κλάδης, ἕνας νοικοκύρης χωριάτης ἀπὸ τὲς Ξαχεράδες, ἐπρόσμενε ἐκεῖνο τἀπόγιωμα ἀνυπόμονος σπῖτι του. Συχνὰ ἐκοίταζε ἀπὸ τὸ παραθύρι τοῦ χωριοῦ τὸ δρόμο, ξετάζοντας ἂν κανένας ἀπὸ τοὺς σπάνιους διαβάτες ἦταν ἐκεῖνος ποῦ ἐζητοῦσε, καὶ ἀνάσανε μ' εὐχαρίστηση, ὅταν ἐνόησε τὸ Σπῦρο Στράτη, ἕνα γέροντα συχωριανό του, νἔρχεται καὶ νὰ μπαίνει στὴν πόρτα του. Τὸν ἐδέχτηκε χαμογελῶντας.

«Καλῶς τον, τὸν προξενητή» τοὔπε ἀμέσως «τὰ κέρδισες τὰ παπούτσια· εἶπαν βέβαια ναί». Ὁ νειόφερτος ἐσούφρωσε τὸ μέτωπο, ἔμεινε μιὰ στιγμὴ σκεφτικός, κι' ἀποκρίθηκε λυπημένος·

«Τί νὰ σοῦ κάμω, Πέτρο· εἶπα ὅ,τι ἐμπόρεσα μὰ δὲν τὰ κατάφερα· ἡ μισὴ ντροπὴ δική σου, κ' ἡ μισὴ δική μου».

«Ἀ, θέλεις νὰ μὲ πειράξεις» ἔκαμε ὁ ἄλλος κοκκινίζοντας· «ποιὰ φαμιλιὰ στὸ χωριὸ θ' ἀρνιότουν τὴν κοπέλλα της τοῦ γιοῦ μου τοῦ μονάκριβου; ὅλοι ξέρουν πῶς εἶναι παιδὶ νοικοκυρεμένο, μικρὸ στὰ χρόνια, ὤμορφο».

«Εἶπαν ὄχι, μὰ τὴν ἀλήθεια. Πίστευε, ἂ θέλεις· καὶ μάλιστα ἡ χαριτωμένη ἡ Μαργαρίτα, ἡ ἴδια, μοῦπε πῶς τὸ παιδί σου εἶνε σὰ μαϊμοῦ· δὲν τὸ παίρνει».

Ὁ Πέτρος ἄκουσε τὴν προσβολὴ κατάκαρδα κ' ἐχόλεψε· «Πῶς,» ἐφώναξε «τὸ παιδί μου μαϊμοῦ; Καλήτερό της ἑκατὸ βολές· δὲν τοῦ μοιάζει, οὔτε στὰ φρύκαλά του».

«Ἐπῆγα χτές, ἀφοῦ μ' ἔστειλες, στὸ σπῖτι τοῦ Χαντρινοῦ· τοῦπα τί γυρεύω. Ἐπῆγα καὶ σήμερα νὰ πάρω τὴν ἀπάντηση. Ὁ πατέρας ἤθελε, φωτιά, ἀπὸ τὰ χτές· ἡ μάννα ἀκόμα περσότερο· μὰ ἡ κοπέλλα ἡ χαντακωμένη οὔτε νὰ τὸν ἰδεῖ, οὔτε νὰ τὸν ἀκούσει. Τοῦ κάκου τῆς ἐμιλήσαμε κ' οἱ τρεῖς· ἔμεινε στὸ πεῖσμα της, σὰν ὁ Ὀβρηὸς στὴν πίστη του».

«Τὸν ὑγιό μου οὔτε νἄ τὸν ἰδεῖ, αἴ; Καὶ τί κακὸ τοῦ γνώρισες;» εἶπε ὁ Πέτρος· καὶ ἐπρόστεσε μὲ σαρκασμό: «Ἀ, δὲ θέλει ἀρτὴ νὰ παντρεφτεῖ ὅπως πρέπεται μὲ τιμὲς καὶ μὲ δόξες· θὰ φιληθεῖ πρωτήτερα ἀπὸ τὸ γαμπρὸ καὶ κατόπι λέει τὸ ναί. Ὅ,τι ζητάει θὰ τὄβρει, μὴ σὲ μέλει. Ἔτσι εἶνε οἱ τωρεινὲς κοπέλλες. Μὰ δὰ ἐχαθήκανε οἱ γυναῖκες· θὰ παντρέψω ἀλλοῦ τὸν ὑγιό μου, καλὰ καὶ περίκαλα».

«Θετικά· καὶ στεῖλε με ὅπου θέλεις· καὶ στὴ χώρα».

Ὁ Πέτρος δὲν ἀπάντησε· ἐσκέφτηκε μιὰ στιγμὴ κ' ἔπειτα εἶπε: — «Τοῦ λόγου σου, Σπῦρο, δὲ φταῖς τίποτα ἂν εἶπαν ὄχι. Τὸ θέλημα μοῦ τὄκαμες· πάρτα τὰ παπούτσια σου μιὰ φορὰ ποῦ τ' ἀγόρασα. Θυμήσου ὅμως ποῦ θὰ μοῦ τὸ πληρώσουν, οἱ Χαντρινοί».

Ὁ γέρος ἐπῆρε τὸ χάρισμα πολυχρονίζοντας, ἐκαλησπέρισε, κ' ἐβγῆκε ὄξω μὲ λυπημένο πρόσωπο. Κι' ὁ ἄλλος μοναχός του τώρα ἐσυλλογιότουν, περπατῶντας ἀπάνου κάτου στὸ δωμάτιο, ποῦ ἦταν τὸ μοναχὸ τοῦ σπιτιοῦ, μεγάλο κι' ἀσπρισμένο μ' ἀσβέστη, δίχως νταβάνι καὶ τζάμια, καὶ ποῦ ἄλλα ἔπιπλα δὲν εἶχε παρὰ ἕνα μεγάλο κρεβάτι καὶ δύο σκαλιστὰ κασσούνια, ἀκκουμπισμένα στὸν τοῖχο.

«Ἀνόλπιστα μοῦ τὴν ἔφτιακαν» ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του «οἱ κουτοπόνηροι, οἱ Χαντρινοί. Ἀνόλπιστα ἡ κυράτσα ἡ Μαργαρώ· καὶ γὼ ἔλεγα πῶς εἶχα πάλι

Τὰ νιάτα καὶ τὴν ὀμορφιὰ
Καὶ τὴ ζωὴ ποῦ σβήνει
Χαρούμενη, γιατὶ ζωὴ
Σὲ πεθαμένους δίνει.
Ὀμπρός, ἐλᾶτε πάρτε με
Ἐσεῖς ποῦ χάρο καρτερεῖτε
Μὲς στὸ στερνό μου ψυχομάχημα
Τὴ χαρὰ νὰ βρῆτε.
Φέρτε με ἐκεῖ ποῦ τὴ ζωὴ γιὰ χάρη σας
Στὸ χάροντα θὰ δώσω
Καὶ τὸ στοιχιὸ τἀνήμερο
Θὲ νὰ μερώσω.
Μάννα μου, ἀκοῦς ; νὰ μὴ ντυθῆς
Στὰ μαῦρα,
Κι οὔτε τὰ μάτια σου νἀφήσης νὰ γεννοῦν
Δακρύων ἀνάβρα.
Ποῦν' τὸ παιδάκι μου ;
Θωμᾶ, φέρε το ἐσὺ στὴν ἀγκαλιά μου
Νὰ τὸ ποτίσω τῆς ἀγάπης μου τὴ δύναμη
Μὲ τὰ στερνὰ φιλιά μου.

ΘΩΜΑΣ

Ὤ ! πάψε ! μὴ σπαράζης ἄλλο τὴν καρδιά μου
Ἐσύ, ποῦ δυνατώτερη ἀπὸ μένα ἐφάνης
Καὶ ποῦ νικᾶς μὲ τὴν Ἀγάπη σου τὴν Τέχνη !

ΧΡΥΣΟΥΛΑ

Ὠϊμένα, ὠϊμέ ! κρατᾶτέ με. Μοῦ φεύγει ὁ νοῦς μου.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μὴν κλαῖς, τὴ ζωή μου
Ἐγὼ δὲ λυπᾶμαι·
Θωμᾶ, μᾶς προσμένουν
Στὸ ρέμα· ὀμπρὸς πᾶμε.

ΠΕΤΡΟΣ

Δέτε τἀχόρταγο ποτάμι· ἥσυχα τρέχει
Νὰ ξεγελάσῃ κάποιονε νὰ τὸν ρουφήξῃ.

ΕΝΑΣ ΑΝΤΡΑΣ

Ἤθελα νἄξερα, ἂν κανένα μας τὸ ρέμα
Θὰ συνεπάρῃ, πρὶν στοιχιώσῃ τὸ γιοφύρι.

ΦΛΩΡΟΣ

Ἡ μοῖρα κάποιου τόγραψε νὰ κάμῃ μνῆμα
Τὰ γοργοκύλιστα νερά· στερνὴ θυσία.

ΜΙΑ ΓΥΝΑΙΚΑ

Σώπα λεβέντη μου καὶ μὴ μᾶς λὲς, τὴν ὥρα
Ποῦ τὴ χαρὰ προσμένουμε, τέτιες λαχτάρες.

ΦΛΩΡΟΣ

Μὴ σκιάζεσαι, κυρά μου, κι ὁ ἄντρας σου δὲ θἄναι.

ΑΛΛΗ ΓΥΝΑΙΚΑ

Μονάχα ἐσὺ μᾶς φαίνεσαι σὰν λυπημένος.
Διῶξε τὴ λύπη σου, παιδί, καὶ δὲς τριγύρου
Ποιὰ ἁπλόνεται χαρὰ Θεοῦ, γιατὶ ὁ καλός μου
Κι ὅλων τῶν ἀλλωνῶν γλυτόνουν ἀπ' τὸ χάρο.

ΦΛΩΡΟΣ

Καθένας μὲ τὴ λύπη του καὶ τὴ χαρά του.

ΠΕΤΡΟΣ

Σωστὸς πατέρας καὶ σωτήρας μας ἐδείχτη
Ὁ πρωτομάστορας· κι ἀλήθια φάνηκε ἄντρας
Ὁποῦ τοῦ ἀξίζει νὰ τόνε στολίσῃ ἡ δόξα.
Μὰ κ' ἡ Σμαράγδω δὲν ἀπόμεινε ξοπίσω.
Μονάχη της τὸ θάνατο ζήτησε νἄβρῃ
Γιὰ νὰ γλυτώσουμε ὅλοι ἐμεῖς ἀπὸ τὸ χάρο.
Εἶναι καλὴ καὶ στὴν καρδιὰ ὅσο ὄμορφ' εἶναι.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Κάλλιο μας ποῦ ἔτσι γίνηκε, γιατὶ μονάχες
Ἐμεῖς θὰ τὴ στοιχιόναμε, ἂν μᾶς λέγαν ὄχι.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Καὶ βέβαια· ποῦ ἀκούστηκε, γιατὶ ὁ Θωμᾶς της
Νὰ χτίσῃ θέλει τὸ γιοφύρι γιὰ τὴ δόξα,
Νὰ χάσουμε τοὺς ἄντρες μας ἐμεῖς οἱ δόλιες ;

ΠΕΤΡΟΣ

Κακὲς μὴ δείχνεστε καὶ τώρα· δὲν ἀξίζει.

ΕΝΑΣ ΑΝΤΡΑΣ

Μὰ ποιὸς τὴ χάρη της ! στοιχιοῦ θὰ γίνῃ ταῖρι.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Κάλλιο ἔχω ἐγὼ τὸν ἄντρα μου.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Δὲν τὴ ζηλεύω.

ΠΕΤΡΟΣ

Ἀλήθια, κρῖμα τέτιο θάνατο νὰ λάβῃ.

ΦΛΩΡΟΣ

Κι ὅμως ζητοῦσατε μὲ βία νὰ τήνε σύρτε
Χωρὶς τὰ παρακάλια τοῦ Θωμᾶ νἀκοῦστε.
Κάματε πρῶτα τὸ κακό, τώρα λυπᾶστε !
Κι ἂν ἦταν νὰ σωνόσαστε ! μὰ ὅλα τοῦ κάκου.
Τέχνη ἂν δὲν ἔχῃ ὁ ἀφέντης μου, πῶς τὸ γιοφύρι
Θὰ στεριωθῆ ;

Α'. ΑΝΤΡΑΣ

Πάντα κακὰ νὰ μᾶς λὲς θέλεις.

ΠΕΤΡΟΣ

Σωπᾶτε ! πρὸς τὰ ἐδῶ ἔρχεται ὁ Μαθιὸς τρεχάτος.

ΜΑΘΙΟΣ

Ἔρχουνται, νά τοι, φτάνουν· ὁ Θωμᾶς τὴ φέρνει.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Μὰ τί ὀμορφιά, τί χάρη ! ξωτικιὰ λὲς κ' εἶναι.

ΘΩΜΑΣ

Ὀμπρός σας στέκει τὸ σραχτάρι ποῦ προσμένει
Τὸ θάνατο γιὰ νὰ γλυτώσῃ τὴ ζωή σας.
Ποιὸς ἀπὸ σᾶς ἔχει καρδιὰ πρῶτος νὰ βάλῃ
Τὴν πέτρα ἀπάνου στὸ σπαρταριστὸ κορμί της;
Ποιὸς ἀπὸ σᾶς θὰ γίνῃ ξεβγαλτὴς σὲ γάμο
Ποῦ τὸν τρομάζει ἡ φύση καὶ τὸ νοῦ σαλεύει ;
Καρδιὰ δὲν ἔχω ἐγὼ νὰ τήνε φέρω κάτου
Στὰ σκοτεινὰ παλάτια τοῦ στοιχιοῦ καὶ τοῦ Ἅδη.
Μοῦ πῆρε ὅλη τὴ δύναμη ὁ χαμός της κ' εἶμαι
Μονάχα ὁ νοῦς ποῦ θὰ ὁδηγάῃ τὸ σκληρὸ χέρι
Νἀνοίγῃ τάφο στὴ χαρά μου· μὰ εἶμαι ἀκόμα
Κι ὁ νοῦς ποῦ θὰ σᾶς δείξῃ ὅτι μποροῦσε μόνος
Νὰ κάμῃ κεῖνο ποῦθελε, χωρὶς νὰ γίνῃ
Τοῦ ταραγμένου σας μυαλοῦ παιγνίδι. Ἂς μείνῃ
Ἡ ζωγραφιά της ζωντανὴ μὲς στὴν ψυχή σας
Νὰ σᾶς θυμίζῃ ποιὰ εἶναι ἡ δύναμη ποῦ κάνει
Τὸν ἄνθρωπο πρὸς τὰ μεγάλα νὰ σιμώνῃ.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Σὲ χαιρετῶ, φῶς τοῦ ἡλιου,
Γιὰ στερνὴ φορά.
Μὲς στὰ παλάτια μου τὰ ὀγρὰ ποῦ μπαίνω
Θάβω τὴν ἀγάπη μου καὶ τὴ χαρά.
Μὲ πιάνει τὸ παράπονο
Τώρα ποῦ γιὰ στερνὴ φορὰ ἀντικρύζω
Τὴ φύση τὴ γλυκόγελη.
Στὰ περασμένα μου γυρίζω
Καὶ βλέπω ὀμπρός μου τὴν πλατιὰ ζωὴ
Ποῦχα μὲ λαύρα ἀγάπης ζήσει.
Μαύρη μου μοῖρα, τί ἔγραφες
Τέτια ζωὴ στὸ πρῶτο γέλιο της νὰ σβήσῃ;
Ἀνθοσπαρμένοι τόποι μου
Καὶ σύδεντρα βουνὰ κι ὥριοι μου κάμποι,
Σᾶς χαιρετῶ καὶ κλάψτε με πικρά·
Ὠϊμένα ! ὀμπρός μου πιὰ δὲ λάμπει
Τὸ γέλιο τοῦ παιδιοῦ μου. Ὁ θάνατος
Γοργὰ μἀρπάζει
Τὴ δόλια, μόλις μάννα γίνηκα.
Ὠϊμέ, παιδί μου, ἡ ἀρφάνια σου μὲ σράζει.
Κύλα τὰ γάργαρα νερά σου ἄγριο ποτάμι
Ποῦ δὲ γνώρισες ποτὲς τὸν πόνο.
Τώρα κ' ἐγὼ μὲ τὰ πικρά μου δάκρυα
Τὸν πόνο μου μέσα στὸ ρέμα σου στοιχιόνω.
Τρέμει ἡ καρδιά μου, τρέμει,
Ὅσο ζυγόνουν οἱ στιγμὲς ποῦ θὰ μὲ σύρῃ
Στὰ σκοτεινά του τὸ στοιχιὸ παλάτια.
Μὰ ἔτσι νὰ τρέμῃ τὸ γιοφύρι.
Παιδάκι μου, μὲ χάνεις !
Ποιὸς μέσα στὴν ἀρφάνια σου θὰ σὲ κοιμίσῃ;

σταφνίσει ἕνα μεγαλο καλὸ γιὰ τὸ σπίτι μου. Ἑταίριαζε ἀληθινὰ τοῦ παιδιοῦ μου ἀρτὴ ἡ παντρειά· ἡ κοπέλλα ἔχει καὶ χτῆμα καὶ σπῖτι· κληρονόμα μὲ τὰ σωστά της· κ' εἶν' ὠμορφούλα· κ' ἐφαινότουν τόσο ταπεινή, τόσο ἀγαθή, τόσο τίμια. Μᾶ τὸν ἅγιο, δὲν καταλαβαίνω πλιὰ τὸν κόσμο. Γιατὶ νὰ μᾶς ἀρνηθεῖ; -- Τώρα ποῦ νὰ βρῶ ἄλλην ὅμοια· κ' ἔπρεπε νὰ τὸ παντρέψω γλίγωρα ἀφτὸ τὸ παιδί, γιατὶ σκιάζομαι νὰ μὴ μοῦ φύγει ἀπὸ τὸν τόπο· ἡ νεολαία χαλεύει ταξείδια, καὶ λησμονάει εὔκολα τὸ χωριό της. Θὰ φροντίσω ὅσο μπορῶ, ἀλλὰ ἀπέκει. — Ἂν ὁ προξενητὴς μοῦ λέει τὴν ἀλήθεια, (καὶ δὲν ἔχει σκοπὸ νὰ μὲ γελάσει) ἡ ἴδια ἡ κυρὰ Μαργαρίτα δὲ θὰ καταδέχεται· οἱ γονέοι της θὰ ἤθελαν· ποῦ θὰ βροῦν ἀλλοῦ καλήτερα;—Δόξα ἂς ἔχει ὁ Παντοδύναμος, μὲ τὸν κόπο μου, μὲ τὴν ἐξυπνάδα μου, μὲ τοὺς τροπολογισμούς μου, μὲ τὸ ἐμπόριο, κάτι ἀπόχτησα στὸν κόσμο· δὲ θ' ἀρήσω τοῦ γιοῦ μου μοναχὰ ὅ,τι μ' ἄφηκε ὁ πατέρας μου· τὰ χτήματα τὰ δούλεψα, ταΰγάτισα, τἄξιωσα· κ' ἕνα κομμάτι ψωμὶ δὲ θὰ μοῦ λείψει, κι' οὔτε τοῦ παιδιοῦ. Οἱ Χαντρινοὶ τὸ ξέρουν. Κακὸ κι' ὅλας ποτὲ δὲν τοὺς ἔκαμα. Ἡ κοπέλλα λοιπὸν δὲ θὰ στρέγει· ἀφτὴ χωρὶς ἄλλο, ἡ χαϊδεμένη, τὸ ξευτέλισμα τοῦ κόσμου! Μὰ γιατί; Κοτζὰν κοπελλιάρα μπορεῖ νὰ μὴ θέλει παντρειά; Κάτι θἄνε στὴ μέση· κάποιος τὰ κατάφερε ξυπνώτερα· ἐκατάφερε τὴν ἴδια κι' ὄχι τοὺς γονέους.—Νἄξερα ποιὸς εἶν' ἀφτός, καὶ νἄξερα πῶς τὰ πράματα εἶνε ἀθῶα, καὶ πῶς ἡ τιμή της δὲν εἶνε βλαμμένη, κάπως ἴσως ἐμποροῦσα νὰ διορθώσω ὅλα καὶ νὰ τήνε φέρω ἐδῶ μέσα. Καλήτερα ὅμως ὄχι. Τί θὰ καταλάβω νὰ μπάσω σπῖτι μου τέτοιους διαόλους, ποῦ γλυκοκοιτάζουν τὸν ἕναν καὶ τὸν ἄλλον. Ἀλλοίμονο ἀπὸ τὲς γυναῖκες ποῦ σηκόνουν νὰ μάτια τους· γιὰ μέρος μου δὲν τὲς ὀρέγομαι.—Μὰ πάλι τόση ντροπὴ νὰ τὴν ἀλησμονήσω; ἄ, ὄχι· ἄ μοῦ πέσουν οἱ Χαντρινᾶοι στὰ χέρια μου, ξέρω γὼ πῶς θὰ τοὺς παιδέψω. Θὰ μοῦ τὰ πλερώσει ὅλα ἡ κυρὰ Μαργάρω. Νἄχα νὰ λάβω ἀπὸ τὸν πατέρα της, θὰ τὸν ἔψενα στὸ δικαστήριο· ἂς ἔχω ὑπομονὴ γιὰ τὴν ὥρα».

Εἶχε βραδιάσει ὡςτόσο· οἱ διαβάτες ἐγενόνταν στὸ δρόμο περσότεροι: ἄντρες ποῦ ἐγύριζαν στὸ χωριὸ ἀπὸ τὸν κάμπο, μπουλούκια μπουλούκια, γυναῖκες καὶ κοπέλλες, ποῦ γελῶντας σύνατές τους ἐκεντοῦσαν τὰ ζᾶ τους· κ' ἔμπαινε ἀπὸ τὸ παράθυρο τοῦ Πέτρου, μαζῆ μὲ τὲς τελευταῖες κόκκινες ἀχτῖδες ἡ χλαλοὴ τοῦ κόσμου καὶ οἱ φωνὲς τῶν ζωντανῶν.

Ὁ Πέτρος ἔσκυψε ὀπίσω στὸ παράθυρο νὰ ἰδεῖ ἂν ἐρχόνταν ἡ φαμιλιά του,καὶ ἀκκούμπισε στὸ μάρμαρο τοὺς ἀγκῶνες του προσμένοντας. Σὲ λίγο ἐξαγνάντησε τὲς δύο κοπέλλες του καὶ τὴ γυναῖκα του, ποῦ ἐβάδιζαν καὶ κεῖνες ἀργά, ἀργά, πρὸς τὸ χωριό· εἶχαν μαζί τους τὸ ζευγάρι: δύο βώδια μαῦρα, γυαλιστερά, δυνατὰ καὶ θρεμμένα, ποῦ κάπου κάπου ἐμούγγριζαν, ἢ ἔστριφαν μ' ὁρμὴ τὸ κεφάλι τους διώχνοντας μὲ τὰ γυριστὰ κέρατα τὲς μῦγες: τὰ πρόβατα, τὸ γίδι τους, τὰ μοχτερά, κ' ἕνα ὑποζύγι φορτωμένο μὲ τἀλέτρι. Μαζῆ μὲ τὰ δικά του ἐρχόνταν κι' ἄλλα ζῶα ξένα. Ἀλλὰ τὰ δικά του ἐχωριστῆκαν ἀπὸ τὰ ξένα φτάνοντας καὶ μαθημένα ἐσταμάτησαν ὄξω ἀπὸ τὸ σπῖτι, ἐνῶ τἄλλα ἐξακολούθησαν τὸ δρόμο τους. Τότες οἱ γυναῖκες ἄνοιξαν ἀμέσως τὲς πόρτες τῶν καλυβιῶν, ποῦ ἦταν σιμὰ στὸ σπῖτι, ἐσταθῆκαν κ' ἐπαρακινοῦσαν τὰ ζῶα νὰ μποῦν μέσα. Ἀφτὰ ἐπέρνασαν ἀνέγνοιαστα τὸ κατῶφλι, πρῶτα τὰ μεγάλα, ὀκνά, ὀκνά, ἔπειτα τὰ μικρὰ ὅλα μαζῆ ἀμπώνοντας τόνα τἄλλο, κι' ἀφανιστῆκαν ὅλα στὸ μέσα σκοτάδι. Οἱ γυναῖκες ἀπώθωσαν τὸ γιομάρι τους, ἐξεφόρτωσαν τὸ ὑποζύγι, ἐπῆγαν στὸ καλύβι νὰ τὰ δέσουν, μιλῶντας δυνατά, λέγοντας ἡ μία τῆς ἄλλης τί ἔπρεπε νὰ κάμει, καὶ σὲ λίγο ἐβγῆκαν ὀπίσω κ' ἔκλεισαν τὴν πόρτα. Οἱ κοπέλλες ἐπῆγαν ν' ἀνάψουν στιὰ στὸ

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Δάκρυα δὲ θέλω λύπης.
Χαρὰ μονάχα στὴν καρδιά σας κλεῖστε.
Στὸ πανηγύρι τῆς ζωῆς
Ἐμπᾶτε καὶ χαρᾶς χορὸ ἀρχινῆστε.
Χαρούμενη πεθαίνω,
Γιατὶ τὸ νοιώθω τώρα,
Ποῦ μὲς στὸ μνῆμα μπαίνω,
Πῶς θάνασάνη ἡ χώρα,
Βλέποντας ὡς τὸ βράδυ
Τοῦ γιοφυριοῦ τὰ θέμελα στημένα.
Μὲ ζόνει τὸ σκοτάδι·
Ὅμως, Θωμᾶ μου, ἐσένα
Μὲ τὴ στερνὴ ματιά μου,
Ποῦ χαιρετῶ τὴ φύση,
Σὲ βλέπω ἐδῶ σιμά μου
Πῶς σ' ἔχει ἡ δόξα κλείσει
Στὰ λαμπερά της ὀτερά.
Θωμᾶ, τὸ βλέπω, νά!
Χτισμένο τὸ γιοφύρι σου ὡς ποθοῦσες
Καὶ κέρδισες τὴ δόξα
Ποῦ τόσο λαχταροῦσες.
Νικήτρα βγαίν' ἡ τέχνη σου
Μαζὶ κ' ἡ θέλησή σου·
Τὴ Φύση καὶ τὴ Μοῖρα νίκησες
Μὲ τὴν ἀγαπημένη δόξα σου στολίσου.

ΘΩΜΑΣ

Ὠιμέ! πόσο βαριὰ εἶναι ἡ ξαγορά σου δόξα.
Πῶς τὴ διπλῆ μου στέρηση νὰ τὴ βαστάξω;
Ἔχασα ταῖρι μονομιᾶς καὶ σύντροφο ἄξιο.
Μοῖρα καὶ Φύση, γιατὶ θέλετε μὲ τόση
Σκληράδα νὰ μᾶς δείχνετε τὴ δύναμή σας; (1)

ΗΛ. Π ΒΟΥΤΙΕΡΙΔΗΣ

1) Σὲ κανένα θέατρο δὲ θὰ παρασταθῆ χωρὶς τὴν ἄδεια τοῦ συγγραφέα.

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Πόλη, 8 τοῦ Μάη 1905.

Ἀγαπητέ μου φίλε,

Εἶχα σκοπὸ στὸ σημερινό μου νὰ σοῦ ἀναπτύξω κάτι γενικὲς θεωρίες τῆς γλώσσας, ποὺ θὰ μᾶς βοηθοῦσαν κατόπι στὴ λύση πολλῶν λεπτομερειῶν. Μὰ ἀναγκάζουμαι νἀναβάλω τὸ σκοπό μου καὶ νὰ σοῦ μιλήσω γιὰ μιὰ σπουδαία ἀνακάλυψη, πού, ἂν κρίνουμε ἀπ' τὰ πράματα, μεγάλη θὰ φέρει ἀναστάτωση στὸ γλωσσικὸ κόσμο κ' ἴσως λύσει γιὰ πάντα τὸ σφιχτοδεμένο κόμπο τοῦ ζητήματος.

Ἡ ἀνακάλυψη εἶναι καινούρια, νομίζω τοῦ 1905 ἂν ὄχι τοῦ 1904, μὰ ὁπωσδήποτε τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνα. Ἡ τιμή της ἀνήκει στὸ γίγαντα τοῦ Πορταρθοὺρ τοῦ Καθαρεβουσιάνικου Κράτους, ὥστε μαὐτὴν γίνεται πιὰ ἀπόρθητο τὸ φρούριο, καὶ λάβε τὰ μέτρα σου.

Ὅλοι σας ξέρετε καὶ ξέρουμε τὸ περιβόητο ἐκεῖνο χωρίο τοῦ Ἀλκιβιάδη τοῦ Πλάτωνα ποὺ λέει: «εἶον καὶ τὸ ἑλληνίζειν παρὰ τούτων ἔγωγε ἔμαθον». Αὐτὸ τὸ στήσατε παντιέρα καὶ μᾶς πολεμοῦσατε καὶ μᾶς φοβερίζατε ὡς προχτές. Μὰ σήμερα ἄλλαξαν τὰ πράματα. Τὸ «ἑλληνίζειν» δὲ σημαίνει πιὰ ὅ,τι σήμαινε ἀπ' τὸ 400 ἀπάνω κάτω π. Χ. ὡς τὰ 1903 μ. Χ. Ὁ κ. Χατζηδάκις, γιατὶ σαὐτὸν χρωστοῦμε τὴν ἀνακάλυψη, κατάλαβε, καθὼς δὲ θυμᾶμαι ποιός ἀστρονόμος, ὅτι ἡ πορεία τοῦ γλωσσικοῦ μας ζητήματος ταράζουνταν ἀπὸ κάποιον «Ποσειδῶνα» πού ἔπρεπε ἀργὰ ἢ γρήγορα νὰ βρεθῆ. Τὸ εὐτύχημα σ' ἐμᾶς ὅτι ὁ Ποσειδώνας ἔφεγγε μπροστὰ στὰ μάτια μας μὰ ἦταν ἄγνωστα τὰ συστατικά του, τῶν ὁποίων τὸ σύνολον ἐπιδρᾷ «κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον» ἐπὶ τῶν κινήσεων. Ἡ ἀλήθεια ὅμως εἶναι, ὅτι ὅσα χημικὰ ἢ ἐν γένει συστατικὰ στοιχεῖα παρουσιάζουνται γιὰ πρώτη φορὰ στὸν παρατηρητή, ἔχουν ἀνάγκη, γιὰ νὰ ξεδιαλυθοῦν, ἀπὸ μεγάλη δόση προσοχῆς καὶ πολυμάθειας. Τὸ ἴδιο συνέβηκε κ' ἐδῶ. Ὁ κ. καθηγητὴς προσπάθησε, μὲ τὸ μικροσκόπι στὸ χέρι, νἄβρη ὅ,τι ζητοῦσε. Μὰ ἀφοῦ στείρεψε ὅλες τῆς ἐπιστήμης του τὶς πηγές, ἀφοῦ ἴδρωσε νὰ σκύφτη ὑπὸ τὸ βάρος τόσης σοφίας χωρὶς νὰ καταφέρνη τίποτις, σκέφτηκε νἀκολουθήση τἀντίθετα μέσα. Πῆρε δηλ. ὡς βοηθητικὰ ἐργαλεῖα ἀρκετὴ δόση κυβικῆς ἀποβλάκωσης καὶ ὁλόκληρο τῶν κα-ζουιστικῶν τὸ σύστημα καί... ὤ! τοῦ θαύματος, τὸ πείραμα πέτυχε κ' ἡ ἀνακάλυψη βγῆκε στὴ μέση ὑπὸ τὰ χειροκροτήματα τῶν Ἑταίρων τῆς Ἐπιστημονικῆς Ἑταιρείας, μπρὸς στοὺς ὁποίους ἔγινε ἡ πρώτη ἀνακοίνωση.

Κατὰ τὰ πρακτικὰ λοιπὸν τῆς ἀνακοινωτικῆς ἔκθεσης τὸ «ἑλληνίζειν» δὲν σημαίνει «μιλῶ ἑλληνικά». Σημαίνει «ψελλίζω, ψιθυρίζω» κι ὅσα ἐν γένει μπορε κανεὶς νἀρθρώση κατὰ τὴν νηπιακή του ἡλικία. Γιαυτὸ κι ὁ Ἀλκιβιάδης σὰ συζητεῖ μὲ τὸ Σωκράτη εἶναι σὰ νὰ τοῦ λέη: «Ἐγώ, γερο-Σωκράτη μου, ὅταν ἤμουν 3-4 ἐτῶν κλείδωνα τὴ μάννα μου σ' ἕνα συρτάρι κι ἔπερνα τὸ γύρο τῶν Ἀθηνῶν γιὰ νὰ μάθω ἀπὸ «*Τούτων γε τῶν ἀγαθῶν διδασκάλων*» νὰ λέω: πατέλας, νελό, κοκό, πιπί, τσιτσί, κ.τ.λ. Κατόπι γυρνοῦσα σπίτι, ξεκλείδωνα τὴ μάννα μου, τὴν ἔβαζα στὸ σκαμνὶ καὶ τῆς μάθαινα τοὺς καρποὺς τῆς περιοδείας μου».

Αὐτὰ φωνάζουν κάτου ἀπ' τὴ λέξη «ἑλληνίζειν», κάτου ἀπ' τὸ μικροσκόπι τοῦ κ. Χατζηδάκη. Κ' ἦταν πιὰ καιρός...

Καὶ μὴν τολμήσης νὰ μᾶς κάμης καμμιὰ παρατήρηση ἢ νἀμφισβητήσης τὴ σπουδαιότητα τοῦ πράγματος. Ἐσὺ πρῶτα πρῶτα μικροσκόπι δὲν ἔχεις καὶ δὲν μπορεῖς νὰ κρίνης. Δὲν ἔχεις καὶ ὅσα ἐφόδια ἀράδιασα παραπάνου γιὰ τέτοιες ἀνάλυσες. Δὲν ἔχεις ἔπειτα οὔτε τὸ προνόμιο κἂν νὰ λὲς καὶ νὰ ὑποστηρίζης τέτοιες γιγαντένιες ἰδέες, ὥστε πρόσεξε μὴ σὲ καταδιώξουν οἱ προνομιοῦχοι «δικαστικῇ ὁδῷ» ἐπὶ «σφετερισμῷ ἀλλοτρίων δικαιωμάτων». Ὅσο γιὰ μένα, εὐχαριστῶ τὸ Θεὸ ὅτι πάτησα καὶ τὸν εἰκοστὸ αἰῶνα γιὰ νὰ θαυμάσω κοντὰ σὲ τόσες ἄλλες καὶ τὴ δική μας κανακάρικη ἐφεύρεση. Βέβαια οἱ σοφοὶ τῆς Ἐδρώπης δὲ θἄμαθαν ἀκόμη τὰ τρέχοντα, γιατὶ ἀλλιῶς δὲν ἐξηγιέται ὁ μεγάλος ἀρχαιολογικὸς ἐνθουσιασμός τους γιὰ τὰ ἀρχαῖα μάρμαρα ποὺ ἀξιώθηκαν περισσότερης λατρείας ἀπ' τὰ ζωντανὰ κορμιά μας. Ἂν εἶχαν κι αὐτὰ ψυχὴ θὰ χόρευαν ἴσως ἀπ' τὴ χαρά τους καὶ δὲ θὰ μᾶς ἔδιναν κάθε λίγο τὸν κόπο νὰ χύνουμε ἀρχαιολογικὰ δάκρυα γιὰ δικό τους λογαριασμό.

Κι ἐπειδὴ γι' αὐτοὺς ὁ λόγος, δὲν εἶναι πολὺς καιρὸς ποὺ κάποιος φίλος μου μ' ἀπόδειξε μὲ γερὰ κι ἀκαταμάχητα ἐπιχειρήματα, ὅτι ἡ μόνη μας σωτηρία εἶναι νὰ ξεθάψουμε τοὺς ἀρχαίους τάφους, νὰ πάρουμε τοὺς σκελετούς, νὰ τοὺς διορίσουμε ὑπουργούς, βουλευτές, ἀστυνόμους καὶ χωροφύλακες, νὰ κηρύξουμε τὸν Ἀγαμέμνονα τοῦ Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου βασιλιὰ καὶ νὰ χωθοῦμε ἐμεῖς στὸν τόπο ποὺ θὰ μείνη ἄδειος.

Ζύγισα ἀρκετὰ τὴ γνώμη τοῦ φίλου μου καὶ τὴ βρῆκα πρακτική. Ἐγὼ πρῶτος θἄδινα τὸ παράδειγμα γιατί, τὴν ἀλήθεια νὰ σὲ πῶ, βαρέθηκα τέτοια ζωή. Τούλάχιστο τότες θἄμαι στἀληθινὰ πεθαμένος κ' οἱ νεκροὶ ποὺ μᾶς παίρνουν τὰ μυαλά, στἀληθινὰ ζωντανοὶ γιὰ νὰ τοὺς χαίρεται καὶ νὰ κουβεντιάζη

τοῦ βηματίζοντας στὸν ἴδιον καιρὸ πότ' ὀμπρὸς πότ' ὀπίσω σύμφωνα μὲ τὰ πατήματα τοῦ χοροῦ. Ὅλοι ἐπρόσεχαν, ἀλλὰ κανένας δὲν ἐκουνιότουν μὴ τολμῶντας ἀκάλεστος νὰ πάρει τὰ πρωτεῖα καὶ ν' ἀνοίζει τὸ χορό. Κ' ἔτσι ἀπέρασαν καμπόσες στιγμές. Ἔπειτα ἐπρόβαλε ἕνας ἄντρας μισόκοπος μεγάλος κι' ὤμορφος, μὲ καινούριο πλατοβράκι. Ἦταν τοῦ χωριοῦ ὁ πάρεδρος. Τὰ ὄργανα ἔπαψαν νὰ σημαίνουν· οἱ γυναῖκες ἀθέλητα ἐδοκίμασαν ἂν ἦταν στέρεα καρφωμένα τοῦ κεφαλιοῦ τους τὰ γιαδέματα, ἐσυγύρισαν τὰ φουστάνια τους, ἐκοίταξαν τὰ χρυσὰ στολίδια στὸ στῆθι τους, καὶ ἀκαρτεροῦσαν. Ὁ πάρεδρος ἐπήγαινε πρὸς ἀπάνου τους· ἐκρατοῦσαν ὅλες ἕνα χρωματιστὸ μαντύλι στὸ χέρι· καὶ ὁ ἄντρας ἐδιάλεγε ὅσες ἤθελε, τὲς ὠμορφήτερες, τὲς πλιὸ στολισμένες, τὲς ἐδικές του, ἔπιανε τὰ μαντύλια, τἄδενε ἕνα μὲ τἄλλο, τὲς ἔφερνε μία σιμὰ στὴν ἄλλην στὴ σειρά, κ' ἐπαράταξε ἔτσι μία δεκαπενταριὰ γυναῖκες στὴ γραμμή, σὲ μία πλευρὰ τοῦ χορευταριοῦ, ἐνῶ πίσω ἀπὸ ἀφτὲς ἄλλες πολλὲς ἔδιναν τὰ μαντύλια τόυς στὲς πρῶτες. Κι' ὁ χορὸς ἦταν ἕτοιμος νὰ κινήσει. Ἡ πρώτη χορεύτρα ἔκαμε νὰ τεντωθοῦν τὰ δεμένα πανιά, οἱ ἄλλες ἀπώθωσαν ἀπάνου τὸ χέρι τους· τὸ βιολὶ ξανάρχισε τὸ μονότονο σκοπὸ καὶ τὸ ταμποῦρλο ἐβρόντησε. Κι' ὁ χορευτὴς ἔπιασε στὴ μέση τὰ μαντύλια ἔσυρε χορεύοντας δύο τρία βήματα τὲς γυναῖκες κ' ἔπειτα τὲς ἄφησε· ἀφτὲς ξακολούθησαν νὰ βηματίζουν ρυθμικά, σοβαρές, ἀμίλητες, μὲ κατεβασμένο βλέφαρο, κάνοντας δύο λοξὰ πατήματα ὀμπρὸς καὶ δύο μικρότερα πίσω, χορεύοντας πάντα μὲ τὸ ἴδιο ποδάρι· κι' ὅλες μαζῆ ἐπήγαιναν κατόπι στὸ χορευτή, ποῦ ἐπηδοῦσε μπροστὰ στὴν κάθε μία ἀπὸ ἕνα ἄκρος στἄλλο τοῦ χοροῦ, ἐστριφογύριζε, ἐσταύρωνε τὰ πόδια, ἔβαζε τὰ χέρια στὴ μέση ἐπιδείχνοντας ὅλη του τὴν τέχνη· σιμά του ἐχόρευαν τώρα στὸν ἴδιον τρόπο κι' ἄλλοι ἄντρες, ποῦ εἶχαν μπεῖ στὸ χορὸ γιὰ νὰ τὸν βοηθήσουν. Κ' ἐρχότουν ὁ χορὸς γύρο στὸ χορευταριό, πάντα μονότονος, κ' ἐκινιῶνταν οἱ γυναῖκες ὅλες μαζῆ σὰν ἕνα κορμὶ βαστῶντας ἀχάλαστη τὴ σειρά τους καὶ τὸ βλέμμα προσηλωμένο στὴ γῆς, μὲ πειθαρχία καὶ μὲ τάξη. Σ' ἕνα τέταρτο τὰ βιολιὰ καὶ τὰ ταμποῦρλα ἐτσώπασαν· ὅλοι ἐσταμάτησαν· ὁ πρωτοχορευτής, βγάζοντας τὸ φέσι του ἐχαιρέτησε τὲς γυναῖκες, κ' ἔπειτα ἐπλέρωσε τὰ ὄργανα. Οἱ γυναῖκες ἐπῆγαν στὴν ἄκρη τους, οἱ ἄντρες, ποῦ ἐβοήθησαν, σ' ἕνα μαγαζὶ γιὰ νὰ ξιδρώσουν. Ὁ πρῶτος χορὸς ἦταν τελειωμένος, οἱ βιολετζίδες ἐχούρδισαν γιὰ τὸ δεύτερο τὰ βιολιά τους.

Τώρα ὁ Δημήτρης ὁ Λάζος ἦρθε βιαστικὸς στὲς γυναῖκες, φοβούμενος μὴν ἄλλος τὸν ἐπρολάβαινε, κ' ἐγύρευε μαντύλια. Ἦτανε νέος μικρόσωμος καὶ μαυροδερνός, μὲ ἀνήσυχο βλέμμα. Ἔβρηκε μία πρώτη χορεύτρα, ἐξάνοιξε, κοιτάζοντας τρογύρου, ἂν ἡ Μαργαρίτα τοῦ Χαντρινοῦ ἦταν ἀρτοῦ, καὶ ἀφοῦ τὴν εἶδε τῆς ἐχάλεψε τὸ μαντύλι. Ἀλλὰ ἡ κορασιὰ τοῦ ἀρνήθηκε κάνοντας πῶς δὲν τὸν ἔβλεπε λι' ἀποτραβιούμενη λίγο. Ὁ Δημήτρης ἐκοκκίνισε καὶ μία στιγμὴ τὴν ἐκοίταξε ἄγρια· ἦταν νέα δεκοχτὼ χρονῶν, μὲ ὤμορφα χρώματα στὸ πρόσωπο, μὲ σπάνια πιθέματα κ' εὐγενικά, τὰ σκουτιά της ἦταν ἁπλὰ καὶ καθάρια ἀλλὰ στολίδια δὲν ἐφοροῦσε καθὼς ὅλες οἱ ἀνύπαντρες. Ἡ θωριά της τὸν ἡσύχασε μὲ μίας, ἔπιασε μ' ἀδιαφορία γυναῖκες ἄλλες, κι' ἄρχισε τὸ χορό.

Κι' ὁ Πέτρος Κλάδης, ποῦ μὲ τὸν ἄλλο κόσμο ἐτήραζε, ἀνανοήθηκε: — «Ὤ, ὤ, τοῦ ἀρνήθηκε· ἀλήθεια μοῦπε ἡ θυγατέρα μου»· κ' ἐκούνησε τὸ κεφάλι καταλαβαίνοντας τὴ ζάλη τοῦ χορευτῆ. Τοῦτος, ἀφοῦ ἐχόρεψε ἕνα χορὸ ὅμοιο μὲ τὸν πρῶτο, ἦρθε κ' ἐστάθηκε μὲ κείνους ποῦ ἐκοίταζαν. Ὁ Πέτρος Κλάδης τὸν ἀκολούθησε μὲ τὰ μάτια, τὸν ἐσίμωσε σιγὰ σιγὰ καὶ τὸν ἐχαιρέτησε ἀδιάφορα. Τὸν τρίτο χορὸ τὸν ἔπιασε ἕνας νέος ποὔχε ὄνομα στὸ χωριὸ γιὰ τὴν τέχνη του· καὶ τὸν τέταρτο ὁ

Μὰ ὅπως ἐγὼ θρηνῶ τώρα γιὰ σένα,
Ἔτσι τοῦ κάθε περαστῆ κ'ἡ μάννα νὰ θρηνήση.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Σώπαινε! σώπαινε! γιατὶ μπορεῖ ἡ κατάρα
Νὰ πιάση κι ἄδικα νὰ πάη τὸ χτίσιμό σου.

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Μάννα εἶσαι καὶ πονεῖς· λυπήσου τὶς μαννάδες.

ΦΛΩΡΟΣ

Τὸ θάνατο χαρούμενη θέλετε νἄβρη
Χωρὶς νὰ νοιώθετε μὲς στὴν καρδιά σας πόνο
Γιὰ τέτιον ἄδικο χαμό. Δικά σας ὅλα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πικρὰ κι ἀκράτητα ἀπ' τὰ μάτια
Χυθῆτε, δάκρυα μου, χυθῆτε·
Κι ὅσοι ἀπ' τὸ ρέμα θὰ περνᾶτε
Τὴν πίκρα μου νὰ βρῆτε.

ΜΑΘΙΟΣ

Φτάνει ἡ κατάρα! Γύρισε τὰ λόγια. Δές μας
Πῶς τρέμουμε μπρὸς στὴ θωριά σου ὡς νἆσαι Λάμια.

ΘΩΜΑΣ

Τοῦ παιδεμοῦ μας εἶν' ἡ ἀρχή.

ΠΕΤΡΟΣ

Μᾶς παίρνει πίσω
Ὅση χαρὰ μᾶς ἔδωσε.

ΘΩΜΑΣ

Κι ὅταν θἀκοῦμε
Βαριὸς ὁ βόγγος της νὰ βγαίνη ἀπ' τὸ ποτάμι,
Θἀντιλαλῆ μὲς στὴν ψυχή μας ἡ τρομάρα
Ποῦ τώρα νοιώθει ἀπὸ τὴν τόση ἀπονιά μας.

ΜΑΘΙΟΣ

Σὰν τὴν πεθαίνη ἡ μοῖρά της, ἐμεῖς τί ρταῖμε;

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Πεθαίνω μὲς στὴ νιότη μου
Χωρὶς στὰ ρανερὰ νὰ βγάλω
Τὰ πλούτια τῆς ἀγάπης μου.
Κ' ἔχω καημὸ μεγάλο,
Γιατὶ κανεὶς δὲν ἔνοιωσε
Τί θέλω αὐτὴν τὴν ὥρα.
Γιὰ τὴν ἀγάπη ζοῦσα ὁλότρεμη
Ὅμως κανεὶς ἀγάπη δὲ μοῦ δείχνει τώρα.
Σὰν ἀρφανὴ ἀπ' ἀγάπη δέξου με, ποτάμι,
Μὰ ἔτσι ἀρφανοὺς πολλοὺς τὸ ρέμα σου νὰ κάμῃ.
Τὴν πίκρα καὶ τὸν τρόμο
Στὸ γλήγορό σου νὰ σκορπίζῃς δρόμο.
Ταῖρι ἀφοῦ γίνω τοῦ στοιχιοῦ
Τὴν ἀσπλαχνιά του ἂς πάρω,
Καὶ στὴν ἀκροποταμιὰ σὰν ζωτικιὰ καθούμενη
Ψυχὲς νὰ σέρνω πρὸς τὸ χάρο.

ΦΛΩΡΟΣ

Σμαράγδω, ἐμένα ἡ νιότη σου μ'εἶχε σκλαβώσει
Κι ὁρίζες τὴν καρδιά μου δίχως νὰ τὸ ξέρῃς
Καὶ δίχως μιὰ φορὰ ποτὲς νὰ σοῦ τὸ δείξω.
Κρυφὰ ἀπ' τὸ νοῦ μου τὴ ζωή μου κυβερνοῦσες
Καὶ τῆς καρδιᾶς μου ἤσουν ψυχόπλαστη ὁδηγήτρα.
Δὲ μἄκουσες σὰν ἤθελα νὰ σὲ γλυτώσω
Ἀπὸ τὸν ἄδικο χαμὸ καὶ νὰ σοῦ φέρω
Ὅλους τοὺς θησαυροὺς ὁλότρεμης ἀγάπης.
Μὲ τὴ ζωή σου τὴ δική μου ἔδεσε ἡ μοῖρα
Κ' ἔνοιωθα πάντα ποιὰ ζωὴ κρυφοποθοῦσες.
Καὶ τώρα, ποῦ τὸ μαῦρο ριζικό σου ἀνοίγει
Τὴν πιὸ βαθιὰ πληγὴ μὲς στὴν καρδιά μου,
Νοιώθω μονάχα ἐγὼ στοὺς θρήνους σου τί θέλεις
Κι ὅση λαχτάρησες ἀγάπη σοῦ τὴ δίνω.
Νά με! μὲ τὴν ἀγάπη μου θὰ σὲ προσμένω
Κάτου στοῦ ποταμιοῦ τὰ βάθη νὰ σἀρπάξω
Ἀπ' τοῦ στοιχιοῦ τὴν ἀγκαλιά, γλυκιά μου Λάμια.

ΜΑΘΙΟΣ

Πνίγηκε τὸ τρελλόπαιδο!

ΠΕΤΡΟΣ

Νάτη ἡ κατάρα!

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Ἐσένα, Φλῶρο, σοῦμελλε
Τὰ λόγια μου νὰ νοιώσῃς,
Γιατὶ ἤσουν τῆς ἀγάπης τὸ παιδί.
Ἐσὺ τὴ Λάμια θὰ μερώσῃς.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Στρίγγλα! τὰ λόγια σου ἄλλαξε!

Β' ΓΥΝΑΙΚΑ

Λάμια σωστὴ εἶσαι.

Α' ΑΝΤΡΑΣ

Χαμὸ θὲ νὰ μᾶς φέρνῃς πιότερο ἀπὸ πρῶτα!

Β' ΑΝΤΡΑΣ

Ἀκόμα δὲ στοιχιώθηκε καὶ νὰ! μᾶς τρώει!

ΘΩΜΑΣ

Σμαράγδω! δὲ γεννήθηκες κακὸ νὰ κάνῃς.
Ὅσο ἄδικος κι ἂν εἶναι ὁ θάνατός σου τώρα
Μὴ χύνῃς μὲ τὴν πίκρα σου μὲς στὴν καρδιά τους
Τὸν τρόμο· εἶναι μικροί· δὲ νοιώθουν τί ζητοῦσες
Καὶ πῆρεν τὸ παράπονό σου γιὰ κατάρα.
Δὲ νοιώθουν ὅτι ὁ τρόμος ποῦ τοὺς ἔπιασε εἶναι
Ἡ κρύφια παίδεψη γιὰ τὸ κακὸ ποῦ κάνουν.
Τὴν καλοσύνη τῆς καρδιᾶς σου δεῖξε ἀκόμα
Λόγια γλυκὰ καὶ δίχως πόνο λέγοντάς τους.
Ἂς τοὺς παιδεύῃ μονάχα μέσα στὸν ὕπνο
Τῆς ἴδιας τῆς ψυχῆς τους ἡ κρυφὴ τρομάρα.
Κι ἀνίσως πάλι ἡ τέχνη μου δὲ θὰ μπορέσῃ
Νὰ χτίσῃ τὸ γιοφύρι, θὲ νὰ ἰδοῦν τί ἐκάμαν.

ΣΜΑΡΑΓΔΩ

Μ' ἔκαμε τῆς ἀρφάνιας τὸ παράπονο
Τέτια νὰ ξεστομίσω.
Ἐγὼ μονάχη μὲ τὸ θάνατό μου ζήτησα
Ζωὴ σ' ἀπελπισμένους νὰ χαρίσω.
Ἄθελα ἡ δόλια μὲ τὰ λόγια μου
Τόσες ψυχὲς πονόδαρτες τρομάζω.
Μὰ νά! στὸ μνῆμα μπαίνοντας
Τὰ λόγια μου τἀλλάζω.
Νἆναι, ποτάμι, σιγανὸ
Τὸ ρέμα σου· νὰ τρέχῃ
Γλυκὰ σὰν δάκρυ τῆς χαρᾶς,
Τὸ κλῶσμά σου φουρτοῦνα νὰ μὴν ἔχῃ.
Οἱ καλαμιὲς στὴν ἄκρη σου
Νὰ γλυκοτραγουδοῦνε
Σκοπούς, ποῦ ἀγάπης πόθους
Στὰ στήθια νὰ γεννοῦνε.
Τὴ νιότη ποῦ θὰ φάῃ τὸ γιοφύρι σου
Ποτάμι νὰ τήνε σκορπίζῃς
Στὶς χῶρες ποῦ θὲ νὰ περνᾶς
Κι ὅλο μ'ἄνθοὺς καὶ λούλουδα νὰ τὶς στολίζῃς.
Ἀδείλιαστα τὸ ρέμα σου
Κι ὁ πάρωρος διαβάτης νὰ σιμώνῃ.
Ὀμπρὸς μὲς στὰ θεμέλια χτίστε με
Κι ὁ πόνος μὲ λιγόνει.

ΠΕΤΡΟΣ

Θὰ μείνῃς στὴν ψυχή μας κόνισμα νἀνάβῃ
Ὀμπρός του τἄσβεστο ἀγιοκέρι τῆς ἀγάπης.

Α' ΓΥΝΑΙΚΑ

Ἐλᾶτε, μάννες κι ἀδερφές, ἀπὸ ἕνα δάκρυ
Μαζὶ νὰ χύσουμε γιὰ τούτη, καὶ ποτάμι
Ἄλλο νὰ κάνουμε ἥσυχο καὶ μαγεμένο,
Ποῦ νὰ τὴ σύρῃ δίχως πόνο πρὸς τὸν Ἅδη.

ΘΩΜΑΣ

Ὦ σκοτεινὴ κι ἀξήγητη καρδιὰ τοῦ ἀνθρώπου!
Πάντα εἶσαι τέτια· μπρὸς στὸ θάνατο νὰ τρέμῃς
Καὶ νὰ ξεχνᾶς τὴν ἀπονιά σου μὲς στὸ δάκρυ.

κατῶγι, ἡ μητέρα τους ἀνέβηκε ἀπάνου. Ἦταν μισόκοπη χωριάτισσα, ψηλὴ καὶ χοντρή, ἄσκημη λίγο· μὰ ἐκεῖνο τὸ βράδι τὸ πρόσωπό της ἔφεγγε μὲ χαμόγελο καλωσύνης. Ἐκαλησπέρισε ταπεινὰ τὸν ἄντρα της, κ' ἐκάθισε ἀπάνου σ' ἕνα κασσοῦνι, σφογγίζοντας τὸ πρόσωπό της. Ὁ Πέτρος τῆς ἀποκρίθηκε κουνῶντας τὸ κεφάλι καὶ τὴν ἐκοίταξε ντροπιασμένος ἀφτὴ ὑποψιάζοντας τὸν ἐρώτησε μὲ ἀνήσυχο βλέμμα· «Ἔφερε τὴν ἀπάντηση ὁ προξενητής;»

«Ὁ γιός σου μοιάζει μαϊμοῦς» τῆς ἀποκρίθηκε ὁ Πέτρος ἀπότομα «ἔτσι λέγουν οἱ Χαντρινοί· ἡ Μαργαρίτα δὲν τόνε δέχεται».

«Ἀληθινὰ εἶπε ὄχι;» ἔκαμε ἡ γυναῖκα μὲ θαμασμὸ «ἀ νὰ χαθεῖ κι' ἀφτὴ κ' ἡ προκοπή της». Κ' ἔπειτα ἀπὸ μία στιγμὴ σκέψης ξακολούθησε:— «Ἀλλὰ τὸ χειρότερο εἶνε, πῶς τώρα δύο τρεῖς μέρες ἐγὼ κ' οἱ θυγατέρες μου, ὅλο μιλοῦμε γιὰ τὴν παντρειὰ τοῦ γιοῦ μας. Τὸ χωριὸ ξέρει πῶς ἐπιθυμούσαμε νὰ πάρει τὴ Μαργαρίτα, κι' ὁ κόσμος θὰ γελάει ὅλος μαζῆ μας».

«Θὰ τὰ διορθώσουμε» τῆς ἀπάντησε σκεπτικός· «ἐσεῖς θὰ λέτε πῶς ἤμουνα ἐνάντιος στὴν παντρειά, γιατὶ δὲν ἤθελα νὰ βάλω στὴ ράχη μου τὰ χρέγια τοῦ πατέρα της. Ὅπου γελάσει ὕστερος ἀφτὸς εἶνε ὁ πλιὸ ἄξιος. Ἂς ἀφήσουμε ὅμως τούτη τὴν ὁμιλία· πές μου εἶνε τίποτε νέο ἀπὸ κάτου;»

«Ὄχι» ἀποκρίθηκε λυπημένη «οἱ ἀνθρῶποι ἐδούλεψαν στὸ χωράφι ἐμεῖς ἐβόσκαμε τὰ ζᾶ μας σιμὰ στὸ καλύβι τοῦ Χαντρινοῦ, μάλιστα οἱ κοπέλλες ἐμίλησαν τῆς Μαργαρίτας, ἀλλὰ δὲ μοῦπαν τίποτα Ἀπόκει ἐδιάβηκε δύο φορὲς κι' ὁ Δημήτρης ὁ Λάζος κ' ἐστάθηκε νὰ τὴν κοιτάξει, ποῦ ἐδούλευε. Ἔσπερνε λάχανα· μὴν ἔχει σεμπριὲς μὲ δαῦτον;»

«Ὄχι, ὄχι» εἶπε μὲ ψιλὴ φωνὴ μία κοπέλλα τοῦ Πέτρου, χωριατοποῦλα δεκαπέντε χρονῶν μικρόκορμη καὶ ἄπαστρη, ποῦ ἀνέβηκε κείνην τὴ στιγμὴ ἀπάνου «δὲν ἀγατάει τὸ Δημήτρη· ἀφτὸς τήνε φορτώνεται· μοῦ φαίνεται θέλει τὸ Μάρκο Σαϊττᾶ, εἶνε καιρὸς ποῦχουνε πιάσει γνώρα· ἡ ἴδια μοῦ τὄλεγε». «Τὸ Μάρκο Σαϊττᾶ» εἶπε χαμογελῶντας ὁ Πέτρος· «ἀφτὸν ποτέ της δὲ θὰ τόνε στεφανωθεῖ.

—

Ἦταν ἡ Κυριακὴ τῆς Ἀποκρηᾶς. Οἱ ἐκκλησιὲς τοῦ χωριοῦ εἶχαν σημάνει ἐνωρὶς τὸ σπερνό, γιατὶ τἀπόγιωμα θὰ χόρευε, ὅπως κάθε χρόνο, ὁ κόσμος Ἔτσι κι' ὅλας, ἔπειτα ἀπὸ τὴ σύντομη ἀκολουθία ἐσυναχτῆκαν στὸ χορευταριὸ ὅλοι οἱ κάτοικοι, χώρια οἱ ἄντρες καὶ χώρια οἱ γυναῖκες. Ἀφτὴ τὴν ἡμέρα ἦταν ὅλοι χορτᾶτοι ἀπὸ φαΐ καλό, ὅλοι εἶχαν κρασί, ἦταν ὅλοι χαρούμενοι, κ' εἶχαν λησμονήσει τὲς πίκρες τῆς ζωῆς, τὲς φροντίδες, τοὺς ἄγονους κόπους τους, γιὰ νὰ ξεφαντώσουν. Οἱ γυναῖκες φορῶντας τὰ καλήτερα ροῦχα τους, καὶ τὰ στολίδια τους— ὅσες εἶχαν—παστρικές, χτενισμένες, γελάμενες, ἐσυνομιλοῦσαν ταχτικὰ καὶ χαμηλόφωνα, καὶ μὲ τὲς χρυσοπλουμισμένες φορεσιές τους, μὲ τὰ καθάρια σκουτιά τους, μὲ τὸ χρυσάφι τους καὶ τὲς χαρούμενες μορφές τους, ἔδιναν τοῦ χωριοῦ γιορτάσιμη κ' εὐτυχισμένην ὄψη, σὰ νὰ μὴν εἶχε γνωρίσει ποτὲ κανεὶς ἀρτοῦ τὴ δυστυχία. Στὴ μέση τοῦ χορευταριοῦ ἐστεκόνταν οἱ βιολετζίδες καὶ ὁ ταμπουρλῆς καὶ ξάγναντα τῶν γυναικῶν πολλοὶ ἄντρες· ὄχι ὅμως ὅσους εἶχε τὸ χωριό, γιατὶ ἄλλοι πολλοὶ ἐσεριάνιζαν ἐδὼ κ' ἐκεῖ, ἄλλοι ἔμπαιναν στὰ μαγαζιὰ γιὰ νὰ πίνουν, καὶ ἄλλοι ἐδιασκέδαζαν τραγουδῶντας.

Τώρα ἐσήμαιναν τῶν ἐκκλησιῶν οἱ καμπάνες, κ' ἡ χαρὰ καὶ τὰ γέλοια ἄξιωναν πάντα· κ' ἐβρόντησε ρυθμικὰ τὸ ταμποῦρλο, καλῶντας ὅσους ἤθελαν νὰ χορέψουν. Οἱ γυναῖκες ἐσιάστηκαν, λαχταρῶντας ἡ καθεμία νὰ τὴν διαλέξει ὁ χορευτὴς γιὰ τὴν πρώτη γραμμὴ τοῦ χοροῦ, κι' ὅλος ὁ κόσμος ἀνάμενε μὲ πόθο νἀρχίσει ἡ δημόσια διασκέδαση. Οἱ βιολιτζίδες ἄρχισαν νὰ παίζουν τὸ μονότονο σκοπὸ τοῦ συρ-

μαζί τους ἡ Ἐβρώπη. Ἐμᾶς δὲ μᾶς λογαριάζει. Τὸν ἀφανισμό μας ὀνειρέβεται καὶ κεῖ τραβάει ὅλη ἡ πολιτική της. Ὄργανα τῶν σκοπῶν της ἄρχισε τώρα νὰ μεταχειρίζεται κ' ἐσᾶς. Μὲ ρούβλια σᾶς ἔπεισε ἡ Ρουσσία νὰποδείξετε ὅτι τὸ αἷμα μας δὲν εἶναι ἑλληνικὸ παρὰ ρωμαϊκο. Μὲ ὑποσχέσες οἱ ἄλλοι λαοὶ σᾶς κατάφεραν νὰ κόμετε καινούρια γλῶσσα καὶ νὰποκηρύξτε τὴ μόνη ἀληθινή. Ὅλ' αὐτὰ θὰ λείψουν σὰ γίνῃ κεῖνο ποὺ πρότεινε ὁ φίλος μου. Καὶ τότες θὰ φέξουν οἱ κεφαλὲς ὅλων τῶν «ἡμμένων τῆς ἀρχαίας φωνῆς», τότες θὰ παύσουν νὰ ταράζουν τὸν ἀέρα τὰ στοιχειὰ τῶν ἀγελαίων καὶ τῶν ἀνερματίστων.

Γειά σου

ΔΑΜΩΝΑΣ

ΠΛΑΣΤΗΣ

Τοῦ Κωστῆ Παλαμᾶ

Τὴ λύρα πῆρες στὸ λιγνό σου χέρι
Κι ἀστράψανε τὰ μάτια σου μὲ μιᾶς·
Κανένας τὴ λαχτάρα σου δὲν ξέρει,
Τί κύματα σὲ δέρνουν ἰρικυμιᾶς.

Καὶ σὺ ὀνειρεύτηκες νὰ γίνεις Πλάστης
Καὶ τῶν παλιῶν εἰδώλων χαλαστής·
Τοὺς κεραυνοὺς τοῦ μίσους κι ἄ φαντάστης
Δὲ νοιάστης ὅμως οὔτε θὰ νοιαστεῖς.

Καὶ τὸ τραγοῦδι σου δὲ μοιάζει τἄλλα,
Ξένο κι ἀταίριαστο σ' αὐτιὰ κοινὰ
Σὰν ὅλα τὰ ψηλὰ καὶ τὰ μεγάλα
Τῶν ταπεινῶν τὸν πόλεμο γεννᾷ.

Καὶ σὺ τὸ μέτωπο δὲ χαμηλώνεις,
Περήφανος μ' ἀκράτητην ὁρμὴ
Σ' ἀπάτητες κορφὲς τὸ Πνέμα ὑψώνεις.
Δόξα σὲ σενα, ὦ Πλαστη, καὶ τιμή.

Βόλος—1905 ΠΕΥΚΟΣ ΟΡΕΙΝΟΣ

Ο ,ΝΟΥΜΑΣ'
ΒΓΑΙΝΕΙ ΚΑΘΕ ΚΥΡΙΑΚΗ

ΣΥΝΤΡΟΜΗ

Γιὰ τὴν Ἑλλάδα Δρ. 10.—Γιὰ τὸ Ἐξωτερικὸ φρ χρ. 10

20 λεφτὰ τὸ φύλλο λεφτὰ 20

ΠΟΥΛΙΕΤΑΙ: Στὰ κιόσκια τῆς Πλατείας Συντάγματος, Ὁμόνοιας, Ὑπουργείου Οἰκονομικῶν, Σταθμοῦ Τροχιοδρόμου (Ὀφθαλμιατρεῖο) Σταθμοῦ ὑπογείου Σιδηροδρόμου (Ὁμόνοια)στὸ καπνοπωλεῖο Μανωλακάκη (Πλατεία Στουρνάρα, Ἐξάρχεια), στὸ βιβλιοπωλεῖο «Ἑστίας» Γ. Κολάρου.

Στὸν Πειραιᾶ: Καπνοπωλεῖο Γ. Ξηροῦ. ὁδ. Βουβουλίνας ἀρ. 1, σιμὰ στὴν Τρούμπα

Ἡ συντρομὴ πληρώνεται μπροστὰ κ' εἶναι ἑνός χρόνου πάντα.

ΦΑΙΝΟΜΕΝΑ
ΚΑΙ
ΠΡΑΜΑΤΑ

ΛΑΣΣΑΝΕΙΟΙ

ποιητάδες ἀνακηρυχτήκανε καὶ φέτος ὁ Κουρούπης κι ὁ Ἀμπελᾶς. Χαλάλι τους. Ὁ φίλτατος κ. Γρ. Ξενόπουλος δὲ βραβεύτηκε, γιατὶ δὲν ἔστειλε τὸ ἀντινευρικὸ δρᾶμα του, τὸ «Μυστικὸ τῆς Βαλεριάνας», οὔτε τὴν «Ψυχομάννα» του, οὔτε κανένα ἄλλο ἀπὸ τὰ Βυζαντινὰ δραματουργήματά του. Ἄφησε λοιπὸν τοὺς δυὸ φημισμένους συναδέρφους του γιὰ τὸ δαφνοκότσανο καὶ γιὰ τὶς χίλιες τοῦ μακαρίτη Λασσάνη πού, καθὼς τὸ γράψαμε τόσες φορὲς ἴσαμε τώρα, θὰ πιάνανε περσότερο τόπο ἂν χαριζόντουσαν κάθε χρόνο στὸ Οἰκονομικὸ συσσίτιο.

Οἱ Διόσκουροι λοιπὸν τοῦ θεάτρου μας καὶ ἄξιοι διάδοχοι τοῦ μακαρίτη Ἀντωνιάδη, ἀκόμα μιὰ φορὰ—ὁ Θεὸς νὰ δώσει νὰ μὴν εἶναι καὶ ἡ τελευταία — μᾶς ἀποδείχνουν ποιὰ καὶ πόσα πνεματικὰ χαρίσματα χρειάζονται γιὰ νὰνακηρυχτεῖ κανένας κληρονόμος τοῦ Λασσάνη. Μὰ κι ὁ καθηγητὴς κ. Σπ. Σακελλαρόπουλος μπορεῖ νὰ περηφανεύεται ποὺ τὰ κατάφερε δυὸ φορὲς ἴσαμε τώρα νὰ ξεθάψει τὸ κρυμμένο δραματικὸ τάλαντο τοῦ Κουρούπη καὶ νὰν τὸ στεφανώσει. Ἡ ἱστορία μιὰ μέρα θὰν τοῦ τἀναγνωρίσει αὐτὸ τὸ μοναδικὸ φιλολογικὸ κατόρθωμα τοῦ κ. καθηγητῆ τῆς Λατινικῆς, ἀγκαλὰ καὶ τὰ δράματα ποὺ βραβεύουνται στὸ Λασσάνειο μοναχὰ Λατίνους μποροῦνε νὰ ἐνθουσιάσουν.

Λένε πὼς ὁ Λασσάνειος τελιώνει τοῦ χρόνου γιατὶ σώθηκε ὁ παρᾶς. Νὰ μὴ μᾶς τὸ χρωστάει κι αὐτὸ τὸ ἀναπάντεχο κακὸ ἡ τύχη. Πρέπει μὲ κάθε τρόπο καὶ μὲ κάθε θυσία νὰ βασταχτεῖ στὴ ζωή, γιατὶ—ἀλίμονο!—πῶς θὰ καταφέρουμε ἀλλιώτικα τοὺς Ἀμπελάδες καὶ τοὺς Κουρούπηδες νὰ γράφουνε δράματα καὶ νὰ μᾶς διασκεδάζουν;

Ὄχι ἕνας, μὰ χίλιοι Λασσάνειοι μᾶς χρειάζουνται γιὰ τὰ μεγάλα αὐτὰ ἐθνικὰ γλέντια ποὺ οὔτε οἱ Βουργάροι δὲν τἄχουνε.

ΕΝΑ

κομματάκι ἀπὸ τὴ «Vjechy» τῆς Μόσχας, ἀφιερωμένο σ' ἕνα γνωστὸ μεγαλοφαφλάτορα ποὺ βγῆκε καὶ διαλάλησε γιὰ Ἐθνικὴ προδοσία τὰ λίγα καλὰ λόγια ποὺγραψε τὸ ρούσσικο αὐτὸ περιοδικὸ γιὰ τοὺς «Ζωντανοὺς καὶ Πεθαμμένους».

Γράφει λοιπὸν ἡ «Ζυγαριὰ» στὸ φυλλάδιο τοῦ Ἀπρίλη (σελίδα 71), τιτλοφορῶντας τὴ σημειώσή της «Ὁ Ἑλληνικὸς σαβινισμὸς» (καλύτερα θὰ ταίριαζε ἡ λέξη: τσαρλατανισμὸς) καὶ ἡ Ζυγαριὰ» τἀκόλουθα:

«Οἱ ὀπαδοὶ τῆς ὁμιλουμένης δημοτικῆς μὲ τὴν ὁποίαν ἀγωνίζουνται νὰντικαταστήσουν τὴν τεχνητὴ καθαρεύουσα σ' ὅλα, καὶ στὴ φιλολογία καὶ σὲ κάθε ἄλλο, χρόνια τώρα χτυπιοῦνται ἀλύπητα ἀπὸ τὸν ἑλλ. σωβινιστικὸ τύπο, ποὺ τοὺς ἀποκαλεῖ «προδότες τῆς πατρίδας» πλερωμένους ἀπὸ τὸν μπαμπούλα τοῦ Ἑλληνισμοῦ, τὸν «Πανσλαβισμό». Ἴσαμε τώρα, εἶναι ἡ ἀλήθεια, πὼς ἡ κατηγόρια αὐτὴ δὲ βαστιζότανε πουθενά, μὰ νὰ ποὺ ἡ ἑλλ. ἐφημερίδα «Ἑσπερινὴ» στὸ φύλλο τῆς 21 τοῦ Μάρτη ἔκανε μιὰ ἀνακάλυψη ποὺ διώχνει κάθε ἀμφιβολία».

Ἐδῶ ἡ «Ζυγαριὰ» κάνει τὴν τιμὴ στὴν «Ἑσπερινὴ» νὰναφέρνει ὅσες ἀνοησίες δημοσίεψε τότε ὁ Λασσανοστεμμένος συντάχτης της γιὰ τὴν κρίση τῆς «Ζυγαριᾶς», καὶ τελιώνει ἔτσι:

«Μὲ αὐτὰ τὰ λόγια, ὅηλ. πὼς οἱ πεθαμμένοι ὀνειρεύουνται ἀναγέννηση καινούριας Ἑλλάδας ἀπανου στὰ ἐρείπια τῆς παλιᾶς, ἐμεῖς θελήσαμε νὰ μεταδώσουμε στοὺς

γιὸς τοῦ Πέτρου· μὰ οὔτε στὸν ἕναν, οὔτε στὸν ἄλλον ἡ Μαργαρίτα δὲν ἔδωκε μαντύλι. Ὕστερα ἦρθε στὲς γυναῖκες ὁ Μάρκος Σαϊτᾶς, ἕνας λεβέντης ὤμορφος καὶ λυγερός, κι' ἀφτουνοῦ ἡ Μαργαρίτα τοὔδωσε τὸ μαντύλι χαμογελῶντας, καὶ τὴν ἔστησε δεύτερην σιμὰ στὴν πρώτη χορεύτρα. Κι' ἄρχισαν τὰ ὄργανα κ' ἐκίνησε πάλι ὁ χορός.

Τότες ὁ Πέτρος Κλάδης εἶπε, γελῶντας εἰρωνικά, σταὐτὶ τοῦ Δημήτρη. «Δὲ σὲ θέλει, καϋμένε, κοίταξέ την πῶς χαμογελάει τοῦ Μάρκου, χάνεις τὰ κόπια σου».

Ὁ Μάρκος ὡς τόσο ἐχόρευε λεβέντικα, ἐπιδέξια ἐσταύρωνε τὰ πόδια, ἐστριφογύριζε μπρὸς στὲς γυναῖκες, ἔκανε ψηλὰ πηδήματα· ἀλλὰ ὅταν εὑρισκότουν μπρὸς στὴ Μαργάρω τότες ἔβανε ὅλην τὴν τέχνη του, τότες ἐγενότουν ὅσο μποροῦσε χαριτωμένος, ἔκανε τὰ πλιὸ σπουδασμένα κινήματα. Κι' ὁ Δημήτρης ἔβραζε ἀπὸ τὴ ζήλια του.

Μὰ κι' ὁ χορὸς ἀφτὸς ἐτέλειωνε. Στ' ἀργαστήρια ὁ λαὸς ἔπινε κρασὶ κ' ἐτραγουδοῦσε· στὸ χορευταριὸ οἱ θεατὲς ἐπαινοῦσαν ἢ ἐκατηγοροῦσαν τὲς γυναῖκες, τὲς ντυμασιές τους, τὰ χρυσάφια, τὸ πρόσωπο, τὸ χόρεμά τους. Ἐγινῆκαν ἀκόμα δύο τρεῖς χοροὶ καὶ τώρα ἐσουρούπιαινε. Στὰ τελευταῖα ἠθέλησε πάλι ὁ Μάρκος νὰ πιάσει μαντύλια.

Καὶ τότες ὁ Πέτρος Κλάδης ἐσφούριζε σταὐτὶ τοῦ Δημήτρη: —«Σοῦ τὴν ἐπῆρε ἀπὸ μπροστά σου· δὲ χορεύει παρὰ ἀφτὸς ἀπόψε».

Κι' ὁ Δημήτρης ἀψιωμένος ἐπετάχτηκε πρὸς τὲς γυναῖκες, ἔπιασε τὰ μαντύλια ποῦ ἔδενε ὁ Μάρκος καὶ τοῦπε θυμωμένος:—«Ἐγὼ θὰ χορέψω».

«Ἐγὼ ἐπρωτόπιακα» ἀποκρίθηκε ὁ Μάρκος μὲ ἀπόφαση.

«Θὰ σοῦ τὰ πάρω!»

Οἱ δύο ἄντρες ἀγριοκοιταχτῆκαν· οἱ γυναῖκες ἄχνισαν ὅλες κ' ἔκαμαν στὰ ὀπίσω, καὶ τὸ χωριὸ ἐκατάλαβε πῶς θὰ γενότουν καυγᾶς. Ἀλλὰ γιὰ τὴ στιγμὴ κανένας δὲν ἐταράχτηκε ἀπὸ τὴ θέση του.

«Πῶς» εἶπε ὁ Μάρκος θυμωμένος «ἄντρας εἶμαι καὶ γώ· ἐσένα τοῦ μασκαρᾶ θὰ σοῦ παίρνω πρῶτα τὴν ἄδεια γιὰ νὰ χορέψω;» Κ' ἔσπρωξε τὸ Δημήτρη μὲ δύναμη.

Ἀλλὰ τότες οἱ γυναῖκες ἄφησαν ἀμέσως τὲς σειρές τους κ' ἐμάκρυναν φεύγοντας· ὁ κόσμος ἀνακατώθηκε· πολλοὶ ἦρθαν σιμὰ στοὺς ἄντρες ποῦ ἐμάλλωναν, κάποιοι δίνοντας δίκηο τοῦ Δημήτρη, κι' ἄλλοι τοῦ Μάρκου, καὶ ἡ χλαλοὴ ἐγενότουν κάθε στιγμὴ μεγαλήτερη. Οἱ φρονιμώτεροι ἐκοίταζαν λυπημένοι, κ' ἐπρόβλεπαν φονικά. Ὁ Πέτρος Κλάδης ὅμως βλέποντας πῶς τὰ πράματα ἦταν καθὼς τἄθελε, ἦρθε κι' ἀφτὸς στὴ μέση, καί, γιατὶ ὁ κόσμος τὸν ἐσεβότουν, ἐτσώπασε γιὰ νὰ τὸν ἀκούσει. Μὲ δυνατὴ φωνὴ εἶπε διαταζοντας: — «Ἂς φύγουν τἄργανα δὲ θὰ χορέψει κανένας». Ἔπειτα ἔπιασε τὸ Δημήτρη καὶ τοῦπε κι' ἀφτουνοῦ μαλλόνοντάς τον: —«Ἔχεις ἄδικο· μὲ τὲς ζήλιες σου, ἐσὺ ἀνακατώνεις ὅλο τὸ χωριό». Καὶ γυρίζοντας πρὸς τὸ Μάρκο ἐπρόστεσε: — «Ἐσὺ ἄμε σπίτι της νὰ κάμεις ὅ,τι θέλεις. Γιατὶ θὰ κοιτάζουμε στὸ φόρο τὰ νοήματά σας; Ἡ Μαργάρω τὰ φταίει ὅλα, ἐπῆγε νὰ κάμει φονικό».

Ὁ κόσμος ὅλος ἐσάστισε ἀκούοντας τὴν ἀνεπάντεχη εἴδηση, κ' ἡσύχασε ξάφνως· καὶ καθένας ἐψιθύριζε περγελῶντας τὴ θυγατέρα τοῦ Χαντρινοῦ.

Μ' ἀφτὸν τὸν καβγᾶ ἐδιαλύθηκε κ' ἐκεῖνον τὸ χρόνο στὲς Ξαχεράδες ὁ χορὸς τῆς ἀποκρηᾶς· κι' ὡς τόσο εἶχε νυχτώσει· οἱ γυναῖκες εἶχαν φύγει· πολλοὶ ἄντρες ἐμεθοῦσαν στάργαστήρια, ἄλλοι ἐτραγουδοῦσαν στὸ φόρο· ὁ Μάρκος πουθενὰ δὲν ἐφαινότουν, ἀλλὰ ὁ Πέτρος Κλάδης ἔμεινε ἀκόμα στὸ χορευταριὸ μαζῆ μὲ τὸ Δημήτρη, καὶ τοῦπε: — «Πᾶμε σπίτι μου τώρα· θέλω νὰ σὲ κεράσω ἀπόψε».

«Ὅπως ὁρίζεις» ἀποκρίθηκε.

Καὶ καθὼς ἐπήγαιναν σκίζοντας τοῦ χωριοῦ τὸ μεγάλο δρόμο, καλονυχτίζοντας τοὺς ἀνθρώπους, ὁ

ἀναγνῶστες μας μοναχὰ τὴν ὑπόθεση τοῦ δραμάτου· μὰ ἡ Ἑλλ. ἐφημερίδα στὴν ἀποτύφλωσή της ἀπάνου νομίζει πὼς μ' αὐτὰ τὰ λόγια ζητᾶμε τὴν καταστροφὴ «τῶν ἁγίων δεσμῶν κ' ἐλπίδων» τῆς νέας Ἑλλάδας, καταστροφὴ ποὺ εἶναι ἀπαραίτητη σὲ μερικοὺς ὀχτροὺς τῆς Ἑλλάδας, γιὰ σκοποὺς ποὺ οὔτε οἱ ἴδιοι, οἱ ὀχτροί της δηλαδή, τοὺς ξέρουν».

Η ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ

ὑποχώρησε καὶ ἡ ἀπεργία τῶν Ταχυδρομικῶν ὑπαλλήλων ἐτέλιωσε. Ὕστερ' ἀπὸ τὴν ἄγρια δολοφονία τῆς Τρίτης δὲ μᾶς ἐπιτρέπεται νὰ κάνουμε κρίσες ἀπάνου σ' αὐτὸ τὸ ζήτημα. Τοῦτο μοναχὰ λέμε, πὼς ὅταν ἡ Κυβέρνηση νιώθει τὴν ἀδυναμία της νὰ βγάζει πέρα μιὰ δουλιά, δὲν πρέπει καὶ νὰν τὴν καταπιάνεται καθόλου, γιατὶ κάθε βῆμα ὑποχωρητικὸ ποὺ κάνει εἶναι κ' ἕνα χτύπημα ἐξευτελισμοῦ ποὺ τῆς ἔρχεται κατακέφαλα.

Ἕξη μέρες ποὺ βάστηξε ἡ ἀπεργία καὶ ποὺ ὁ κόσμος ὑπόφερε φοβερὰ ἀπ' αὐτήν, κανένας δὲν ἀκούστηκε νὰ κατηγορήσει τοὺς ὑπαλλήλους. Ὅλοι τοὺς ρήχνανε δίκιο, καὶ μοναχὰ κατηγορούσανε τὸ Γεν. Διευθυντὴ κ' ἕνα δυὸ ἀνωτέρους ποὺ ἀφοῦ σπρώξανε τὰ πράματα ἴσαμε τὰ προχώρητο, ξαδιάντροπα παιζογελούσανε τὴν Κυβέρνηση πὼς τὸ ταχυδρομεῖο, καὶ μὲ τὴν ἀπεργία, ἐργάζεται *κανονικώτατα*... καὶ οἱ ἀποθῆκες του ξεχειλίσανε ἀπὸ σάκκους ἀπείραχτους, γιομάτους γράμματα!

ΟΤΑΝ

πέθανε ὁ μακαρίτης ὁ Τρικούπης, ἡ «Πρωία», τὸ ἐπίσημο ὄργανο τοῦ Ντελληγιάννη, μ' αὐτὰ τὰ λόγια ἀνάγγειλε τὸ θάνατό του στὴ στήλη τῶν γάμων καὶ τῶν βαφτισιῶν:

— «Ἀπεβίωσε ἐν Κάνναις τῆς Γαλλίας ὁ τέως βουλευτὴς Μεσολογγίου Χ. Τρικούπης».

Οὔτε λέξη ἄλλη. Τώρα μὲ τὸ θάνατο τοῦ Ντελληγιάννη ὅλες οἱ ἀντιντελληγιαννικὲς ἐφημερίδες βγήκανε τὴ Τετράδη μὲ πένθος βαρὺ καὶ μὲ ἄρθρα πολύστηλα, γιομάτα συμπάθεια γι' αὐτόν.

Πρέπει νὰν τὸ μολογήσουμε πὼς μέσα σὲ δέκα χρόνια τὰ πολιτικά μας ἤθη ἀλλάξανε σημαντικὰ στὸ καλύτερο.

Ο ΑΓΡΙΟΣ

δολοφόνος τῆς Τρίτης ἕνα μοναχὰ σοβαρὸ ἐπιχείρημα φέρνει γιὰ δικαιολογία του:

— Ἔκλεισε, λέει, ὁ Ντελληγιάννης τὰ χαφτοπαίγνια καὶ μοῦ στέρησε τὸ ψωμί τῶν παιδιῶ μου! Μὲ τὴν ἴδια λογικὴ μπορεῖ κάθε λησταὶς λ. χ. νὰ σοῦ πεῖ: «κυνηγάει τὴ λησταία ἡ Πολιτεία καὶ δὲ μᾶς ἀφήνει νὰ ζήσουμε»· κάθε λοπωδύτης: «δὲ μᾶς ἀφήνει ἡ ἀστυνομία νὰ βγάλουμε τὸ ψωμί μας» καὶ κάθε ἄλλος, ποὺ ζεῖ ἀπὸ τέτια νοικοκυρεμένα ἐπαγγέλματα, θὰ βρεῖ πάντα ἕναν παρόμοιο λόγο νὰ δικαιολογήσει τὸ ἔγκλημά του.

Οἱ κοινωνιολόγοι ἀπάνου σ' αὐτὸ ἔχουν πολλὰ νὰ μᾶς ποῦνε.

ΜΑΡΩ

Ἡ θάλασσα ἀγριεμμένη ἔσπανε στοὺς βράχους ἀπάνω, μὰ κεῖνοι ἀψηφόντας τοὺς θυμούς της πρόβαλλαν μὲ περηφάνεια τὰ σιδερένια στήθια τους.

Τὰ κύματα φούσκωναν ἀδιάκοπα, ἔλεγες κ' ἤθελαν νὰ φᾶν, νὰ καταπιοῦν τὴ γῆ, μὰ μ' ὅλη της τὴν ἀγριάδα ἦταν πανώρια ἡ θάλασσα, ξαπλώνουνταν ἀπέραντη, ὥς ποῦ στὸ βάθος κάτω κεῖ ἔσμιγε σὲ φίλημα γαλάζιο μὲ τὸν οὐρανό.

Ἡ μέρα γλυκοχάραζε καὶ πέρα στὴν ἀνατολὴ ἀνθίζαν τὰ τριαντάφυλλα. Ἡ θάλασσα φούσκων' ἀδιάκοπα.

Καράβι δὲ φαινούντανε μέσα στὶς ἀγκαλιές της, οὔτε πανί, μονάχα ἕνα ξύλο μαύριζε, βάρκα κανενὸς ψαρᾶ ποὔχε καρδιὰ ἀτρόμητη καὶ δὲ φοβοῦνταν τὰ νερὰ ποὺ φείδια ὁλόγυρα τὸν τριγύριζαν.

Στὴ μέση τῆς ἀφρολουσμένης θαλασσας ἕνα νησάκι στήνουνταν ἔρμο καὶ μοναχό, δείχνοντας ἀπ' τὴ δυτικὴ μεριὰ πέτρινη καὶ γυμνὴ κορυφή. Πάνω κεῖ τ' ἀπάντημα γένουνταν τῶν νεραΐδων κάθε βραδυνό. Ἐκεῖ γαλανομμάτες μὲ ξέπλεγα μαλλιὰ γύρω σ' ἀθάνατες καὶ σὰν τὸν κρῖνο κάτασπρες κορμοστασιὲς πιάναν τὸ χορὸ τῆς θάλασσας οἱ νύφες.

Οἱ φτωχοὶ ψαράδες περνόντας ἀπ' ἐκεῖ στὸ γυρισμὸ ἀπ' τὰ ψάρια, στοῦ ἥλιου τὸ βασίλεμμα, σταυροκοποῦντανε μουρμουρίζοντας ξορκισμούς.

Σίμωσε στὸ νησάκι ἡ μυστικιὰ βαρκοῦλα κ' ἔξω πετάχτηκε ἡ Μάρω.

Δὲν τὶς φοβοῦνταν τὶς νεραΐδες αὐτή, τὶς εἶχε ἀδερφές. Λαχταροῦσε νὰ τὶς δῇ γιὰ νὰ τῆς ποῦν τὰ μυστικὰ ποὺ κρύβ' ἡ θάλασσα στοὺς κόρφους της, λαχταροῦσε νὰ πάρῃ μέρος στὸ χορὸ πάνω στὸν ξεσχισμένο βράχο κι ἀκολουθόντας τὸ συρτὸ νὰ μπῇ στὰ μαγικὰ παλάτια, στῶν γαλανῶν νερῶν τὸν πάτο.

Ἡ κόρη ἡ πεντάμορφη τοῦ ψαράδικου χωριοῦ μάννα δὲ γνώρισε ποτέ. Τὴν εἶχε μεγαλώσει ὁ Κύρης της, τ' ἀτρόμητο θαλασσοποῦλι, κι ἀπ' αὐτὸν πῆρ' ἡ Μάρω τὴ θαλασσινή της τὴ ψυχή.

Μικρούλα ἔπαιζε ὁλημερὶς στὴν ἀφροστολισμένη ἀκρογιαλιά, καὶ πιὸ μεγάλη, δώδεκα χρονῶν κορίτσι, πήγαινε μὲ τὸν Κύρη της στὸ πέλαγο γιὰ ψάρια.

Πεντάφραν' ἦταν τώρα, μὰ ἡ ψαράδικια καλύβα γεμάτη πάντα ἦταν μὲ φαντασίες, ἄγριες φουσκοθαλασσιὲς κι ὁρμητικοὺς θεοὺς ἢ γελαστὲς γαλῆνες καὶ ἀφρόπλαστες νεραΐδες.

Ποτὲς δὲν πήγαινε ἡ Μάρω στὸ χωριό. Κατέβαινε στὸ γιαλό, ἔμπαινε στὴ βάρκα κι ὁλομόναχη γυρνοῦσε τὴν πλώρη κατὰ τὴν ἀνοιχτὴ τὴ θάλασσα.

Χάνουνταν ἡ Μάρω πολλὲς φορές. Ἔτρεχαν ὅλοι οἱ ψαράδες στ' ἀκρογιαλι, ἀνοίγουνταν οἱ βάρκες στὸ πέλαγο νὰ τηνὲ βροῦν. Μὰ νὰ ποῦ βράδυ βράδυ μὲ τὸ ἡλιόγερμα φαίνουνταν ἡ βάρκα νἄρχεται ἀπ' τὰ μακρυὰ μὲ τὴ Μάρω ξέγνοιαστη στὰ κουπιά.

Τώρα πιὰ ἤξευραν τί βαθειὰ ἀγάπη τῆς φλόγιζε τὰ στήθια. Μάρω ἡ νεραΐδα τὴ βαρτίσανε τὰ παλληκάρια καὶ Μάρω ἡ τρελλὴ τ' ἄλλα κορίτσια τοῦ χωριοῦ. Μερικὲς μάλιστα γριοῦλες σταυροκοπιούντανε βλέποντάς την. Μὴ καὶ δὲ χόρεβε ἡ βλογημένη στὸ ξερονήσι πάνω κάθε βραδυνό; Αὐτὸ δὲ μπόδιζε πολλὰ παλληκάρια νὰ λωλαθοῦνε γιὰ κείνηνα. Ἕνας μάλιστα πῆγε νὰ τὰ χάσῃ ὁ κακομοίρης γιὰ τὴ νεραΐδα. Μιὰ μέρα ποὺ καθουνταν ἡ Μάρω στὴν καλύβα της μπροστά, δίπλα της σιμώνει καὶ μὲ φωτιὰ στὰ μάτια καὶ τρεμουλιαστὴ φωνὴ τῆς λέγει:

«Μάρω, ψυχούλα μου, φωτιὰ καὶ λάβρα νοιώθω γιὰ σένα στὰ σωθικά μου». Χαμογέλασε κείνη, τὸν πῆρε ἀπ' τὸ χέρι, τὸν πῆγε στὸν κρημνὸ καὶ «τήρα κεῖ, τοῦ λέγει, βλέπεις τὸ πέλαγο μακρυά, βαθειά, ἀπέραντος Μονάχ' αὐτὸ λατρεύω. Κ' ἐγὼ γι' αὐτὸ νοιώθω φωτιὰ καὶ λάβρα στὰ σωθικά μου γιατὶ γι' αὐτὸ γεννήθηκα, γι' αὐτὸ θὲ νὰ πεθάνω. Ἀγάπα καὶ σὺ τὴν θάλασσα. Τήρα την πῶς χαμογελᾷ, ἀκούς ποῦ μᾶς φωνάζει: Ἐμένα μοῦ μιλᾷ; ξέρεις καὶ σὺ τὴ γλῶσσα της;»

«Μάρω, κ' ἐγὼ θαλασσοπούλι εἶμαι. Ἀπ' τὴ μάγισσα μακρυά, στὰ χείλια μου τὸ γέλοιο δὲ θὲ ν' ἄνθιζε καὶ τὰ τραγούδια θὲ νὰ σβύνανε στὸ λά-

---

Πέτρος ἐσυλλογίστηκε χαρούμενος: — «Μὲ τὸ Μάρκο, ποτέ σου δὲ θὰ στεφανωθεῖς, Μαργάρω, καὶ θὰ ντροπιαστεῖς ὅπως σοῦ πρέπει». Καὶ εἶπε τοῦ Δημήτρη: — «Παραμόνεψέ τους, νὰ τοὺς ξεμασκαρέψεις».

«Ναί» ἀποκρίθηκε.

—

Ὁ χειμῶνας εἶχε περάσει· καὶ τὰ δέντρα ἐφούσκωναν ἀπὸ τοὺς καινούριους χυμούς, κ' ἐξαναζοῦσαν θερμασμένα ἀπὸ τὲς ἀχτῖδες τοῦ ἀνοιξιάτικου ἡλιου. Στὸ χωριὸ οἱ δουλεφτάδες ἐργαζόνταν τὴ γῆς, ἐπαράδιναν μ' ἐλπίδες τὴν ὀψιμιὰ στὸν κόρφο της, ἐκλάδευαν τάμπελια, καὶ ἀπὸ τὸν ὁλόμερο κάματο ἐξαναρχόνταν κάθε βράδι κουρασμένοι. Στὸ σπῖτι τοῦ Πέτρου Κλάδη δὲν ἐμιλοῦσαν πλιὰ γιὰ τὸν καυγᾶ τῆς ἀποκρηᾶς, οὐδὲ γιὰ τὴ Μαργαρίτα, καὶ ὁ ἴδιος ὁ Πέτρος ἐφαινότουν νἄχε λησμονήσει τὴν προσβολή. Ἐπήγαινε κ' ἐκεῖνος κάθε μέρα μὲ τὴν ἐργατιά του στὸν κάμπο, κ' ἐδούλευε τὰ χωράφια του. Ἀλλὰ ἡ Μαργαρίτα ἐζοῦσε ἀνήσυχη. Τῆς εἶχε βγεῖ κακὸ ὄνομα ἀπὸ τὴν ἡμέρα τοῦ χοροῦ· οἱ γυναῖκες τὴν ἐκακομελετοῦσαν, ὁ κόσμος τὴν ἐκοίταζε μὲ ὑποψία. Καὶ τὸ καταλάβαινε· ἀλλὰ μέσα της τὴν ἐθέριζε ἕνας πόθος ἀδάμαστος. Ἀγαποῦσε μ' ὅλην τὴ δύναμη τῆς καρδιᾶς της τὸ Μάρκο, κι' ἂς εἶταν φτωχὸς δουλεφτής, κι' ἂς τὴν ἐγύρευαν ὅλοι οἱ καλοστεκάμενοι τοῦ χωριοῦ· κι' ἂς ἀρνιοῦνταν οἱ γονεοί της νὰ τῆς τὸν δώσουν. Συχνὰ τὸν ἔβλεπε καὶ συχνὰ ἔκλαιε μαζῆ του.

Ἕνα βράδι, ἦταν πρὸς τὲς ἡμέρες τοῦ Βαγγελισμοῦ, ἀνέβαινε στὸ χωριὸ μὲ τὰ ζᾶ της· τὸν ἀντάμωσε κι' ἄγνισε· κι' ὁ Μάρκος περνῶντας σιμά της τῆς εἶπε σιγαλά: — «Ἀπόψε στὸ καλύβι σου».

Δὲν ἀποκρίθηκε κι' ἀναστέναξε βαθειά, τραβῶντας στὸ πρόσωπο τὴ μπόλια της ἀπὸ ντροπή· τὰ μάτια της ὀγράθηκαν καὶ τὰ μάγουλά της ἐκοκκίνησαν, ὅπως οἱ ἄκρες τῶν βουνῶν ποῦ τὲς ἐφώτιζε τώρα ὁ καθούμενος ἥλιος. Ἐπήγαινε βιαστικὴ καὶ ζαλισμένη· καὶ πάνου σὲ κάθε δέντρο τὰ πουλιὰ εὐτυχισμένα ἐτραγουδοῦσαν χαρᾶς ἁρμονίες, ἐτραγουδοῦσαν πάντα καινούριους ἔρωτες, καὶ στὴ γῆς τὸ χορτάρι ἐκυμάτιζε ἀπὸ τὴν ἀνοιξιάτικην αὔρα ποῦ ἐρειπιζότουν ἀπὸ τὰ ψηλὰ τοῦ οὐράνιου θόλου, κι' ὁ καθούμενος δίσκος τοῦ ἥλιου ἐπερίχυνε γύρω γύρω χρυσοκόκκινο φῶς παρέτοιμος νὰ βουτήσει στὸ χρυσωμένο πέλαγο. Κ' ἦταν ἡ φύση γιομάτη λιγοῦρα ἕτοιμη νὰ παραδοθεῖ στὴν ἀνάπαψη, στάγνωρα τῆς νύχτας μυστήρια.

Ἡ Μαργαρίτα ἐπήγαινε· κι' ὡρολογιότουν ἀπελπισμένη τί ἔμελλε νὰ προέλθει ἀπὸ τὴν γκαρδιωμένην ἀγάπη, ποὔχε ἀθέλητα γεννηθεῖ στὴν καρδιά της καὶ ποῦ τόσο τρανὰ εἶχε ριζοβολήσει μέσα της· μὲ πίκρα ἐστοχαζότουν τοὺς περασμένους καιρούς, τὴ χαμένην ἡσυχία της, τὴ χαμένη παρθενικὴ ἀγνότη τῆς ψυχῆς της. Καὶ ταραγμένη ἀπὸ τὸ κάλεσμα τοῦ ἄντρος, ποὔχε κάμει σκλάβους του τὸ λογισμό της καὶ τὴν καρδιά της, διαβαίνοντας ἀπὸ τὰ σύσκοτα μονοπάτια, ἐσκιαζότουν. Ἐσκιαζότουν τὸν κόσμο ὅλο, γιατὶ ὑπόψιαζε πῶς ὅλοι κακόγνωμα τὴν παραμόνευαν, πῶς ὅλοι, ποιὸς λίγο ποιὸς πολύ, ἐγνώριζαν τὸ κατηγορημένο γκάρδιωμά της· ἐφοβοῦτουν. στὴ σκοτοῦρα της, καὶ τὰ ἴδια τὰ δέντρα καὶ τὲς ἄψυχες πέτρες, γιατί, στὴν ἀψιωμένη φαντασία της, ὅλα εἶχαν τὴ μπόρεση ν' ἀποχτήσουν τῆς λαλιᾶς τὴ χαρη, γιὰ νὰ μαρτυρήσουν τὸ κατάκαρδο παθος της, τὸ γλυκὸ τυράγνω τῆς ψυχῆς της, ποῦ οἱ ἄνθρωποι τὄβλεπαν ἀνάντελο καὶ ντροπερνό. Ἀθέλητα ἔφερε τὰ χέρια στὲς ἀκουές της· τὰ μικρὰ πετούμενα ἐκελαδοῦσαν πάντα ἀπάνου στὰ δέντρα καὶ τῆς ἐφαινόνταν πῶς ἀπὸ τὲς μελανὲς πρασιναδες ἐκατηγοροῦσαν καὶ κεῖνα τὸν ἀπαγορεμένον πόθο της.

—

Τὴ νύχτα ἀληθινὰ ὁ Μάρκος τὴν ἐπρόσμενε στὴν κατοικιά της. Δὲν ἦταν μακρυὰ ἀπὸ τὸ χωριό, σὲ μία κατάφυτη ράχη. Ἀφτὴ ἐφανίστηκε σὲ λίγο φο-

ρυγγά μου. Μὰ στὴν ψυχή σου μέσ' ἂν μ' ἄφηνες νὰ μπῶ καὶ στῆς ἀγάπης σου τὸ πέλαγο καραβοκύρης ν' ἀρμενίσω, θ' ἀντιλαλοῦσαν τ' ἀκρογιάλια γύρω μὲ πρωτάκουστα τραγούδια ποῦ γιὰ τῆς θάλασσας τὶς ὀμορφιὲς θὲ νἄρτειανα. Εἶσαι γυναῖκα, Μάρω, κι αὐτὴ ἡ φύση ποῦ θρονιάστηκε στὴν ὕπαρξή σου, ἄλλο σοῦ ἔστησε σκοπό. Ἡ ἀγάπη σου δημιουργὸ θὲ νὰ μὲ κάμῃ κι ἀτρόμητα θαλασσοπούλια θὲ νὰ δημιουργήσουμε μαζί».

«Ἀργύρη, μὲ τὰ λόγια σου νὰ μὲ πλανέσῃς δὲ μπορεῖς. Διὲς τὸ χωράφι πίσω κεῖ μὲ τὶς σκληρὲς ξεσχισματιές. Αὐτὸ τὸ σῶμα τὸ παρθένο τ' ἀλέτρι τὸ σκληρὸ ποῦ δοῦλα σου θὲ νὰ μὲ κάμῃ, ποτὲς δὲ θ' αὐλακώσῃ. Παρθένα ὅπως ἦρτα θὰ πάγω πίσω στὴν αἰώνια σιγαλιά».

Στὰ λόγια αὐτά, μπρὸς στοῦ ψαρᾶ τὰ τρομαγμένα μάτια, στήθηκ' ἡ Μάρω σὰν περήφανη θεά, ἔπειτα τρέχοντας στὴν ἀμμουδιὰ μὲ γρηγοράδα, μπῆκε στὴ βάρκα μέσα καὶ τράβηξε κατὰ τὸ ξερονήσι. Ξαπλώθηκε στὴν πέτρινή του κορυφή, ἀκούμπησε στὰ χέρια τὸ κεφάλι καὶ γύρισε στὴ θάλασσα τὰ μάτια, αὐτὰ τὰ μάτια ποῦχαν ὅσα καὶ τὸ πέλαγο βαθειὰ μυστήρια. Τηρόντας τὰ γαλανὰ νερά, ἔμεινν' ἀκίνητη σὰ βράχος ὧρες πολλές.

Μονάχα σὰν ὁ ἥλιος κόκκινα τ' ἀρρολουσμένα κύματα ἔβαψε καὶ φόρεσε ὁ οὐρανὸς τὴ χρωματιστή του φορεσιά, μονάχα τότε ἡ Μάρω ἔδειξε ζωῆς σημάδια, στὴ βάρκα ξαναμπῆκε καὶ στὴ στεργιὰ γύρισε σιγὰ σιγά.

Ἔννοιωθε μιὰ αἴσθηση παράξενη τὸ βράδυ κεῖνο. Ἤτανε ξυπνητὴ κι ὀνειρεύουνταν, κι ὅταν ξαπλώθηκε νὰ κοιμηθῇ, κοιμούνταν κ' ἤτανε ξυπνητή.

Ἡ καντήλα φῶς γύρω ἔριχνε χλωμὸ κ' ἔδειχνε τ' ὄμορφο κεφάλι πάνω στὸ προσκέραλο ριχμένο.

Μεσάνυχτα. Ἄρχισαν οἱ βραχνὲς φωνὲς τῶν πετεινῶν τοῦ χωριοῦ ν' ἀνεβαίνουνε στὴ σιγαλιὰ τῆς νύχτας. Μὲ μιᾶς πετιέται ἡ Μάρω κάτω. Κάποιος τὴ φωνάζει. Σκύβει δεξιά, ἀριστερά, βάζει τὸ χέρι γύρω στ' αὐτί της ν' ἀκούσῃ πιὸ καλά, χαμογελᾷ, «ἔρχουμαι» μουρμουρίζει, κι' ὅπως ἦταν ἀσπροντυμένη φεύγει ἔξ' ἀπ' τὴν καλύβα. Περπατεῖ σιγά, μὲ μάτια ἀνοιχτὰ μὰ χαμένα σ' ἀόρατα σημάδια, φτάνει στὴν ἀμμουδιὰ καὶ στέκεται νὰ ξανακούσῃ.

Τὰ μαλλια της, τ' ἀρίλητα ξανθὰ μαλλιά της ξεπλεχτήκανε γύρω στοὺς χιονάτους ὤμους τῆς παρθένας. Τὸ νυχτικὸ τὸ κάτασπρο τὴν ἔδειξ' ἀψηλή, οὐράνια, καὶ τὸ φεγγάρι τὴν ἔλουσε μὲ φῶς, καθὼς τὶς ἅγιες τὶς εἰκόνες τὴν τριγύρισε μ' ἀχτίδες ἀσημένιες.

Ἕνας φτωχὸς ψαρᾶς ποῦ κοιμοῦνταν σ' ἀκρογιάλι, ξυπνόντας καὶ βλέποντάς την κεῖ σιμά του, τὴν πῆρε γιὰ νεράϊδα κ' ἔφυγε δαιμονισμένος καὶ γιὰ πάντα τρελλός.

Ἡ Μάρω ἔνοιωθε τώρα πιὸ βαθειὰ τὴ μυστικιὰ φωνή, γιατὶ μιλοῦσαν τὰ νερὰ τ' ἀσημένια τὴ σιγαλὴ γλῶσσα τῆς ἀγάπης, μουρμουρίζανε γλυκά, χαδεφτικά, ἔλεγαν «ἔλα στὶς ἀγκαλιές μας» στὴ νεράϊδα. Κ' ἐκείνη μὲ χαμόγελ' ἀπαντοῦσε. «Ἔρχουμαι, νᾶμαι».

Τὰ μικρὰ γυμνά της ποδαράκια μπήκανε στὸ γιαλό. Περπατά, περπατά, ἀνεβαίνει τὸ νερὸ στὰ γόνατα, στὴ μέση, στὰ παρθενικά της στήθια, ξαπλώνεται ἡ Μάρω νὰ κοιμηθῇ στὸ νυφικὸ κρεββάτι ποῦ τῆς τοίμασε ἡ φύση. Πλέει τὰ φωτολουσμένα νερά, ἄσπρη κάτασπρη νεράϊδα, σφαλνᾶ σὲ λίγο τὰ μάτια, κ' εὐτυχισμένη βυθίζεται στὰ δροσερὰ καὶ κρυσταλλένια παλάτια τῆς σμαραγδένιας θάλασσας.

Calcutta 14 Μάη 1905.

KRISHNA

ΤΟ ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΟ ΘΕΑΤΡΟ

(*Ἄρθρο δημοσιευμένο στὴ Ρούσσικη «Ζυγαριὰ»*)

25 Μαΐου 1905.

Ἀγαπητέ μου Ταγκόπουλε,

Μὲ πολλή μου εὐχαρίστηση θὰ ἰδῶ μεταφρασμένο στὸν ἀγαπητὸ «Νουμᾶ» τὸ πρόχειρο σημειωμά μου ποῦ δημοσιεύτηκε στὴ ρούσσικη «Ζυγαριὰ» γιὰ τὸ Νεοελληνικὸ Θέατρο. Ἤθελα μόνο νὰ σημειώσῃς, πῶς σ' ἕνα ἄρθράκι εἰσαγωγικό, συνοπτικό, μετρημένο ἀπάνω στὶς λίγες σελίδες ποῦ παραχωρεῖ γιὰ τὸ εἶδος αὐτὸ τῶν ξένων ἀνταποκρίσεων τὸ φημισμένο περιοδικὸ τῆς Μόσχας, ποὺ πάντων σ' ἕνα ἄρθράκι γραμμένο ἐπίτηδες γιὰ ξένους, τὸ κοινὸ τοῦ «Νουμᾶ» δὲν θὰ βρῇ παρὰ γνωστὰ πράγματα ποῦ ἐνῶ γιὰ τὸ δικό μας ἀναγνώστη εἶνε ἁπλὲς κοινοτοπίες, γίνονται ἀπαραίτητα γιὰ τὸν ξένο ἀναγνώστη, ποῦ θὰ παρακολουθήσῃ τὴ σειρὰ τῶν ἄρθρων αὐτῶν γιὰ τὴν νεοελληνικὴ τέχνη. Σ' ἕνα τέτοιο ἄρθρο, ἐντελῶς γενικό, ὅπως εἶπα, καταλαβαίνεις ἀκόμα πῶς τὰ λίγα ἔργα καὶ τὰ λίγα ὀνόματα ποῦ σημειόνω, εἶναι ἁπλῶς παραδειγματικὰ καὶ δὲν ἔχουν καμμία ἀποκλειστικὴ σημασία. Ὅταν ἀργότερα συνεχίσω τὰ ἄρθρα αὐτά, θὰ μοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσω συστηματικώτερα καὶ ἀναλυτικώτερα γιὰ ἔργα καὶ τεχνίτες, ποῦ δὲν μοῦ ἤτανε δυνατὸ νὰ τὰ στενοχωρέσω ὅλα στὶς λίγες αὐτὲς σελίδες. Αὐτὰ γιὰ κάθε παρεξήγηση, ἀφοῦ μοῦ κάνεις τὴν τιμὴ νὰ τυπώσῃς τὸ ἀρθράκι μου αὐτό, ποῦ δὲν ἄξιζε δὰ καὶ τὸν κόπο νὰ φανῇ στὴ γλῶσσα μας.

Δικός σου

Π. Ν.

Τὸ ἄνθισμα μιᾶς νέας τέχνης, στὰ ἔθνη ποῦ τὰ βαραίνει μεγάλη καλλιτεχνικὴ παράδοση καὶ κληρονομιὰ δόξας, ἀποτελεῖ πάντα ἕνα φαινόμενο, ποῦ δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ τραβᾷ τὴν προσοχή, τὴ φροντίδα, καὶ σὲ κάθε περίσταση τὴν περιέργεια τῶν πολιτισμένων ἀνθρώπων. Τὸ ἴδιο συμβαίνει μὲ τὴ νεώτερη Ἑλλάδα, ἀπ' τὴν ἐποχὴ ποῦ κἄποια νέα αὐθύπαρκτη καλλιτεχνικὴ ζωὴ ἄρχισε νὰ σαλεύῃ, ἀνάμεσα στὰ μάρμαρα καὶ τὶς σκιές, ποῦ μᾶς τριγυρίζουν. Γιὰ μᾶς ὅμως — καὶ τὸ αἰσθανόμαστε καθεμέρα περισσότερο — εἶναι ἕνα διπλὸ βάρος ἡ κληρονομιὰ αὐτή. Πρῶτα γιὰ τὴν ταπεινωτικὴ σύγκριση ποῦ ἄθελα πάντα γίνεται μεταξὺ ἀρχαίας καὶ νέας Ἑλλάδος καὶ δεύτερο γιὰ τὴν ἴδια τὴν ἀνάπτυξη τῆς καινούριας τέχνης, ποῦ προσκολλημένη γιὰ καιρὸ στὰ ἀρχαῖα πρότυπα καὶ στὴν ἀρχαία γλῶσσα, μὲ μιὰ φτωχοπερήφανη περιφρόνηση πρὸς τὴν καινούρια ζωή, σύρθηκε ὡς τὰ τελευταῖα χρόνια — μιὰ μεγάλη ἐξαίρεση εἶναι στὶς ἀρχὲς τοῦ περασμένου αἰῶνος ὁ ἐθνικός μας ποιητὴς Σολωμός — σὲ ψυχρὲς καὶ ἀδύνατες κλασσικὲς μιμήσεις. Ἀπ' τὴ νεκρικὴ αὐτὴ τάση μόλις τὰ τελευταῖα χρόνια, τὸ ἔθνος, μὲ τὴν ἐπίδραση τοῦ Σολωμοῦ, μὲ τὸ ἀγκάλιασμα τῆς νέας γλώσσας καὶ τῆς νέας ζωῆς, ἄρχισε νὰ ξυπνᾷ κ' ἕνα καινούριο πλούσιο αἷμα νὰ χύνεται στὶς φλέβες τῆς φιλολογίας του. Ἔτσι μιὰ καινούρια, φωτεινότερη περίοδος ἀρχίζει γιὰ τὴ νεοελληνικὴ τέχνη σὲ ὅλους τοὺς κλάδους τῆς δημιουργικῆς φιλολογίας. Καὶ τὴν περίοδο αὐτὴ θὰ προσπαθήσω νὰ παρουσιάσω μεθοδικώτερα μὲ τὸν καιρό, στὸ κοινὸ τῆς «Ζυγαριᾶς», ὕστερα ἀπ' τὰ λίγα αὐτὰ λόγια, ποῦ ἦταν ἀπαραίτητα, σὰν ἕνας μικρὸς πρόλογος στὴ σειρὰ αὐτὴ τῶν ἄρθρων.

* *
*

Τὸ θέατρο δυστυχῶς εἶναι γιὰ τὴ νέα Ἑλλάδα

βισμένη ἀπὸ τὸ κίνημά της. Στὸ σκοτάδι ἀφοῦ τὸν ἐγνώρισε, γιὰ πολλὴ ὥρα δὲν τοῦ μίλησε, κι' οὔτε ἐκεῖνος ἐτολμοῦσε νὰ τῆς κρίνει. Τρογύρου ἦταν ἡσυχία ἀπέραντη, μόνο ἡ φωνὴ τῶν νυχτοπουλιῶν, ποῦ ἐκρουφόκρωζαν στὴ μακρότη, ἀκουότουν, ἄνεμος δὲν ἐφυσοῦσε. Κ' ἐπαραδοθῆκαν οἱ ἀγαπημένοι ὁλόψυχα, μὲ τὴν ὁρμὴ τῆς νειότης, στὴν ἀγάπη τους κ' ἔρευγαν μὲ γλυγοράδα οἱ σκοτεινὲς ὧρες τῆς νυχτός. Ἀργά, ἀργά, εἶδαν ἀπὸ τὲς χαραμάδες τοῦ πλοκοῦ, ποῦ ἐπερίκλειουνε τὸ καλύβι, νὰ βγαίνει τὸ χαλασμένο μισοφέγγαρο, κι' ἀνανοιθῆκαν μὲ λύπη πῶς τὸ ἐρωτικό τους ὁληνύχτιο ἔπρεπε νὰ λάβει τέλος. Τότες ὁ Μάρκος τῆς εἶπε μὲ φωνὴ χαμηλή: —«Ἀγάπη μου, ἔφυγε κι' ὅλας ἡ νύχτα· πότε θ' ἀνταμωθοῦμε πάλι;»

Ἀναστέναξαν κ' οἱ δυό τους· ἀλλὰ ἡ Μαργαρίτα δὲν ἀποκρίθηκε· ἀφτὸς ξακολούθησε: — «Πᾶμε σπῖτι μου καλήτερα, ἀμέσως σὲ στεφανώνω».

«Τὸ κάνω γι' ἀγάπη σου κι' ἀφτὸ» ἀπολογήθηκε δακρύζοντας «γιὰ σένα ἐπάτησα τὰ πάντα· μὰ ὄχι ἀπόψε· αὔριο, νὰ φέρω καὶ τὰ ροῦχα μου τοὐλάχιστο».

Τὸ φεγγάρι εἶχε σηκωθεῖ καμπόσο, κι' ἀκούστηκε τ' ἀηδόνι νὰ ψάλλει τὴν ἁρμονικώτατη μελωδιά του. Ἀθέλητα τὴν ἀφοκραστῆκαν κ' οἱ δυό τους μὲ συγκίνηση· πόσο ἦταν γλυκιά· ἁπλῆ πρῶτα πρῶτα καὶ λίγο λίγο ψιλότερη καὶ στολισμένη· σιργουλιστὰ ὑμνοῦσε τ' ἀνοιξιάτικο τραγοῦδι του τὴν ἀνάσταση τῆς φύσης, τὸν πόθο ποῦ ἐφώλιαζε ἀ' ὅλα τὰ πλάσματα, τὴν ἐπιθυμιὰ τῆς δημιουργίας· κ' ἐτρίλλιζε κ' ἐγουργουλοῦσε κ' ἐπαραπονιότουν· καὶ οἱ ἀχοὶ ποῦ ἀνάδινε τὸ μικρὸ λαροῦγγι τοὺς ἐσάλευαν τὰ σπλάχνα, τοὺς ἔκαναν νὰ λησμονοῦν τὸ κορμί τους. Σὲ λίγο καὶ τἄλλα πουλιὰ ἐβαλθῆκαν νὰ ψάλουν· τὸ χάραμα ἐρχότουν, καὶ οἱ ἀγαπημένοι ἐσηκωθῆκαν νὰ φύγουν.

Μὲ ἕνα γέλοιο ἀκούστηκε ὄξω, γέλοιο ἄσκημο καὶ σκαρμαστικό, ποῦ τοὺς ἐπάγωσε τὸ αἷμα στὲς φλέβες. Ἡ Μαργαρίτα ἐκρούστηκε ἀπὸ τὸ φόβο· ὁ Μάρκος ζαλισμένος τῆς εἶπε: — «Πᾶμε σπῖτι μου, Μαργαρίτα, ἂν μποροῦμε, μᾶς ἐκατάλαβαν». Καὶ τὴν ἔπιασε ἀπὸ τὸ χέρι πηγαίνοντας πρὸς τοῦ καλυβιοῦ τὴν μπασιά.

Στὸ φράχτωμα ὁ πλοκὸς ἐτρίβαζε σὰν ἕνας νὰ τὸν ἐχαλοῦσε· καὶ μία φωνὴ τοὺς ἐφώναξε ἀπ' ὄζω σιμά τους πολύ: — «Εὖγε σας, εὖγε σας».

Ὁ Μαρκος ἐγνώρισε τὴ φωνή· ἦταν τοῦ Δημήτρη· κ' ἑτοιμάστηκε νὰ παλέψει καὶ νὰ ὑπερασπίσει τὴ Μαργαρίτα. Μὰ στὸν ἴδιο καιρὸ ἀπὸ τὴν τρύπα, ποῦ γλίγωρα εἶχε ἀνοίξει στὸ φράχτη, ξάγναντα στὴν πόρτα, ἕνας ἄντρας κρατῶντας ἕνα φανάρι ἐφανερώθηκε· ἦταν ὁ πατέρας τῆς Μαργαρίτας. Ἐστάθηκε μία στιγμὴ ἀμίλητος, μὲ ὀρθάνοιχτα μάτια, κίτρινος ἀπὸ τὴ χολὴ κι' ἀπὸ τὴ ντροπή του, ποθῶντας σκληρὴ τιμωρία. «Καταραμένοι, καταραμένοι» τοὺς εἶπε βραχνά.

Ἡ θυγατέρα του ἔβγαλε ψιλὴ φωνή· ἀλλὰ ὁ Μάρκος ὡς τόσο εἶχε ἀνοίξει τὴν πόρτα, τὴν ἄδραξε ἀπὸ τὴ μέση, καὶ μαζῆ της ἐβάλθηκε νὰ τρέχει, μέσα στὸν ἐλαιῶνα, ποῦ ὁλονένα ἀχνοφωτιζότουν. Κι' ὁ γέροντας ἀπὸ τὸ καλύβι τοὺς ἐκαταριότουν, ἤθελε νὰ τοὺς κυνηγήσει. Κι' ἀκούστηκε ὀπίσω ἡ φωνὴ τοῦ Δημήτρη, ποῦ ἔλεγε ἐγδικητικα: — «Ἐντροπιαστήκατε».

—

Τὴν αὐγὴ τὸ χωριὸ ὅλο ἄκουσε σαστισμένο τί εἶχε συνέβει τὴ νύχτα· καὶ σ' ὅλα τὰ σπίτια καὶ τὰ μαγαζιὰ ἐβουρδούλιζαν τὴ θυγατέρα τοῦ Χαντρινοῦ. Ἐνωρὶς ἐπῆρε ὁ ἴδιος Δημήτρης τὴν εἴδηση στὸν Πέτρο Κλάδη, ποῦ ἀκούοντας τὸν ἐκοίταξε κατάμματα μὴ πιστεύοντας στὴν ἀρχή, πῶς τόσο γλίγωρα εἶχε σημάνει ἡ ὥρα τῆς πλερωμῆς. Μία στιγμὴ ἔμεινε σκεφτικὸς κ' ἐχαμογέλασε δαιμονικά. Ἔπειτα ἔκραξε τὲς γυναῖκες του, ποῦ ἑτοιμαζόνταν μὲ τὰ ζᾶ νὰ κατεβοῦν στὸν κάμπο, ἔκαμε τὸ Δημήτρη νὰ δηγηθεῖ ἄλλη μία φορὰ τὰ πάντα χωρὶς νὰ κρούβει τὴ χαρά του, καὶ στὸ ὕστερο ἐπρόσταξε: — «Ἔπαθε ὅ,τι τῆς ἔπρεπε. Ἀλλὰ στεφάνι ποτέ της δὲ θὰ γνωρίσει. Θὰ ζήσει γιὰ πάντα στὴν ἁμαρτία. Ὁ Σπῦρος ὁ Στράτης τὸ ξέρει καὶ μοῦ τὄπε· τοὺς ἐβάφτισε ἕνας νοῦνος· καὶ θὰ τὸ μολοήσει, γιατὶ εἶναι χριστιανὸς καλὸς καὶ φοβᾶται τὸν ἀφορεσμὸ τῆς ἐκκλησίας»

Κρασάδες Νοέμβρης 1904

τὸ τελευταῖο ποῦ ἄρχισε νὰ ζωντανεύῃ κάπως ἀπὸ τὴν πνοὴ τῆς καινούρις ζωῆς. Τὸ πρᾶγμα δὲν εἶναι ἀνεξήγητο. Πρῶτα γιατὶ τὸ δρᾶμα, ὡς εἶδος συνθετικώτερο, πλουσιώτερο καὶ δυσκολώτερο, εἶναι πάντα καρπὸς ἑνὸς προχωρημένου πολιτισμοῦ καὶ μιᾶς τέχνης ἀνδρωμένης καὶ δεύτερο, εἰδικώτερα γιὰ μᾶς, γιατὶ ἡ ἀρχαία παράδοση δούλεψε ζωηρότερα καὶ τυραννικώτερα στὸ εἶδος αὐτό, ὅπου, ὄζω ἀπ' τὸ Κρητικὸ Θέατρο, καμμιὰ ἄλλη καινούρια παράδοση δὲν βρέθηκε γιὰ νὰντιδράσῃ, ὅπως στὴ λυρικὴ ποίηση τὰ δημοτικὰ τραγούδια, καὶ στὸ διήγημα οἱ παραδόσεις καὶ τὰ παραμύθια τοῦ λαοῦ. Γιὰ τὸ θέατρο ζήσαμε καὶ ζοῦμε ἀκόμα, τεχνίτες καὶ κοινό, κάτω ἀπὸ τὴ σκλαβιὰ τῆς ἀρχαίας τραγωδίας. Καὶ ὅταν λέω σκλαβιὰ δὲν ἐννοῶ βέβαια τὴν ἐπίδραση τοῦ ἀρχαίου τραγικοῦ πνεύματος, τῆς ἑλληνικῆς διονυσιακῆς μέθης, ἀλλὰ τὴν ἐπίδραση τοῦ ξεροῦ καὶ ἐξωτερικοῦ τύπου. Ζοῦμε, βλέπετε, ἀνάμεσα στὰ ἐρείπια τοῦ Διονυσιακοῦ Θεάτρου, καὶ τοῦ θεάτρου Ἡρώδου τοῦ Ἀττικοῦ, καὶ στὰ σχολεῖα μας οἱ δασκάλοι μεγάλη πληγὴ τῆς καινούριας ζωῆς— μᾶς διδάσκουν τὶς ἀρχαῖες τραγωδίες, μὲ μοναχὴ φροντίδα τοὺς κανόνες τῆς γραμματικῆς καὶ τοῦ συντακτικοῦ καὶ μὲ μοναχὴ αἰσθητική, τὴν αἰσθητικὴ τῆς «ἑνότητος τοῦ τόπου, τοῦ χρόνου καὶ τῆς ὑποθέσεως». Ἀπὸ τὸ ἄλλο μέρος τὸ κοινό, μὲ τὴν ἴδια αἰσθητικὴ ἀνατροφή, μολονότι ἄρχισε νὰ δέχεται στὰ ἄλλα φιλολογικὰ εἴδη τὴν καινούρια ζωντανὴ γλῶσσα, στὸ θέατρο γιὰ πολυ καιρὸ ζητοῦσε, καὶ ζητάει ἀκόμα, εὐτυχῶς μὲ λιγότερη μανία, μιὰ γλῶσσα ἱερατικὴ καὶ ἐπίσημη, τὴν τεχνητὴ γλῶσσα, ποῦ τὴ λέμε ἐδῶ καθαρεύουσα καὶ ἡ ὁποία, ὅπως ἀποδείχτηκε ἀπὸ σοφοὺς καὶ καλλιτέχνες, μολονότι στοὺς ἐξωτερικοὺς τύπους πλησιάζει περισσότερο στὴν ἀρχαία, στὴν ἐσωτερική της σύσταση ἀπέχει ἀσυγκρίτως περισσότερο παρὰ ἡ δημοτική, ποῦ σὰν γέννημα κανονικοῦ ξετυλίγματος, φαίνεται ἡ ἀληθινὴ καὶ γνήσια κόρη τῆς ἀρχαίας. Μὲ ὅλους αὐτοὺς τοὺς «παράγοντας» δὲν εἶναι ἀνεξήγητο, ὅπως εἶπα, ἂν τὸ θέατρο ἔμεινε τὸ πιὸ ὀπισθοδρομημένο εἶδος στὴ νέα ἑλληνικὴ τέχνη.

Καὶ εἶναι περίεργο καὶ ἄξιο γιὰ κάποια ἰδιαίτερη μελέτη, ὅτι ἐνῶ στὰ δάκτυλα μποροῦν νὰ μετρηθοῦν τὰ θεατρικὰ ἔργα στὸν τόπο μας, ποῦ ἔχουν κάποια σχέση μὲ τὴν τέχνη καὶ τὴ ζωή, ἡ θεατρική μας φιλολογία, ὡς ὑλικὸ νεκρό, λησμονημένο καὶ βάρος ἀργὸ τῶν βιβλιοθηκῶν, εἶναι ἀπὸ τὶς πλουσιώτερες τοῦ κόσμου. Πρὶν ἀκόμα ἀπ' τὴν ἀνεξαρτησία τοῦ ἔθνους, οἱ λόγιοι τοῦ σκλαβωμένου ἔθνους, εἶχαν ἀρχίσει νὰ καλλιεργοῦν τὸ θεατρικὸ εἶδος, ἀπάνω στὰ πρότυπα τῆς ἀρχαίας τραγωδίας καὶ στὶς πλανητικὲς σκηνές, ἀπὸ ἐρασιτέχνες, ποῦ ἔδιναν ἑλληνικὲς παραστάσεις στὶς διάφορες ἑλληνικὲς ἀποικίες τῆς Ἰλλυρικῆς χερσονήσου· μαζὶ μὲ τὶς μεταφράσεις τοῦ Ἀλφιέρη καὶ τοῦ Μόντη, εἶχαν ἀκουσθεῖ καὶ πρωτότυπα ψευτοκλασικά, λησμονημένα τώρα θεατρικὰ ἔργα. Ὁ κ. Ν. Λάσκαρης, ἕνας πνευματώδης κωμωδιογράφος, σὲ μιὰ ἱστορία πολὺ ἐξακριβωμένη τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου ποῦ θὰ ἰδῇ γρήγορα τὸ φῶς, θὰ μᾶς δώσῃ πλατύτερες πληροφορίες γιὰ τὶς πρῶτες αὐτὲς ἀρχὲς τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου. Ὅταν λευθερώθηκε τὸ ἔθνος, σὲ μιὰ σπασμωδική, ἐνθουσιαστικὴ μὰ παιδιάτικη ἀτοπία μιᾶς ἑλληνικῆς Ἀναγεννήσεως, στὰ γράμματα καὶ τὶς τέχνες—ἡ ψευτοκλασικὴ αὐτὴ ἐποχὴ μᾶς ἔδωκε ψυχρὲς μιμήσεις ὅλων τῶν ἀρχαίων εἰδῶν τοῦ λόγου: ἐποποιΐες, βίους παραλλήλους, εἰδύλλια, ἐκλογὲς κλπ.—οἱ τραγωδίες πλημμύρισαν στὴν Ἑλλάδα. Πλούσιοι καὶ πατριωτικοὶ ἄνθρωποι, μέσα στὸ μεθύσι αὐτό, ἀφῆκαν κληροδοτήματα γιὰ διαγωνισμοὺς δραματικούς, στοὺς ὁποίους οἱ βραβευόμενοι μαζὶ μ' ἕνα χρηματικὸ βραβεῖο, πέρνανε κ' ἕνα κλαδὶ δάφνης ἢ ἐλιᾶς, ὅπως οἱ ἀρχαῖοι ὀλυμπιονίκες. Καὶ κάθε χρόνο, μαζὶ μὲ τὰ βραβευόμενα ἔργα, στὰ ὁποῖα ἦσαν κριτὲς καθηγητὲς τοῦ Πανεπιστημίου, φιλόλογοι, γιατροὶ καὶ νομικοὶ ἀκόμα, ἔχοντας ὡς μόνον ὁδηγό τους τοὺς κανόνες τοῦ Ἀριστοτέλη, βλέπανε τὸ φῶς καὶ δεκάδες ἀπὸ ἄλλα ἔργα, παινεμένα ἢ ἀπορριμένα, ποῦ κανένα ἀπ' αὐτὰ δὲ μπόρεσε νὰ σταθῇ στὸ θέατρο, τροφοδοτημένο πάντα ἀπὸ μεταφράσεις ξένων ἔργων τῆς τελευταίας γραμμῆς, μὲ κάποιες παρωδίες πότε-πότε τῶν ἀρχαίων τραγικῶν, κι ἀπὸ τοὺς καινούργιους τοῦ Σαίξπειρ, τοῦ Σύλλερ καὶ ἄλλων, μικρῶν καὶ μεγάλων, σ' ἕνα ἀνακάτωμα ἀξιοδάκρυτο. Φθάνει νὰ σημειωθῇ, γιὰ τὸ παράξενο τοῦ πράγματος, πῶς μέσα σ'αὐτὴ τὴ μάταια νεοελληνικὴ δραματοπλημμύρα τῶν ἀρχαίων καὶ τῶν βυζαντινῶν τραγωδιῶν, φάνηκαν δραματογράφοι, ὅπως ἕνας γυμνασιάρχης Ἀντωνιάδης, βραβευμένος σ' ὅλους τοὺς διαγωνισμοὺς ποῦ μποροῦν νἀριθμήσουν καθένας τους, τόσα ἔργα, ὅσα καὶ ὁ Κάλδερον καὶ ὁ Λόπε δὲ Βέγκα. Ἐννοεῖται ὅμως πῶς μὲ τέτοιους ὅρους καὶ τέτοιες ψεύτικες συνθῆκες ἀπὸ μέρος συγγραφέων, ἠθοποιῶν καὶ κοινοῦ, δὲν μποροῦσε βέβαια νὰ δημιουργηθῇ ἕνα νεοελληνικὸ θέατρο, ἄξιο καὶ λόγος κἂν νὰ γίνῃ γι' αὐτὸ ἄλλος, ἀπὸ τὸ λόγο τοῦ ψυχροῦ ἱστορικοῦ ποῦ θὰ ἐξετάσῃ κάποτε μιὰ ἐποχὴ καὶ μιὰ ψυχικὴ κατάσταση τοῦ ἔθνους. Ἀρκεῖ νὰ σημειωθῇ μονάχα, πῶς ἀπὸ ὅλη τὴν τεραστια καὶ ψεύτικη αὐτὴ παραγωγή, μόλις μπορεῖ νὰ ξεχωρίσῃ ἕνας Βερναρδάκης, ποῦ στὰ ἀρχαϊκὰ καὶ βυζαντινὰ του δράματα, μερικὰ ἀπὸ τὰ ὁποῖα εἶχαν λίγες ἐπιτυχίες στὸ θέατρο, κάποια ἀδύνατη δραματικὴ πνοὴ ξεχωρίζει κάποτε, πνιγμένη ὅμως πάντα στὴν ἄδεια ρητορικὴ τῆς ἐποχῆς του.

* * *

Τὸ νεοελληνικὸ θέατρο μπορεῖ νὰ πῇ κανεὶς πῶς ἄρχισε νὰ μπαίνῃ δειλὰ στὴ σφαῖρα τῆς ζωντανῆς τέχνης, μόλις στὰ τελευταῖα χρόνια καὶ εἰδικώτερα τὴν τελευταία δεκαετία. Ἡ παράδοση ἡ ἀρχαία καὶ ἡ παράδοση ἡ ψευτοκλασσική, μὲ διαφορετικοὺς τρόπους κάθε μία, κρατήσανε τεχνίτες καὶ κοινὸ σὲ μιὰ κατάσταση νεκροφανείας. Καὶ ὅπως εἶπε ὁ Λέσιγκ στὴν «Ἀμβούργειο Δραματουργία», εὐκολώτερο εἶναι νὰ δημιουργήσῃ κανεὶς ἕνα θέατρο ἀπὸ τὸ μηδέν, παρὰ νὰ διορθώσῃ ἕνα θέατρο διεφθαρμένο. Ἡ ἀνάσταση ὕστερ' ἀπ' αὐτὰ τοῦ νεοελληνικοῦ θεάτρου φυσικὸ εἶναι ὅτι γίνεται τόσο ἀργά, δειλὰ καὶ μετρημένα. Ὁπωσδήποτε γίνεται. Ἡ πνοὴ τῆς ἀλήθειας ποῦ χύθηκε στὰ ἄλλα εἴδη τῆς τέχνης, μὲ τὴ ζωντανὴ γλῶσσα καὶ τὴ νέα ζωὴ τοῦ ἔθνους, ἄρχισε νὰ φυσᾷ ζωογονητικὴ καὶ στὸ θέατρο. Τὸ «Βασιλικὸ Θέατρο», ἕνα γενναῖο χάρισμα τοῦ Βασιλέως στὴν τέχνη τοῦ τόπου του καὶ ἡ «Νέα Σκηνή», δημιούργημα ἑνὸς ποιητῆ, μὲ ὅλες τὶς ἀτέλειες καὶ ὅλες τὶς παραχωρήσεις ποῦ ἔκαναν στὰ διεφθαρμένα γοῦστα τοῦ κοινοῦ, συντελέσανε πάντα ἀρκετὰ γιὰ τὴ σιγαλὴ αὐτὴ καὶ ἀργὴ ζωογόνηση τοῦ θεάτρου. Σήμερα ἡ θεατρική μας φιλολογία ἔχει μερικὰ ἔργα ποῦ μπορεῖ μὲ θάρρος νὰ τὰ δείξῃ στὸν κόσμο, ὅπως τὰ δράματα τοῦ καϋμένου τοῦ Καμπύση, ποῦ τόσο γρήγορα ὁ θάνατος τὸν ἅρπαξε ἀπὸ τὴν τέχνη, τοῦ Παλαμᾶ τὴν «Τρισεύγενη», γνωστὴ στοὺς ἀναγνώστες τῆς «Ζυγαριᾶς», τοῦ Ξενοπούλου τὸ «Μυστικὸ τῆς Βαλέραινας», τοῦ Ἐφταλιώτη τὸν «Βρουκόλακα» καὶ μερικὰ ἄλλα. Δὲν εἶναι ἡ ὥρα σ' ἕνα γενικὸ ἄρθρο ποῦ θέλησα νὰ δώσω μιὰ συνοπτικὴ ἰδέα τῆς θεατρικῆς μας ζωῆς, νὰ μπῶ σὲ περισσότερες λεπτομέρειες καὶ ἀναλύσεις. Στὸ μέλλον θὰ μοῦ δοθῇ ἡ εὐκαιρία νὰ μιλήσω εἰδικώτερα καὶ ἐπικαιρότερα. Ἐκεῖνο ποῦ εἶμαι εὐχαριστημένος νὰ σημειώσω σήμερα εἶναι ὅτι ἀνάμεσα στὰ μάρμαρα καὶ τὰ ἐρείπια μιᾶς μεγάλης ζωῆς, τὸ φτωχὸ λουλουδάκι τῆς νέας τέχνης ἀρχίζει νἀπλώνῃ τὰ δροσερά του πέταλα στὸ φῶς τοῦ ἀθάνατου ἥλιου, ποῦ γέννησε τὴ μεγαλείτερη τέχνη τοῦ κόσμου.

ΠΑΥΛΟΣ ΝΙΡΒΑΝΑΣ

ΛΕΟΝΤΕΙΟ ΛΥΚΕΙΟ

Τὴν πέρασμένη βδομάδα, μπροστὰ στὸν πρέσβη τῆς Γαλλίας καὶ στὸν σεβασμιώτατο ἀρχιεπίσκοπο τῶν Καθολικῶν, ξεταστήκανε οἱ μαθητὲς τοῦ Λεοντείου Λυκείου στὰ Γαλλικά. Ὁ καθηγητής τους κ. Κάρολος Σπάρταλης ποὺ μὲ τὸ γλυκό του τρόπο καὶ μὲ τὴν καλή του μέθοδο ἔχει κάνει τὰ παιδιὰ νἀγαπήσουν τὸ μάθημα, κείνη τὴν ἡμέρα αἰστάνθηκε τὴν ἀνέκφραστη εὐχαρίστησηποῦ τίμιου ἐργάτη ποὺ βλέπει τὴ δουλιά του νὰ μὴν πηγαίνει στὰ χαμένα ἀλλὰ νὰ πετυχαίνει καὶ νὰ θαματουργεῖ.

Τὸ Λεόντειο Λύκειο μὲ τὸν ἀκούραστο καὶ ἀγαθώτατο διευθυντή του Δὸν Λαμπὲλ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους δασκάλους του, ποὺ δουλεύουνε μ' ἐνθουσιασμὸ καὶ καλοσυνείδητα, εἶναι ἀπὸ τὰ λίγα καλὰ σχολειά μας καὶ πρέπει νὰ περηφανεύεται γι'αὐτὸ ἡ πόλη μας. Αὐτὸ ποὺ φαντάζουνται μερικοὶ στενοκέφαλοι καὶ τὸ συχνολένε πῶς τὰ ξένα σχολειὰ δουλεύουνε ἐδῶ στὸν τόπο μας προπαγαντιστικά, δὲ μπορεῖ νὰ κολλήσει στὸ Λεόντειο Λύκειο. Ὅποιος θελήσει νὰ ἰδεῖ πῶς λειτουργεῖ τὸ σχολειὸ αὐτό, δὲ θὰ δυσκολευτεῖ καθόλου νὰ πιστέψει ὅτι καὶ στὸ Λεόντειο γίνεται μιὰ προπαγάντα, μὰ τέτια ποὺ νὰ φτιάνει πολῖτες Ἕλληνες μὲ μόρφωση γερή, κι ὄχι δασκαλική, καὶ μὲ φρονήματα Ἑλληνικώτατα.

ΕΝΑΣ ΡΩΜΙΟΣ

Ο ΔΡΟΜΟΣ

Ἀνοιξιάτικη, χαρισάμενη μέρα. Πρωὶ ἀκόμα. Ἡ θάλασσα γυαλί, τὰ βουνὰ τῆς στεριᾶς κοντυλένια, καμαρωτά, βυθισμένα σ' ἕνα διάφανο σύννεφο. Ὅλα φῶς, χρῶμα, μυρουδιά. Ἡ γῆς καθὼς τὴ χάδεβε ὁ ἥλιος λὲς κι ἀνάσαινε. Ἕνας ἀχνὸς ἔβγαινε ἀπὸ χάμω σὰ νὰ εἶταν πνοή της. Ποῦ νὰ κάνῃς, ποῦ νὰ γυρίσῃς καὶ νὰ μὴν ἀναγαλιάσῃ ἡ ψυχή σου. Τὸ κάστρο στρωμένο μὲ χαμομήλια ποῦ μοσκοβόλαγαν, μὲ ἀγριοβιολέττες, μὲ λογιῶνε λογιῶνε λουλουδάκια καὶ πρασινάδα, ποῦ τάλουζε ἀπ' ἀψηλὰ ὁ ἥλιος μὲ τὸ χρυσάφι του. Ζωντανεμένα, γαληνεμένα ὅλα κεῖ πάνου, ἀπαλοχάδεβαν τὴν ψυχή, σοῦ μιλοῦσανε μὲ τὴ μυστικιὰ γλώσσα τους ποῦ τράβαγε ἴσια στὴν καρδιά.

Ἀνεβασμένος ὁ καπετὰν Θύμιος σὰν πάντα ἀπάνω στὸ κάστρο, τέντωνε τὰ μάτια, ἄνοιγε τὸ στόμα γιὰ νὰ ρουφήξῃ ὅλες ἐκεῖνες τὶς μυρουδιὲς ποῦ εἶταν ἔτσι σὰν μπάλσαμο στὴ γέρικη καρδιά του. Παληκάρι τοῦ ἀγώνα ζοῦσε μιὰ ἥσυχη ζωὴ στὸ νησὶ μὲ τὰ λίγα παραδάκια ποῦ τοῦ ἔδινε τὸ κουβέρνο σὰ λεημοσύνη. Καὶ ζοῦσε ἀπαραπόνερτα, τοῦ ἔρτανε μόνο ποῦ ἔβλεπε τὴν πατρίδα του λέρτερη.

Θὰ εἶχε κάμποση ὥρα στὸ καστρο σὰν ἄκουσε κουβέντες κάτω ἀπὸ τὸ βράχο. Σκύβει καὶ βλέπει κάμποσους ἀργάτες ποῦ κρατοῦσανε κάτι ἀψηλά, μυτερὰ κοντάρια στὰ χέρια. Ἕνας ἄλλος μὲ μιὰ κορδέλα ἁπλωμένη μετροῦσε τὸν τόπο.

Ἀπόρησε. Τί νὰ θέλουνε αὐτοὶ τάχατες στὸ κάστρο. Περίμενε πῶς θὰ φύγουνε. Μὰ αὐτοὶ τὴ δουλειά τωνε.

Περίεργος κατεβαίνει τότες ἀπὸ τὸ κάστρο, ζυγώνει ἕνανε ἀπὸ δάφτους καὶ τονὲ ρωτάει.

— Τί τρέχει, πατριώτη ;

— Τὸ δρόμο σημαδέβουμε, τοῦ ἀποκρίνεται κεῖνος ἀδιάφορα.

— Ποιόνε δρόμο; παιρνάει ἀπὸ δῶ κάνας δρόμος;

— Θὰ περάσῃ ἂ δὲν παιρνάει.

Ὁ καπετὰν Θύμιος κοντοστάθηκε λίγο.

— Καὶ τὸ βράχο αὐτόνε τί θὰ τονὲ κάνετε, μαθές ;

— Ὅσο γι' αὐτό. Βουνὰ μπορεῖς νὰ ξεθεμελιώσῃς σήμερις. Δύο τρία φουρνέλα καὶ πάει δουλειά του.

Ὁ καπετὰν Θύμιος ἔφερε τὸ χέρι στὸ κούτελο.

— Δηλαδὴ πάει νὰ πῇ θὰ χαλάστε τὸ κάστρο ;

— Μὰ δὲν τὸ βλέπεις, χριστιανέ μου, πῶς δὲν μπορεῖ νὰ γίνῃ κι ἀλλοιώτικα; τοῦ ἀποκρίθηκε ὁ ἀργάτης καὶ τὸν ἄφησε ἀπορώντας γιὰ τὴν ψιλολογία τοῦ γέρου.

Ξερὸς ὁ καπετὰν Θύμιος. Ὁ κόσμος τοῦ ἦρθε ἄνω κάτω. Νὰ χαλαστῇ τὸ κάστρο. Αὐτὸ δὲν τὸ χωροῦσε ὁ νοῦς του. Ποιὸς τάποφάσισε τέτοιο πρᾶμα; Νὰ ρωτήσουνε αὐτόνε νὰ τοὺς πῇ τί ἀξίζει τὸ κάστρο. Χωρὶς τὸ κάστρο ποιὸς θὰμπόδιζε τοὺς Τούρκους νὰ πατήσουνε τὸ νησί ; Τὸ κάστρο νὰ τὸ προσκυνᾶνε, καντήλια νὰ τοῦ ἀνάβουνε, γιατὶ τοὺς ἔσωσε, γιατὶ τοὺς ἔδωκε λεφτεριά.

Γύρισε μέσα στὴν πόλη φαρμακωμένος. Νόμιζε πῶς θἄβλεπε παναστατημένο τὸν κόσμο. Γελάστηκε. Κανεὶς δὲν κουνιότανε, κανεὶς δὲν ἔδειχνε τὴν παραμικρὴ ταραχή. Πιάνει κάποιονε καὶ τοῦ λέει.

— Τἄμαθες ; πάει τὸ κάστρο.

Νόμιζε πῶς θὰ ξιπποστῇ, πῶς θὰ κλάψῃ.

— Γιὰ νέο μοῦ τὸ πουλᾷς μπάρμπα Θύμιο; παλιὰ δουλειὰ τούτη.

Ἀποκρίθηκε ἥσυχα ἥσυχα ὁ ἄλλος.

Περίεργο. Παλιὰ δουλειὰ καὶ νὰ μὴν πάρῃ χαμπάρι αὐτός. Μὰ ποιὸς ὑποκινάει τὶς δουλειὲς αὐτές ; ποιὸς διάολος βάλθηκε νὰ φάῃ τὸ κάστρο ; Καὶ γιὰ ποιόνε λόγο ;

Ἀπαντάει ἄλλονα.

— Λοιπὸν ἀντίο κάστρο, αἴ ;

— Ἂς εἶναι καλὰ ὁ Δήμαρχός μας. Νὰ τονὲ χαιρόμαστε. Καταλαβαίνουμε Δήμαρχο τώρα.

— Δηλαδὴ τοῦ λόγου του τὰ κατταφέρνει αὐτά ;

— Ἀμ δά ; καὶ ποιὸς ἄλλος.

— Γιὰ ποιὰ ἀνάγκη ;

— Ἀνάγκη κι ἀνάγκη· δὲν ἔχουμε ἕνα μέρος νὰ σεργιανίσουμε, νὰ πάρουμε λίγο ἀέρα· εἶναι τὸ κάστρο ποῦ φράζει τὸ δρόμο σὰν μποῦφος.

Ἔτσι λοιπό. Βρὲ τοὺς ἀθεόφοβους. Σεργιάνι θέλουνε λοιπὸ νὰ κάνουνε. Γι' αὐτὸ δὲν τοὺς ἀρέσει τὸ κάστρο. Τοὺς κόβει λέει τὸν ἀέρα. Γι' αὐτὸ πρέπει νὰ πέσῃ. Κι ὅλα αὐτὰ ὁ καινούριος ὁ Δήμαρχός μας ποῦ τονὲ βγάλαμε τὶς προάλλες μὲ τούμπανα. Μωρὲ δὲ θὰ πέσῃ φωτιὰ νὰ τονὲ κάψῃ ;

Ἀπὸ τότες δὲν ξαναπάτησε πιὰ στὸ κάστρο του τἀγαπημένο. Δὲν εἶχε καρδιὰ νὰ ζυγώσῃ κεῖ. Κόσμος καὶ κοσμάκης πήγαινε κάθε μέρα καὶ χάζεβε μὲ τοὺς ἀργάτες ποῦ δουλέβανε, καὶ τὰ φουρνέλλα ποῦ σκάζανε μὲ διαβολικὸ κρότο.. Ὁ δήμαρχος ὅλο καμμάρι. Ἀπάνω ἀπὸ τοὺς ἀργάτες ὅλο καὶ διαταγὲς ἔδινε. Βιαζότανε κιόλας νὰ τελειώσῃ τὸ γληγορώτερο ἡ δουλειὰ μπᾶς καὶ πέσῃ τὸ κόμμα του ποῦ εἴτανε στὰ πράματα, καὶ τοῦ τύχουνε δυσκολίες. Βάσταξε μῆνες ἡ δουλειά του, κι ὁ καπετὰν Θύμιος ἄλλαξε δρόμο. Πήγαινε τώρα σεργιάνι κατὰ τὴν ἄλλην ἄκρια τοῦ νησιοῦ, μακριάθε ἀπὸ τὸ κάστρο, πολὺ μακριὰ γιὰ νὰ μὴν ἀκούῃ τὰ φουρνέλλα ποῦ τοῦ πληγώνανε τὴν καρδιά. Μὰ τὶς πιότερες φορὲς δὲν ἔβγαινε καὶ διόλου ἀπὸ τὸ σπίτι του. Δὲν εἶχε πιὰ καὶ γοῦστο τὸ σεργιάνι. Τὶς ὀμορφιὲς τοῦ κάστρου ποῦ νὰ τὶς ξανάβρῃ ἀλλοῦ. Πολλὲς φορὲς τὸν ἔπαιρνε τὸ παράπονο.

— Μωρὲ δὲ λυποῦνται, καρδιὰ δὲν ἔχουνε αὐτοὶ οἱ ἀθρῶποι; Τί τοὺς πείραζε μωρὲ τὸ κάστρο; Ἢ γιατὶ τοὺς διαφέντεψε μιὰ φορά, ριχτήκανε τώρα σὰν τὰ κοράκια νὰ τὸ φᾶνε;

Ἄλλοτες μοιρολογοῦσε σὰ νὰ εἶχε πεθαμμένο μπροστά του. Ἔπειτα ἀπὸ κάμποσο καιρὸ ἀρρώστησε ἀπὸ τὸν καημό του. Στὴν ἀρρώστεια του, σὰν πήγαινε κανένας γνωστός του νὰ τονὲ δῇ, ὅλο γιὰ τὸ κάστρο ρωτοῦσε. Σὰν τοῦ λέγανε πῶς πάει νὰ τελειώσῃ ὁ δρόμος, ἡ καρδιά του ράγιζε.

— Καλύτερα νὰ πεθάνω, νὰ μὴ δοῦνε τὰ μάτια μου τέτοιο κακό.

Μὲ καιρὸ ζεγέρεψε καὶ μπόρεσε νὰ ξαναβγῇ. Ἡ δουλειὰ εἴτανε πιὰ τελειωμένη. Μὰ δὲν τοῦ ἔκανε καρδιὰ νὰ πάῃ νὰ δῇ. Ἄκουγε μόνο ποῦ λέγανε πῶς ὁ δρόμος εἴτανε μιὰ μορφιὰ κι ἔσκαζεν ἀπὸ τὸ κακό του. Σὰν τοῦ εἴπανε πῶς ὁ δήμαρχος σκόπευε νὰ γιορτάσῃ τὸ ἔργο του, πρὶν παραδώσῃ τὸ δρόμο στὸ μεταχείρισμα, ἀγρίεψε.

— Ἀκοῦς ἐκεῖ ξαδιαντροπιά. Μὰ ἔννοια σου καὶ θὰ σοῦ τονὲ σιγυρίσω ἐγὼ μιὰ χαρὰ τὸν κὺρ δήμαρχο.

Τί σκόπευε νὰ καταφέρῃ κανένας δὲν ἤξερε· οὔτε κ' ἔδωσε κανένας προσοχὴ στὴ φοβέρα του. Τί νὰ φοβηθῇ ἔπειτα κοτζὰμ Δήμαρχος ἀπὸ τὸν καπετὰν Θύμιο. Μὰ ἔχει κάποτες κ' ἡ ἀδυναμία τὴ δύναμή της.

Σὰν ἦρθε ἡ μέρα τοῦ πανηγυριοῦ, ὁ κόσμος ὅλος εἴτανε συναγμένος στὴ θέση ποῦ εἴτανε ἄλλοτες τὸ κάστρο. Στὸ μέρος αὐτὸ φτειάσανε ἕνα μικρὸ πάλκο ποῦ τὸ ντύσανε μὲ δάφνες καὶ μὲ σμέρτα. Ἀπὸ κεῖ κἄβγαζε τὸ λόγο ὁ δήμαρχος ποῦ τοῦ τὸν εἶχε σκαρώσει ὁ δάσκαλος μὲ ἑλληνικοῦρες βαθειὲς καὶ μὲ κάτι ἐπίθετα χτυπητὰ ποῦ ὁ κοσμάκης κι ἂς μὴν τὰ κατάλαβε, τὰ χεροκρότησε ὅμως μὲ ζούρλια. Σὰ βροντοφώνησε καὶ τὴν τελευταία λέξη ἑτοιμάστηκε νὰ κατέβῃ ἀπὸ τὸ πάλκο, μισοδακρυσμένος ἀπὸ τὴ συγκίνηση. Τὰ παλαμάκια καὶ τὰ ζήτω δὲν πάβανε. Μὰ τὴ στιγμὴ ἐκείνη σὰν μπόμπα σκάζει ἀπ' ἀψηλὰ μιὰ φωνή :

— Φτοῦ σας μασκαράδες.

Κάνουνε ὅλοι ἀπάνω καὶ τί νὰ δοῦνε. Ἀψηλὰ στὴν κορφὴ τοῦ βράχου ποῦ εἶχ' ἀπομείνει στεκότανε σὰν ὄρνιο ὁ καπετὰν Θύμιος καὶ τοὺς κοίταζε.

Ὁ καπετὰν Θύμιος ξεδικήθηκε.

ΚΩΣΤΑΣ ΠΑΡΟΡΙΤΗΣ

Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ

Ο ΚΟΛΠΑΔΟΡΟΣ

Φίλε «Νουμᾶ»,

Πολὺ σωστὰ τοῦ τὰ εἶπε ὁ συνάδερφός μου κ. ΓιάννοςΤσικούρας τοῦ μακροσκελέστατου ὑπουργοῦ μας στὸν Ἀριθμό σου 147. Μὰ γιατὶ ν' ἀπορεῖ μὲ τὸ «κόλπο» τοῦ κ. Ὑπουργοῦ ; Ἡ Μακροσκελότητά του εἶναι παλιὸς κολπαδόρος ἀπὸ τὸ ξακουσμένο Χαβιαρόχανο· ὅπως ὁ σκύλος πάντα θὰ γυρίσει στὸ τυρὶ ποὺ βγάζει, ἔτσι λένε κι' ὁ παλιὸς κολπαδόρος ἀδύνατο νὰ βρεῖ ἐφκαιρία, νὰ μὴν ξαναθυμηθεῖ τὰ παλιά του κόλπα.

Καὶ θυμᾶμαι τώρα τί μᾶς ἔγραψε μιὰ φορὰ μιὰ γερμανικὴ ἐφημερίδα. Μᾶς ἔλεγε πῶς εἴμαστε «Λε»βαντίνοι μικρεμπόροι ποὺ σουφρώσαμε τὸ ἑλληνικὸ »ὄνομα». Τότες, θυμᾶμαι, θύμωσα, κι' ἀπὸ τρίχα νὰ μονομαχήσω μὲ τὸ συντάχτη. Καλὰ ὅμως ποὺ σώπασα, γιατὶ τώρα θὰ μποροῦσε ἴσως νὰ μοῦ δείξῃ τί κολπαδόρο ἔχουμε ὑπουργὸ τῆς Παιδείας (!) καὶ νὰ μὲ ρωτάει ἂ δὲν εἶχε τότες κάπως δίκιο...

Φαντάσου ἂν καμιὰ μέρα στείλει ὁ κ. Ὑπουργὸς καμιὰ πανταχοῦσα στὰ σκολιά, μιλῶντας γιὰ Σωκράτες κι' Ἀριστεῖδες καὶ Φωκίωνες! Εἶναι καλὸς νὰν τὸ κάνει· τότες, ἂν εἴμουνα ἐγὼ παιδί, νομίζω θὰ μ' ἔτρωγαν τὰ δάχτυλά μου νὰν τ' ἀνοίξω ὡς ἐκεῖ ποὺ μποροῦνε νὰ τεντωθοῦν.

Πρόθυμος

ΚΩΣΤΑΣ ΜΑΤΣΟΥΚΗΣ

ΜΩΣΑΪΚΑ

Ἀπὸ τοὺς μύθους Ἰβὰν Κριλόφ:

Ἀετὸς καὶ κοῦκος:

Εἰχ' ἑνὸς κούκου κάμποσον ἀέρα
Παρμένα νὸ κεφάλι του μιὰ μέρα
Καὶ θέλησε ὁ κουτὸς καλὰ καὶ σώνει
Νὰν τόνε κάνει ὁ χρυσαετός... ἀηδόνι.

Σὰν ἔλαβεν ὁ κοῦκος τόση χάρη
Κλαρόνει σὲ μιὰ φτέρη μὲ καμάρι
Κ' ἐκεῖ ἀηδονάκι τόρα προσπαθεῖ
Νὰ ψάλῃ ἁρμονικά, νὰ θαυμασθεῖ.

Μὰ σὰν τί λέτε τάχα τοῦ συνέβη;
Ἐνῷ νὰ κελαϊδήσει ἐκεῖ παλαίβει
Φεύγουν καὶ φεύγουν τὰ πουλιὰ γελῶντας
Κι ἀπόμεινε... σὰν κοῦκος τραγουδῶντας.

Ὁ Κοῦκος τότε θυμωμένος τρέχει
Στὸ χρυσαετὸ καὶ μ' ὅση φωνὴν ἔχει
«Ἐκδίκηση!» φωνάζει· «Γιὰ στοχάσου
»Ἀηδόνι νὰ μὲ κάνει ἡ Ἀφεντιά Σου...

»Καὶ τἄλλα τὰ πουλιά σου νὰ τολμήσουν
»Ὀμπρός μου τὸ τραγοῦδί μου νὰ βρίσουν
»Καὶ νὰ πετάξουν ὅλα τους μακριά!..»
Μὰ κι ὁ ἀητὸς τοῦ λέει τότε μὲ βιά:

«—Φίλε, ὦ πόσο μοῦ εἶσαι γελασμένος!
»Ἐγὼ εἶμαι ὁ Βασιλιᾶς ὁ διωρισμένος,
»Δὲν εἶμαι ὅμως Θεός· ἀφοῦ τὸ θέλει
»Νὰ γίνει ἀηδόνι ὁ Κοῦκος δὲ μὲ μέλλει:
»Τὸ ἀξίωμα τοῦ δίνω τὸ μεγάλο·
»Ὡς πρὸς τὴν ἀξιοσύνη του ὅμως... ἄλλο!

ΓΙΑΝΝΗΣ ΠΕΡΓΙΑΛΙΤΗΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

«Η ΧΙΑ ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ, μυθοπλαστία κτλ. ὑπὸ Γερασίμου Μαυρογιάννη, Κεφαλλῆνος. Ἐν Ἀθήναις 1905».

Τοῦ κ. Μαυρογιάννη θυμᾶμαι πάντα κάτι ὄμορφους στίχους τυπωμένους σ' ὅλες τὶς ὑποφερτὲς κι ἀνυπόφορες ἀνθολογίες ποὺ βγήκανε ἴσαμε σήμερα. Οἱ στίχοι ἐπιγράφουνται «ὁ Ναύτης τοῦ Ἰονίου» κι ἀρχινᾶνε θαρρῶ·

Στὴ μέση τοῦ πελάου, μέσ' τὰ κύματα,
ἀνάμεσα Σκηνάρι καὶ Κεφαλλονιὰ
καράβι πλουμισμένο ἐταξίδευε...

Ὅσες φορὲς μουρχόντουσαν ἀνατριχίλες μὲ τοὺς Λασσάνειους ψευτοϊάμβους τῶν δαφνοστεφανωμένων τενεκέδω μας, θυμόμουνα τοὺς ὄμορφους κι ὀλόδροσους αὐτοὺς ἰάμβους τοῦ κ. Μαυρογιάννη κ' ἔτσι ἔνιωθα κάπια ἀνακούφιση καὶ κάπια ζεστασιὰ στὴν ψυχή μου.

Κρῖμα ποὺ τοὺς ἰάμβους αὐτοὺς πῆγε καὶ τοὺς χάλασε μὲ τὸ τελευταῖο μακροσκελέστατο, σὰν τὸν κ. Καραπάνο, καὶ ψυχρότατο, σὰν Ἀμπελάδικο δρᾶμα, ποίημά του ὁ κ. Μαυρογιάννης. Τὸ κακόμοιρο ναυτόπουλο τοῦ Ἰονίου τόπνιξε καὶ μαζί του καὶ τὴ καλὴ θύμηση ποὺ θἄφηνε γιὰ ποιητής. Ἡ «Χία Εὐφροσύνη» θὰ χρησιμέψει στὴν καλὴ αὐτὴ θύμηση γιὰ βαριὰ καὶ χοντροδουλεμένη ταφόπετρα.

Τὸ ποίημα—τὸ λέμε, βλέπετε, καὶ *ποίημα* ἀπὸ σεβασμὸ στὴν ἡλικία καὶ στὴν ἄλλη, τὴ σοβαρὴ ἱστορικὴ ἐργασία, τοῦ κ. Μαυρογιάννη—θὰ εἴταν ὑποφερτὸ ἂν τυπωνόταν στὸ 1840· μὰ γιὰ τὸ 1905, μὲ λύπη τὸ γράφω, μόνο γιὰ ἀδιάβαστο καλοτυπωμένο βιβλίο μπορεῖ νὰ περάσει. Ὄχι μόνο ἡ γλώσσα σου, μὰ καὶ ἡ τεχνοτροπία του, καὶ ἡ ὑπόθεσή του ἀκόμα, εἶναι περασμένης, πολὺ περασμένης ἐποχῆς. Μιὰ στροφή, ὅποια τύχει, θὰ σᾶς μιλήσει καλύτερα ἀπὸ μένα·

...Ν' ἀνακυκᾷ τὰ στήθη του
πλὴν ἡ ὀργὴ δὲν παύει,
καὶ λύσιν ἀνηγγέλλετο
ταχεῖαν ὅτι θὰ λάβῃ
τὸ δρᾶμα αἱματηράν.
Ἀλλ' ὁ δερβίσης ἄφροντις
προφήτου ἔλαβε σχῆμα
καὶ πάλιν αὐθαδέστερος
εἰς ἕκαστόν του ρῆμα
νέαν ἐκφέρει ἀράν.

Ἔτσι τραβάει τὸ ποίημα, δὲν ξέρω—γιατὶ οὔτε τοὺς διάβασα ὅλους, οὔτε κἀν τοὺς μέτρησα—σὲ πόσες χιλιάδες στίχους. Μὰ ὅπως στὴν ἀτέλιωτη Σαχάρα ὑπάρχουν ποῦ καὶ ποῦ μικροὶ δροσερότοποι μὲ βαθύσκιωτες φοινικὲς καὶ μὲ κρύσταλα νερὰ νὰ ξεκουράζεται ὁ διαβάτης, ἔτσι καὶ στὴν ποιητικὴ Σαχάρα τοῦ κ. Μαυρογιάννη βρίσκουνται, ἀργὰ καὶ ποῦ δυστυχῶς, τέτοιοι δροσεροὶ τόποι γιὰ νὰ ξαποσταίνουν ὅσοι ἀποτολμήσουνε νὰν τὴ διαβοῦν, ἀκόμα καὶ καβάλα σὲ γκαμήλα.

Νὰ μιὰ τέτια ὅαση:

Στὴν ἀγκαλιά σου θάλασσα,
ποὺ πέφτω, πόνεσέ με·
μὲ τὴ μικρὴ βαρκούλα μου
στὴ Χίο πέρασέ με
τὸ ἄστρον πρὶν ἐβγῇ.
Καὶ στρῶσε μου στὴν πλάτη σου
τὴν ἀργυρῆ γαλήνη·
κρύψε βαθιὰ τὰ κύματα
καὶ φέρε τὴ Φροσύνη
στοῦ Νέανδρου τὴ γῆ.

Εἶναι πλατὺ τὸ πέλαγο,
κι ὅπου γυρίσω δρόμοι·
τἀστέρινον ἀλφάβητο
δὲν ἔμαθα, κι ἀκόμη
νὰ λάμνω εἶμαι δειλή.
Σταυρώνουν δρόμοι ἀμέτρητοι
καὶ στὸν πλάτὺν αἰθέρα,
πλὴν τἄστρα ταξειδεύουσι...

Ὕστερ' ἀπ' αὐτὸ τὸ ἀπαίσιο ταξειδεύουσι κόβεται ἡ ὅαση γιὰ νὰ ξαναρχίσει ἡ πλατιὰ Σαχάρα.

Τί φοβερὸ αὐτό! Νἄχει ὁ κ. Μαυρογιάννης γράψει τὸ «Ναύτη τοῦ Ἰονίου», νἄναι πατριώτης τοῦ Λασκαράτου, νὰ κάθεται τώρα στὴν Κέρκυρα καὶ νὰ γράφει «Χίας Εὐφροσύνας» καὶ πρόλογους γιὰ γλώσσα καὶ γιὰ ποίηση ποὺ μπορούσανε νὰ τιμήσουνε μοναχὰ ἕνα Βάλβη κ' ἕναν Ἀμπελᾶ. Κρῖμα! Κρῖμα!

Ὀτ.

Τυμφρηστοῦ. — Τραγούδια τῆς Ἀγάπης. — Ἀθῆναι 1905.—σελ. 227.—Τυμφρηστὸς εἶναι ὁ κ. Δημήτρ. Σ. Παπαδόπουλος, ὁ πρῶτος καὶ καλήτερος ἀπὸ τοὺς ποιητάδες ποῦ φιγουράρουν κάθε ἀπόγιομα στὴν «Ἀστραπὴ» καὶ στὴν «Ἑσπερινὴ» καὶ ποῦ λέγουνται Μπακανάκης, Κ. Μισαηλίδης, Ροντήρης, Πούλια, Φιλομήλα, κτλ. Εἶναι μεγάλος ποιητής, τὸ λέει ὁ ἴδιος στὸν πρόλογο τοῦ βιβλίου του ὅπου δημοσιεύει τὰ ποιήματά του «ἅτινα εὐμενῶς λίαν ἐδέχθη τὸ κοινόν, εἰς τοῦτο δὲ ὀφείλονται καὶ πολλαὶ συγχαρητήριοι ἐπιστολαί, ἃς ἔλαβον κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο παρὰ διαφόρων προσώπων, ὡς καὶ πλεῖσται ἀφιερώσεις εἰς ἐμὲ ποιημάτων δημοσιευθέντων ἐν τῇ ἐφημερίδι «Ἀστραπῇ». Ἡ Κριτικὴ θἀσχοληθῇ μιὰ μέρα παρὰ πολὺ μὲ τὰ τραγούδια αὐτά, ποῦ ἐδημιούργησαν τὴ σχολὴ τῶν «Ἑσπερινῶν ποιητάδων», γιὰ νὰ γίνῃ κάποια ἀντίδραση κατὰ τοῦ Κιμωνισμοῦ. Ὁ Τυμφρηστός, λέει στὸν πρόλογό του, δὲν εἶναι μαλλιαρός, ἀλλά... δικηγόρος, καὶ δικηγόρος μὲ μεγάλη πελατεία· ἀντιπροσωπεύει μὲ τὰ ἴδια τους τὰ λόγια, μὲ ὀλάκερα ποιήματά τους βαλμένα στὸ βιβλίο του, ὅλους τοὺς ποιητάδες τῆς νεώτερης Ἑλλάδας ἀπὸ τὸν Π. Σοῦτσο καὶ τὸν Παράσχο, ἴσαμε τὸν κ. Νέη καὶ τὸν κ. Φ. Πανᾶ. Φοβερὸ βουνὸ αὐτὸς ὁ Τυμφρηστός· σὰν ἄγριος κουρσάρος ἔπεσε στὸν Ἑλληνικὸ Παρνασσὸ καὶ τὸν καταδιαγούμισε, ἔχοντας συντρόφια του πιστά, τὸν Μπακανάκη, τὴ Φιλομήλα, τὸν Κοκορέτση κλπ. προστατευομένους τοῦ κ. Κουρούπη. Ἔχει ὅμως καὶ πρωτότυπους στίχους ποῦ δὲν ἀφήνουν ἀσυγκίνητο τὸν ἀναγνώστη καὶ μποροῦνε νὰ τὸν κάνουνε νὰ σκεφτῇ βαθιὰ γιὰ νὰ νοιώσῃ τὴν ὀμορφάδα τους. Νὰ π. χ. τὸ ποίημα «*Ἀληθινὸς Πόνος*», ἀφιερωμένο στὴν ποιήτρια Μαρίκα Πίπιζα :

Καὶ πίπιζα ἀληθινὴ ἂν ἤσουνε Μαρίκα
Δὲν θἄβγαζες ὀξύτερη τοῦ πόνου τὴ φωνή,
Τὴ λύρα δὲν θὰ τόνιζες μὲ πειὸ μεγάλη γλύκα,
Δὲν θἄτρεχαν τὰ δάκρυα σου μὲ φλόγα πειὸ τρανή.

Ἡ πίπιζα νὰ τονίζῃ τὴν λύραν· ὡραία ἰδέα, μὰ τὴν ἁγίαν ψυχὴ τοῦ Ἐξαρχόπουλου. Σ' ἕνα ἄλλο ποίημα «Χορὸς μετημφιεσμένων» βρίσκεται τούτη ἡ ὡραία εἰκόνα :

Μιὰ εἶναι βλάχα λυγερὴ
Γεμάτη χάρη οὐρανία,
Κουστέκια ἀργυρᾶ φορεῖ
Καὶ φαίνεται ἀρειμανία.

Βρίσκουνται καὶ ἄλλα πολὺ καλήτερα. Ὦ κύριε Παπαδόπουλε! κάματε στὸν ἑαυτό σας μιὰ μεγαλότατη ἀδικία· γιατὶ νὰ σπουδάσετε νομικά, ἐνῷ μποροῦσατε νἀφοσιωθῆτε ὀλάκερος στὴν ποίηση καὶ νὰ γράψετε χιλιάδες στίχους γιὰ νὰ τοὺς ἔχουν ὁδηγό τους οἱ Ἑσπερινοὶ ποιητάδες κ' ἔτσι νὰ μπορέσουνε νὰ καταπολεμήσουνε ἀποτελεσματικὰ τὸν Κιμωνισμό; Ἀ! δὲ θὰ σᾶς τὸ συχωρέσουμε ποτὲ αὐτὸ ποῦ ἐκάματε.

ΒΙΒΛΙΟΦΙΛΟΣ

ΚΕΡΔΟΣ 338,685 ΔΡΑΧΜΩΝ

Ναί! **335,320** δραχμὰς ἔδωκε μέχρι τοῦδε τὸ γραφεῖον τοῦ τραπεζομεσίτου κ. **Ἰω. Φωτίου** εἰς τοὺς πελάτας του. Ἤτοι ἐκ τῶν ἀγοραστῶν λαχειοφόρων ὁμολογιῶν ἐκ τοῦ γραφείου του ἔχουν κερδίσει διάφορα ποσά, ἀνερχόμενα εἰς τὸν στρογγυλὸν ἀριθμὸν **329,840** δραχῶν.

Ὁ κ. Ἰω. Φωτίου θέλει ν' ἀναβιβάσῃ τὸ ποσὸν τοῦτο εἰς 1,000,000 δρ. Ἐπεθυμῶν δὲ ἵνα συμμετάσχωσι τούτων πᾶσαι αἱ τάξεις τῆς κοινωνίας ὑποβιβάζει τὴν προκαταβολὴν δι' ἑκάστην λαχειοφόρον τῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης εἰς δραχ. **8** καὶ καλεῖ τοὺς θέλοντας ν' ἀγοράσωσι τοιαύτην νὰ προσέλθωσιν εἰς τὸ τυχηρὸν γραφεῖον του, ὅπου πάντως θὰ κληρωθῇ μετ' ἀμοιβῆς ὁμολογία τις καὶ τί χαρὰ νὰ εἶναι ἡ πρώτη μὲ τὰς **70,000**, χρυσᾶς δραχμὰς τὴν 18 Ἰουνίου ἐ. ἔ. ὅτε γεννήσεται ἡ κλήρωσις.

Ὡσαύτως ἀσφαλίζονται καὶ λαχειοφόροι ὁμολογίαι τῆς αὐτῆς Ἐθνικῆς Τραπέζης διὰ τὴν αὐτὴν εἰς τὸ ἄρτιον κλήρωσιν τῆς 18 Ἰουνίου 1905 ἀντὶ **μιᾶς δραχμῆς** ἑκάστη.

ΧΩΡΙΣ ΓΡΑΜΜΑΤΟΣΗΜΟ

κ. Τσαρλατανίδη.—Ὁ κ. Σ. Σκνίπας, ὅτα μᾶς παρακάλεσε μιὰ φορὰ νὰν τὸν πάρουμε δόκιμο ρεπόρτερ στὴν «Ἑστία», δὲν ἔκρινε δράματα ἔγραφε μικρὰ κοινωνικά, κ' ἐπειδὴ τἄγραφε μὲ πολλὲς ἀνορθογραφίες καὶ ἀσυνταξίες, κ' εἶχε καὶ τὸ κακὸ ἐλάττωμα νὰ χασμουριέται ἀπὸ τὸ πρωΐ ἴσαμε τὸ βράδυ, τοῦ συστήσαμε νἀφήσει τὴν «Ἑστία» καὶ νὰ ξακολουθήσει τὰ μαθήματά του στὸ Γυμνάσιο. Δὲ μᾶς ἄκουσε κ' ἔβγαλε περιοδικὸ γιὰ νὰ βρίζει μ' ἀνοιχτὰ γράμματα ὅτους συντρομητάδες δὲν τὸν πλερώνουνε. Αὐτὸ καλεῖται φιλολογία, κι ὄχι ἐκβίαση. Ἄλλο νὰ θέλεις νὰ πουλήσεις γράμματα ποὺ ἐνδιαφέρουν μιὰ οἰκογένεια κτλ. Ὁ κ. Σκνίπας ὅμως δὲν πουλάει γράμματα· γράφει μοναχά, καϊμάλιστα ἀνοιχτά. - κ. Σ. Φέρ.. Ἀνοῖχτε τὸ τελευταῖο φυλλάδιο τῶν «Παναθηναίων» (ἀριθ. 142, σελίδα 127 στήλ. 1) διαβάστε κάτι νοστιμιὲς ποὺ γράφει ὁ κ. Γρ. Ξενόπουλος γιὰ τὸ ἔ ρ γ ο του καὶ γιὰ τὴ γ λ ώ σ σ α του κ' ἔπειτα κάντε μιὰ τούμπα στὸν ἀέρα. Ἄλλη γιατρειὰ δὲ χωράει. Ὁ κ. Ξενόπουλος μᾶς βεβαιώνει πὼς δουλεύει για τὴ δημοτικὴ γλώσσα καλύτερα ἀπὸ πολλοὺς (ἕνας ἀπὸ τοὺς π ο λ λ ο ύ ς αὐτοὺς εἶναι κι ὁ Ψυχάρης), ἐνῶ ἡ ἀλήθια εἶναι πὼς δουλεύει μόνο γιὰ τὰ «Παναθήναια» ποὺ εἶναι πολὺ καλύτερο περιοδικὸ ἀπὸ τὸν «Ἀκρίτα» καὶ πολὺ χειρότερο ἀπὸ τὴ «Διάπλαση τῶν Παίδων».—κ. Μ Ἀνθ. Τὸ λάβαμε καὶ σ' εὐχαριστοῦμε. Θὰ δημοσιευτεῖ στ' ἄλλο φύλλο. Κι ἄλλα, κι ἄλλα! — κ. Σκαλιστ. Λέτε πὼς στὸν τελευταῖο Λασσάνειο εἶχε στείλει κάπια τραγωδία του κι ὁ κ. Μιχαηλίδης τῶν «Παναθηναίων», μὰ δὲν τὸ πιστεύουμε. Ξέρουμε πάλι!.. Ὅλα γίνουνται.—κ. Λ. Στ. Σὲ καλό σου! Φ λ ο γ ε ρ ο ί στίχοι» μὲ τόση ζέστη! Δὲν τοὺς ἀρῆνεις γιὰ τὸ χειμώνα;

Η ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γνωστοποιεῖ ὅτι

αὔριον ἡμέραν Τετάρτην καὶ ὥραν 9ην π. μ. ἐνεργηθήσεται ἐν τῷ Καταστήματι αὐτῆς καὶ ἐνώπιον τοῦ Γενικοῦ Συμβουλίου, ἐν δημοσίᾳ συνεδριάσει, ἡ πέμπτη κλήρωσις τοῦ ἐκ δρ. 20,500.000 δανείου της, ἡ ὡρισμένη διὰ τὴν 1 Ἰουνίου ἐ. ἔ.

Κατὰ τὴν κλήρωσιν ταύτην θέλουσιν ἐξαχθῇ ἐκ νέας κληρωτίδος 16 (δέκα ἕξ) ἀριθμοὶ ὁμολογιῶν μετὰ λαχνοῦ.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 31 Μαΐου 1905.

Ὁ Διοικητὴς
Σ. Στρέϊτ